

JAGATGURU

Acharya Srimat Swami Pranabanandaji

Founder, Bharat Sevashram Sangha

211, Rashbehari Avenue

(Ballygunge, Calcutta)

— जगद्गुरु —

आचार्य श्रीमत् स्वामी प्रणवानन्दजी

प्रतिष्ठाता, भारत सेवाश्रम संघ

(बालिगञ्ज, कलकत्ता)

— জগদগুরু —

আচার্য্য শ্রীমৎ স্বামী প্রণবানন্দজী

প্রতিষ্ঠাতা, ভারত সেবাশ্রম সংঘ (বালিগঞ্জ, কলিকাতা)

PRINTED BY BENGAL AUTOTYPE CO. CXL

ૐ
જ્યોતિ

વાર્ષિક - ૨૦૧૬

૧૯૫૮-૫૯

પ્રકાશક:- પૂજ્ય સ્વામીશ્રી
ચતીશ્વરાનંદજી
ભારત સેવાશ્રમ સંઘ
નવરંગપૂરા.
અમદાવાદ - ૯.

તંત્રી:- બાળકૃષ્ણ ગો.પંડ્યા.

B.Sc. S.T.C. B.Ed.

સહતંત્રી:- કાન્તિપ્રસાદ લા.દવે.

B.Com.

શ્રી

અર્પણ

પરમ પૂજ્યપાદ સ્વામીશ્રી

અક્ષતાનંદજીના

આશાવીદ સ્વરૂપ આ અંક

તેઓશ્રીને સમર્પિત કરીએ
છીએ.

- પ્રકાશક.

પ્રકાશક. શ્રી ૧૦૮૩૩૩૩૩૩૩૩

૩૩૩૩ ૩૩૩૩ ૩૩૩૩

૩૩૩૩ ૩૩૩૩ ૩૩૩૩

૩૩૩૩

Learned preacher and orator of the " Bharat Sevashram Sangh" and Leader of the "Indian Cultural Mission" :-

Swami Shri Advaitanandji Maharaj

" भागत सेवाश्रम संघ "के विद्वान धर्मप्रवक्ता तथा सांस्कृतिक मिशनके नेता :

स्वामी श्री अद्वैतानन्दजी महाराज

અનુક્રમિકા

ક્રમ	લેખનું નામ	લેખકનું નામ	પાન
૧	આમુખ, વાર્ષિક અહેવાલ	લી. ત્રી.	૧
૨	રાષ્ટ્ર કે ફોલો યુગાયુકમ.	જયંત લા. દવે	૫
૩	મંથન	બી. જી. પંડ્યા	૭
૪	વર્ષા ગીત	" "	૮
૫	પૂજ્ય સ્વામીજીની અમૃતવાણી	" "	૯
૬	સંદેશ	બી. જી. પંડ્યા	૩૨
૭	આઠ અંગનો ઉપયોગ	પરશોત્તમભાઈ પટેલ	૩૩
૮	જાની ખામીનાં મોટાં પરિણામ	કાન્તિભાઈ દવે	૩૭
૯	મહાન બનવાની અભિલાષા	ડાહ્યાભાઈ પટેલ	૩૯
૧૦	The Secret of Security	વલ્લભકુમાર ખરીખ	૪૧
૧૧	WORK	" "	૪૩
૧૨	જૂની ખાચોના લખ માનેગા	પરશોત્તમ પટેલ	૪૫
૧૩	ચારસો વીસ	શાહુ જી. સી.	૪૮
૧૪	મંદિરનો દેખાવ	ભાઈલાલભાઈ પટેલ	૪૯
૧૫	ચંદ્ર લોકની ખોજ	" "	૫૧
૧૬	ઈલ્લરના નામ	ઈલ્લર ચૌહાણ	૫૪
૧૭	હવે શું	શાહુ જી. સી.	૫૪
૧૮	જીવન લક્ષ્ય	ભાગુભાઈ પટેલ	૫૫
૧૯	બાણોઈ ૧	હર્ષદ લા. દવે	૫૮
૨૦	માણીઓ જીવે છે	ભાગુ પટેલ	૫૮
૨૧	રત્ન કાઠિયાઓ	વ્યાસ નરવરલાલ	૫૯
૨૨	શૌદોગિક કોલપટ્ટી	નરેશભાઈ પટેલ	૬૩
૨૩	જોડણીની કસોટી	જી. સી. શાહુ	૬૫
૨૪	બાલાજીની લંગોટી	પુરુષોત્તમભાઈ પટેલ	૬૬
૨૫	Thus spoke Vivekanand	નરવરલાલ વ્યાસ	૬૭
૨૬	અમુક શિક્ષા	ભાગદેવજી પંડ્યા	૭૧
૨૭	ગુલામીનાં બંધનો	ગાંધી રી. શાહુ	૭૫
૨૮	સર્વ કર્મોર્મ કૃત્યોગતર	કાન્તિભાઈ દવે	૭૭
૨૯	કોલપટ્ટી	ભાગદેવજી પંડ્યા	૭૮
૩૦	કંઈ નથી	જી. સી. શાહુ	૮૧
૩૧	વાલચીત એક કલા	કાન્તિભાઈ દવે	૮૨
૩૨	મંગળ વાણી	અરવિંદ જાની	૮૩
૩૩	કપટી સાધુ	કનીયાલાલ ખેશી	૮૪
૩૪	સંત વાણી	" "	૮૮

૧૨ ચાલુ સાલમાં આગમમાં રહ્યા શિષ્યોની
નામાવંલી.

-૧. રાસબિહારી દેસાઈ. M-50. કિલિયવધી.

-૨.

આમુખ

शान्तिं शान्तिः शान्तिः

આમાના મોલાના કાંધેમાં, વિદ્યાર્થીઓએ આગળનો ફાળો
આપી શકે તે માટે લેખનું સંગ્રહન કરવું જરૂરી છે. લેખ
નામાં ઉચ્ચ આદર્શો વિશ્વમાયવા માટેના પૂજ્યપાદ
ગુરુજીએ આપ્યા સ્વરૂપમાં લેખની સાધનાને મૂર્તિ
સ્વરૂપ આપ્યું. World is worship. એ સ્ત્રવ

ગુરુકૃપાહિ કલ્પનમ્ :- ગુરુકૃપાના મદદથી
આ કાલે કામો પૂર્ણ નાહ્ય થઈ શકે.

આ વર્ષે પુરમ પૂજા પાદ રચામી જો
અર્કલિનંદજી ત્યાં પૂજ્ય રચામીજી યલિદ્યજાનંદજી
જી. આદેશ અને ઉપદેશ અનુસાર આ જમમાં
પિદાશીઓમાં રાહુકામાં પિદાવિદા પ્રદાનિ અને રીડ
કમમાં રાહુકા હોવાને માં મુખ્ય હોતુ પિદાશીઓની.

આંતરિક શક્તિઓનો વિકાસ, ફરવાનો છે. તે માટે આ વર્ષે એક હસ્ત લિખિત વાર્ષિક અંક કાઢવાનો ધારણા ફાળીફૂલ થતાં અતિ આનંદ થાય છે.

ઉપરાંત વિવેક વર્ધિની સભા અનુકુળતા પ્રમાણે યોજવામાં આવી છે, જેથી વિદ્યાર્થીઓની વાચના અને વિચાર શક્તિમાં વિકાસ થાય છે. વિદ્યાર્થીઓ હંમેશા પ્રાણ કાળમાં નિયમિત પ્રાર્થના કરે છે. ગીતાનો પાઠ કરે છે. વ્યાયામ કરે છે. સાંજે પણ પ્રાર્થના કરીને મનને પવિત્ર અને શુદ્ધ બનાવે છે અને તે રીતે અધ્યાત્મિક અને શૈક્ષણિક એમ બન્ને તત્વોનો સુમેલ સધાય છે.

ત્રી.

વિદ્યાર્થી મંડળની કાર્યવાહી અને ઇતર પ્રવૃત્તિ

ઓની નોંધ.

વિવેક વર્ધિની સભાના સભાસદો :-

૧. અરવિંદકુમાર રસિકલાલ જાની. (મંત્રી)
૨. નરવરલાલ નાગેશ્વર વ્યાસ (સહમંત્રી)
૩. બાબુભાઈ શાંતિલાલ ઉપાધ્યાય (સભ્ય)
૪. ધૂળાભાઈ નાથાલાલ રાવળ. (સભ્ય)

વાર્ષિક અહેવાલ

વિદ્યાર્થી - મિત્રો,

મારત સેવાશ્રમ સંઘ સંચાલિત 'વિદ્યાર્થી - ભવનના' આશ્રયે વિવેક-વર્ધિની સભાનો વાર્ષિક અહેવાલ નીચે પ્રમાણે છે.

આ વર્ષે આપણી આ સભાએ સારી એવા વક્તાઓનો આમંત્રીનો લેમની વાણીનો લાભ લીધો છે.

પ્રેમચંદ રાવચંદ દેનિંગ કોલેજના પ્રોફેસર શ્રી કનૈયાલાલ જોશીએ અવાચિન સાહિત્ય ઉપર પોતાના વિચારો રજૂ કર્યા હતા.

ત્યાર બાદ રીમાનંદ કોલેજના ગુજરાતીના અધ્યાપક શ્રી. વી. એન. દવેએ સમાજ સેવાનું મહત્વ શું છે? એ તરફ વિદ્યાર્થીઓનું ધ્યાન દોર્યું હતું. ત્યાર પછીની વિવેક વર્ધનો સભામાં પરમ પૂજ્ય સ્વામીશ્રી અકુંડલાનંદજી ના પ્રમુખ પદે પ્રકાશ કોલેજના અધ્યાપક શ્રી શુક્લએ ખોલાના પ્રવચનમાં હિંદી સાહિત્યના પ્રવાહ વિષેનો રસમય ખ્યાલ આપ્યો હતો.

ઉપરાંત પૂજ્ય સ્વામીશ્રી અકુંડલાનંદજી એ - ધર્મ શું છે? એનાથી દેશને શો લાભ છે? ચલચિત્રોનું સ્થાન આવ ક્યાં છે? વગેરે વિષયો ઉપર ખોલાની પવિત્ર વાણીનો પ્રવાહ વિદ્યાર્થી ભવનના વિદ્યાર્થીઓ તેમજ અન્ય ભાવિક શ્રોતાજન સમક્ષે વહાવ્યો હતો.

વિદ્યાર્થીઓએ પણ આપસ આપસમાં વફૂલ્ય હરિદ્વાઈ કેળવવાની દૃષ્ટિએ તેમજ કોઈ પણ વિષય પરત્વે એક બીજાના વિચારોનો આપલો માટે - શિક્ષણમાં ધર્મનું સ્થાન. આદર્શ વિદ્યાર્થી - વિશાળ અને ટલા જેવા વિષયો ઉપર ખોલાના વિચારો રજૂ કર્યા હતા. મહાશિવરાત્રીના મહાપર્વને દિવસે "દક્ષિણ વિષેની વ્યક્તિગત માન્યતાઓ - જેવા મહત્વના અને તત્ત્વશાનથી ભરેલા વિષયની ચર્ચા કરી હતી જે ખરેખર રસ-પ્રદ હતી.

વિદ્યાર્થીઓએ અમને જે સહકાર આપ્યો છે તે બદલ 'સમિતિ' એમનો આભાર માને છે. અને આશા રાખે છે કે આવતા વર્ષે આ સભાને આથી પણ વધુ સહકાર મળશે.

અંતમાં પૂજ્ય સ્વામીશ્રી યતિધરાનંદજી એ આ સમિતિને જે દોરવાણી આપી છે તે બદલ એમનો અમે જેટલો આભાર માનીએ એટલો આપીએ છીએ.

નવુ વર્ષ આપણા માટે જ્વલંત નીવડો એજ શુભેચ્છા.

મંત્રી.

२ राष्ट्र के देवी युगपुरुष

उन्नीसवीं सदी के अन्त में और बीसवीं सदी के
 शुरू में, अखिर की प्रेरणा मय पथ जंगलों के समु-
 दायों में, सामाजिक, राष्ट्रीय और सांस्कृतिक
 सुधार के, राष्ट्र के धड़ धड़े भारत के राष्ट्र जीवन में
 प्रकाशित हुआ। अन्तर्गत में, अन्तर्गत में आचार्य
 स्वामिजी प्रणयाने देवी अंके महापुरुष को दे गये।
 अन्तर्गत की राष्ट्र धड़तर की हिल चाल में, आध्यात्मिक
 भौतिक, धार्मिक, शैक्षणिक, सामाजिक और
 सांस्कृतिक आड़ों की छावने चुनी गयी थी।
 भारत सेवा प्रेम संघ की स्थापना अंके राष्ट्र
 प्रेमी संत पुरुष ने की थी। जिसमें सन्यासी पुरुष
 और निस्वार्थ कार्य करों के भाव प्रेम जगाने का ध्येय
 था। अन्तर्गत देवी राष्ट्र संत ने विधिविध प्रवृत्ति को
 द्वारा भारत के समग्र सामाजिक और राष्ट्र के
 जीवन में वैयक्तिक और सामुहिक कल्याण की
 दिशा में अंगूठी चोड़ी।

आचार्य श्री, देवाधिदेव महादेव जी के अध-
 न्यर हैं। आपके पिता परम शिव भक्त थे।
 आपके पिता ने वरों से भी अधिक अरुण्ड रात्री
 तप और मनन करके शिव जी की प्रसन्नता प्राप्त
 की। फलस्वरूप देवाधिदेव शंकर ने अन्तर्गत का
 पुत्र होने की ओर प्रदर्शित की। अन्तर्गत के
 बाद नूतन हि "श्री विष्णु चरण" दास के वरुण १९९५
 के भाई पूजिमा के शुभ दिन में पुत्र जन्म हुआ।

वचन से ही पुत्र एक अद्भुत व्यक्ति
 था। लाल्य जगत और दूसरे लड़कों के
 साथ आपका संबंध तनीकसा नहीं था। आप
 सतत चिंतन और ध्यान अवस्था में डूबे रहते थे
 शैक्षणिक सुखाप भोगों को लूट कर समझ कर सतत
 आप जग और समाधि में मग्न रहते थे।
 आपने स्वादिष्ट भोजन का त्याग किया था
 और मुट्ठी भर चावल और थोड़ा सा आलू
 लेकर निचाहु कर लेते थे। नियमित व्यायाम

द्वारा आपने असामान्य शक्ति प्राप्त की थी।
जब बड़े हुए तो आपने इस नश्वर जगत के
भार में गहने घिंटने किया और संसार की
नबल आयाँ और निरर्थकता के भार में ध्यान
किया। अन्तिम सत्य और मुक्ति के मार्ग के
लिये हृदय और आत्मा से सर्व कुछ समर्पित
कर दीया। आपका लक्ष्यपत्र का नाम विनादु था।

आप प्राथमिक आध्यात्मिक तपःपथ के
जीवन काल में, बिकट के पिछाईयाँ में और
युवाओं में आध्यात्मिक जीवन और नैतिक
चारित्र्य धड़ने से मदद करने के लिये उनके
संपर्क में रहते थे।

बाद में श्री गीराज गंभीरनाथजी के आध्यात्मिक
के अनुकरण से, तप और शाश्वत सुख की
प्राप्ति के लिये संसारिक जगत का त्याग किया।
और इ.स. १९३६ में महा मास की पूर्णिमा
के पवित्र दिन में देवी शान प्राप्त किया। और
जगद्विरव्यास "भारत सेवाश्रम संध" की
स्थापना की।

सैंकड़ों की संख्या में निरक्षर युवाओं
अस पवित्र युग पुरुष के आश्रय नीचे सँज-
ठित होने लगे और मानुषिक, आध्यात्मिक
नैतिक, शैक्षणिक, धार्मिक, सामाजिक प्रवृत्ति-
यों का विकास किया।

पवित्र प्रेम संपादित किये हुए
उत्साहि युवाओं के जीवन और चारित्र्य
धड़तर की आचार्य देवने सच्चा स्वरूप दिया।
अस युवाओं ने संध सेवार्थे संसार का त्याग
किया और सेवा के लिये अपनी जानको
समर्पित कर दी।

आत्म शान और मानव सेवा यह
युवाओं का ध्येय था। अतः त्यागी और
स्वार्पण के भावना शिने कार्य करों के रूप की
मदद से आचार्यजी ने राष्ट्र धड़तर की प्रवृत्ति
के लिये अनेक योजना तैयार की और
उसको समीप में व्यवस्थित रूप से प्रदर्शित

की। अपनी आध्यात्मिक दृष्टि और दैवी
आत्म प्रेरणा से उसकी रचना और व्यवस्थाओं
बीस साल तक संपूर्ण मूर्ति दर्शन किया और
अपना जीवन दैवी युग पुरुष लक्ष्य व्यक्त किया।

। शिव ओम् ।

जयंत ला. दुबे.
(राजपुर)

ॐ श्री गणेशाय नमः

मायादा उलेयां, कंधे ना, कांछो सार
उलेया उलेयां, कंधे ना, कांछो सार
कंधे उलेयां, कांछो उलेया
किंनार उलेया, नदी धार
अंतर उलेया, ना, लेया कंधे
जागेना अमलम रस (र)
नार उलेया शुं अम -- पादां।

मायादा उलेयां, कंधे ना, कांछो सार
उलेया उलेयां, कंधे ना, कांछो सार
कंधे उलेयां, कांछो उलेया
किंनार उलेया, नदी धार
अंतर उलेया, ना, लेया कंधे
जागेना अमलम रस (र)
नार उलेया शुं अम -- पादां।
मायादा उलेयां, कंधे ना, कांछो सार
उलेया उलेयां, कंधे ना, कांछो सार
कंधे उलेयां, कांछो उलेया
किंनार उलेया, नदी धार
अंतर उलेया, ना, लेया कंधे
जागेना अमलम रस (र)
नार उलेया शुं अम -- पादां।
मायादा उलेयां, कंधे ना, कांछो सार
उलेया उलेयां, कंधे ना, कांछो सार
कंधे उलेयां, कांछो उलेया
किंनार उलेया, नदी धार
अंतर उलेया, ना, लेया कंधे
जागेना अमलम रस (र)
नार उलेया शुं अम -- पादां।
(...)

વર્ષા ગીત

કવિશ્રી

કાલિદાસના સંસ્કૃત સંહાર ઉપરથી લેવાયેલું

સાખી નો. ધનગોરનો ગાગનો (૨)

વિદ્યુત ધ્વજ વ્યોમે લહરાયે

મદંગ મેઘધરાના ગગડે.

નીલ મનોહર કામી જન પ્રિય.

સાખી નો. સાખી નો. સાખી નો. સાખી નો.

ધારધાર લખધારે વરસે જલધર મંત્ર બનીને (૨)

આકુલ ધરતી વ્યાકુલ દર્દૂર ચાલત મોરા થરપે

પહાં પુષ્પ આભૂષણ હી તાં કમલ દેખી કરમાયાં

ભ્રમર પૂંદ નિજવાસ લખી શું? મોર કલપ દૂપાયાં

મેઘ ચડ્યો શો રામણે - - સાખી નો.

કાજલ રચામલ જલપર જલધર ગિરિપર મનભર વરસે

નલનલા મયૂરો શાં મરણાં, સંવિતોમા જલકુલકે

કદંબ ફેલકી ધનવી વહેલો. તરુધરને કંપાસે

જલકણ રાજલલ કુસુમ-સુવાસિલ સમારણ ભાવે મનને

મેઘ ચડ્યો શો રામણે - - સાખી નો.

બકુલ - માલતી પૂષ્પ મૂકુલોની માલો રચેલો ચિરપે

કદંબના કૂંડળ પહેરાવી વનદેવોને સજવે

જલધર વનદેવોને સજવે - - સાખી નો.

સાખી નો. સાખી નો. સાખી નો. સાખી નો.

સાખી નો. મેઘ જગલમાં મહાલે - - (૨)

ધનધન થરથી થર થર ફેપતી - રવની રચામલ તોર

મરમર મેઘની ઝીલવા ધારે કમળોત્તરે આલિસારે

દીપ લેખનાં ધરતી લોજવો પુષ્પ એકોએક જલાળે

સાખી નો. સાખી નો. સાખી નો. સાખી નો.

માલ્ય, લેખ, ચંદ્રના આભાસને પૂર્ણિમા દેખી દેખી

પૂર્ણિમા આંસુ જલધી મુખને આધરે લેખની બાતી

પળપળ ફરતી કોઈ પ્રતીક્યા, ઉર એકલ નિજ બાળે

સાખી નો. સાખી નો. સાખી નો. સાખી નો.

વાદળ દેખનાં વજ્રના દશો દેખે દેખે ખેંચાતાં

આપ સજ્જથી જલસીમાલકાં શિરે લોખાં ઝીકાંલા

વન પદ્મમાં આપડતાં પંખી, દાવ પ્રિયો ફેલા ખાવે

સાખી નો. સાખી નો. સાખી નો. સાખી નો.

બહુ ગુણકીની જલકાળ કૃષ્ણ સુપત્રી મન શો ભાવે?

વૃક્ષકલા અભ્યુષણ પદે ચિત્ર, વિમલ વહાલ વરસાવે

મધુરી પ્રાણીના પ્રાણ બનીને રમતો જીવન તાલે

સાખી નો. સાખી નો. સાખી નો. સાખી નો.

સંસ્કૃત સંહાર ગગડે - - (મો. જે. પી. દવે. એ. જ. રીયર્સ કોલેજ અમદાવાદ)

૫.

ૐ

પરમ પૂજ્ય પાદ સ્વામીશ્રી

અજૈતાન્દજની

અમૃતપાણી.

(વિદ્યાર્થીઓને ઉપદેશ)

સ્તોમ, ૨૪-૧૧-૫૮

પ્રાર્થનાનો અર્થ ઈશ્વરની પાસે આગવું, ઘાથના કરવી. તે. ઉપનિષદમાં પણ લખ્યું છે કે, પરમ સુખ શાંતિ માત્ર પ્રવચન કારણ મળતી નથી. દાણા ભાખણો સાંભળવાથી કે વાંચવાથી પણ શાંતિ મળતી નથી. કે ઈશ્વરનો સાક્ષાત્કાર થતો નથી. પિતાની સેવા ચાકરી કરવી એ પુત્રની ફરજ છે અને પુત્રને લેના બદલામાં સંસ્કાર આપવાની પિતાની પણ ફરજ છે. પણ તે માટે, પિતા સેવા તો આગળ લે છે. તેજ રીતે ઈશ્વરની સેવા ચાકરી કરવા માટે પ્રાર્થના છે. તે કરવાની રીતો જુદા જુદા ધર્મમાં જુદી જુદી હોય છે. પણ દરેકે પ્રાર્થના તો કરવાની જ રહે છે. આપણો હિન્દુ ધર્મ એ સગાલન ધર્મ છે. પણ જેમ જેમ યુગ પ્રવાહ બદલાય છે તેમ તેમ તેમાં પણ નવિ પદ્ધતિઓ આવે છે. જ્યારે હાલ પશ્ચિમમાં ખ્રિસ્તીય યુગનું વાતાવરણ ઉભૂ થવા પામ્યું છે, અને ત્યાં ખ્રિસ્તીયની ઉન્નતિ થાય છે.

આપણા સમાજમાં, પ્રાર્થના પદ્ધતિઓ જુદી જુદી છે. જેવીકે ધ્યાન, જપ, યજ્ઞ, વિચાર જેવી દાણીય રીતો છે. ઉપશીત પૂજા પદ્ધતિ એ એક આદર્શ પદ્ધતિ છે. અને તેમાં પણ ધ્યાન કરવાની રીત દાણીય ઉત્તમ ગણાય છે. ધ્યાન કરવા માટે, આંધમાં આંધું, દસેક મીનીટ શાંત ચિત્તે બેસી લેનાં અભ્યાસ કરવો જરૂરી છે. અને તે માટે મનન કરવું જોઈએ.

ગુરુ એ સત્ય છે. ગુરુ એજ શાનનો પ્રકાશ છે. એજ શાનનો દિવો છે, માટે ગુરુપૂજાનું મહત્ત્વ વિશેષ હોવું જોઈએ. ગુરુ, શાન પદ્ધતિસર શિષ્યને સમજાવે છે. આપણા પ્રાચિન ઈલેક્ટ્રાસમાં પણ, ગુરુકુળ પ્રથા શિષ્યણ માટે, આદર્શનીય ગણાતી હતી. સંસ્કૃતિનો દોષ વહેવડાવવામાં ગુરુનું સ્થાન ઉંચી કક્ષાનું ગણાતું અને સમાજમાં પૂજનીય ગણાતું અને તે કારણ શિષ્યો શાન-પ્રાપ્તિ કરતા.

હૃદયનો અંધકાર દૂર કરનાર ગુરુ છે; સર્વોપરિ શક્તિ પણ ગુરુ છે. તેમની પ્રાર્થના કયા શિવાય, યજ્ઞમાં ઉપાધિઓ અથવા આદર્શ સ્થાન પ્રાપ્ત કરી શકાતું નથી. તેમની કૃપા શિવાય સમાજમાં ઉચ્ચ દરજ્જા પણ મેળવી શકાતા નથી. એટલે તેમના ભરફનો વિશેષ પ્રેમ કેળવવો એજ અગત્યનું છે.

પ્રભુએ સૃષ્ટી બનાવી છે. તેમને પણ પ્રેમ ગમે છે. તેમના ઉપર વિશેષ પ્રેમ રાખનારને તે ખૂબ આલુ છે. તેઓ કંઈ અન્નની માગણી નો નથી કરતા, પણ તેમણે આપણને બહુ જ આપ્યું છે તો તેના બદલામાં અમે માગીએ, કેવળ પ્રેમ અને ભક્તિ.

દુનિયા અને એક બગીચો છે. તેમાંથી ઉત્પન્ન થતી આજેના ઉપયોગ અને ઉપભોગ કરીને, માલિકને ભૂલી જઈએ, એ નરી સૂખલાજ કહેવાય. મારે તેની સાથે સંબંધ રાખવો જોઈએ. ભગવાન બધી જ શક્તિઓનો સ્વામી છે.

માલક ડાળના સુંદર વાલાવરણમાં જ આત્માની શાંતિ થાય છે. તેવી જ રીતે મધ્યકાળ અને સાયંકાળ, પણ પૌરાણિક દૃષ્ટીએ ઉત્તમ વાલાવરણ પ્રદાન કરે છે. મારે તે સમયે પ્રાર્થના કરવી ઉચિત બને છે.

સંસારની દરેક વસ્તુઓ પંચ મહાભૂતમાંથી ઉદ્ભવે છે. ફૂલ, કપૂર, ચંદન વગેરેમાં ઠંડક છે. તેવી રીતે પાણી આગ્નિ વાયુ વગેરે તત્વો ઈશ્વરે આપણને, આપણાં મુખ તકાવવા મારે આપેલાં છે, તો એજ તત્વો કારા, ઈશ્વરની સેવા પૂજા કરી ભક્તિ કરવાની હોય છે. સ્તુતિ અને સ્થવમાં પણ વિશાળ સમાયેલું છે. અને એટલા મારેજ આ પાંચે વસ્તુથી આરતી ઉતારવામાં આવે છે.

બધાંજ દેવ દેવીઓના હાથમાં હૃદયમાર છે. એટલે હૃદયમાર થી આરતીમાં, શક્તિની આરતિ વણાઈનાય છે. અને આ બધાં સાધનોથી, શક્તિનું પૂજન કરવામાં આવે છે. તેમાં ભક્તિ ઉમેરાય છે. એટલે શક્તિ અને ભક્તિનો સમન્વય થાય છે. અને તે રીતે પૂજનાવિધિ કરવામાં આવે, તો તે વધુ અસરકારક બીપડે છે.

આધુનિક યુગમાં, ફક્ત ભક્તિ વડેજ પૂજા થાય છે, જ્યારે શક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં આવતો નથી, અર્થાત્ બન્નેનો મેળ સંધાતો નથી. એટલે દરેકે પૂજા અધૂરી જ ગણાય.

મંગલ - તા-૨૫-૧૧

કેટલીક વખત તો, કુરેલી પ્રાર્થના સફળ થતી નથી, કારણકે, તે આંતરિક ભાવનાથી, નથી કરવામાં આવતી, એટલે, તેમાં પ્રામાણ્ય રહી જાય છે. બાબું આ પ્રાર્થનાનું ફૂલ એકાએક તો નથી જ મળતું. કેરીનું બી જમીનમાં વાલીએ અને તેની, લાંબા સમય સુધી સેવા કરી પે નોજ તેનું ફૂલ લાલ્મ હાથી બીપડે. પરંતુ ફૂલ મેળવવાની ઈચ્છા, પ્રાર્થના કરતીજ એકાએક મળે, એવી આશા ન સેવવી જોઈએ. ફૂલ ક્યારે આપ્યું, કે ન આપ્યું તેનો આધાર, ઈશ્વરની મરજી ઉપર છે. મારે ધીરજ રાખીને પ્રાર્થના કરવી જોઈએ.

એકવાર બે લપસ્યાઓ મુકિલ મેળવવા મારે ઉગ્ર લપ કરવા લાગ્યા, તેવામાં ત્યાં નારદમુનિ આવી ચડ્યા, લપસિયાઓએ પૂછાવ્યું કે, "મુકિલ ક્યારે મળશે?" ત્યારે નારદજી લપાસ કરી આવીને કહ્યું કે તેઓનાં નામ પણ મુકિલ મારેની યાદમાં નોંધ્યાં નથી.

આ સૌજની, લપસિયઓ લો ગુરુ-સે થઈગયા, કારણકે
તેઓ, ફક્ત ત્રિકલનો લાલસાએ જ લપ કરતા હતા.
એટલે યુવકોમાં કંઈનારને, અથવા તો, મહેનત કરનારને
જ દષ્ટર સંભાળે છે. કારણકે, તેજ સાચી પ્રાર્થના છે. અને
સાચી પ્રાર્થનાજ દષ્ટર ભાગે છે, ખોટી નહિ. કેવળ માગવાથી
જ ફળ મળતું નથી, સાથે સાથે પુરુષાર્થ પણ જોઈએ જ.
માટે પુરુષાર્થ સાથે આનંદથી પ્રાર્થના પણ કરવી જોઈએ.
તેમણે ફક્ત સ્વાર્થ હિતને જ નજરમાં રાખી, બધાંને માટે
પરોપકાર લાગણીથી પ્રાર્થના કરવી જોઈએ.

“સર્વેષાં મંગલં મૃત્યુર્, સર્વે સન્તુ નિર્વામયા.”

બધાજ લોકોનું કલ્યાણ થાઓ બધાજ નિર્ભય રહો.
એટલે કે પ્રાર્થનામાં સર્વમતની ભાવના હોવી જોઈએ.
આપણા ધર્મમાં વ્યક્તિગત ભાવના, જે આપણે દરેકનીએ
છીએ તે ખોટું છે. સમુદયભાવના કેળવીને અમે બધાં
એકજ છીએ તેવી દૃષ્ટીએ પ્રાર્થના કરવી જરૂરી છે.

શરીર એ કુદરતે બનાવેલું એક અદ્ભુત યંત્ર છે.
તેની મદદથી લગે બધું કરાવી લો, અને તે માટે પુરુ-
ષાર્થ કરો. અને લગભગ દરેકજાએ પૂછે કરો, તેમજ પર-
મેશ્વર દરેકજાએ.

પ્રાર્થનાના બે પાસાં છે. એક સક્રિય અને બીજું
નિષ્ક્રિય. જેમાં નિષ્ક્રિય ભાવના ઉત્તમ છે. સેવાકરનાર
ની પ્રાર્થના પ્રભુ જરૂર સંભાળે છે, અને તેમાં જો પ્રાર્થના
આંતરિક ભાવનાથી થતી હોય તોજ સારું ફળ મળે છે.
અને તે માટેજ પ્રાર્થના કરવી કે “મારી ઉજ્જલી કરો,
મને સદ્બુદ્ધિ આપો વગેરે માટે પ્રાર્થના જરૂરી છે.

બુધ- ૨૬-૧૧-૫૮

શિક્ષા:-

શિક્ષણ મેળવવા માટે બધા શાળા-મહાશાળા
ઓમાં ભણે છે પરંતુ શિક્ષણની ભાવનામાં ભૂલ છે. શિક્ષા
નો અર્થ થાય છે, અસિમિલ જ્ઞાન, તેનો અર્થ વ્યાપક
છે. પ્રત્યેક દિવસની અંદર પ્રતિભાશક્તિ રહેલી છે.
તેના ગુણોનો વિકાસ કરવો એજ સાચું શિક્ષણ ગણાય.
બાળકમાં જૂદી જૂદી શક્તિઓ દૂધી અવસ્થામાં રહેલી
હોય છે, એટલે તેનું ઠંડકણ ખોલી નાખવું અથવા
તેમને બહાર કાઢવી એનોજ અર્થ કેળવણી થાય.

E એટલે બહાર; duccare :- કાઢવું.
ઉપરાંત આત્મામાં જે શક્તિ ઠંડાયેલી છે, તેનો આવિષ્કાર
કરવો એજ કેળવણીની સાચી પ્રથા છે.

આણે પ્રથા પ્રમાણે આપણે લો ફક્ત વિવિધ
વિષયોની માહિતિજ સંગ્રહ કરી રાખીએ છીએ. અથવા
ભણીએ છીએ. એટલેજ શિક્ષણ પ્રથા ઉંધે રહે
દોરવાઈ રહી છે. મનુષ્યમાં આ છેલ્લે અંશે આલસ્ય
રહેલું છે, જે વહેલી સવારે હિતને પ્રાર્થના કરવાથી દૂર

ધાય છે. અત્યારે, વખતે શાન ગોખણ પડીથી મેળવાય છે. ત્યારે ગીતા જેવા પુસ્તકોમાં આદર્શ ગુણો કેળવી શકાય છે. અને લેનારો આદર્શ શાન પ્રાપ્ત કરી શકાય છે.

આમની શિક્ષા પદ્ધતિની મોટી ખામી એ છે, કે જે થયું છે અથવા બન્યું છે તેનો વિચાર કરી વિનાશ ફક્ત માહિતિ જન્ય શાન અપાઈ રહ્યું છે. અને એકલી માહિતિ ફક્ત સ્થ કરવાથી, વિષયોનું લલ્પ સમજાનું નથી. પરંતુ તેને વ્યવહારના અંશ ઉપર કરવાનું જરૂરી થાય છે.

સીધાકુલુ સીધોઈ પ્રમાણે જોઈએ તો, એમાં એવો નિર્દેશ કર્યો છે કે, વિષયો વધ્યા છે ખરા, પણ લેનારો જે આધુનિક શિક્ષા બહાર આવે છે, તેમનામાં પ્રમાણિક પણાનો અભાવ ગેવા મળે છે. ઉપરાંત લેમની કાર્ય ક્ષમતા બહુ જ નીચી કડપાની થાય છે. વળી શિક્ષકો ની કાર્ય ક્ષમતા પણ યોગ્ય નથી થીની, તેનામાં માહિતિનું શાન ઉપરાંત ગુણવત્તા જરૂરી છે.

આપણા દેશમાં, ઘણા ખરા લોકો અજ્ઞાન છે, અને જે શિક્ષિત છે, તેમનામાં પણ ભય, અસાંનિ અને અસંતોષ વધી રહ્યો છે. શિક્ષકો આશ્ચર્ય દર્શાવે કરી શકે તેવા અને કાબેલ નથી. બુદ્ધિવાદે દુનિયા ઉપર અંકુશ રાખવા માંડ્યો છે, ચૂસણ વૃત્તિ વધી ગઈ છે, અને દુનિયા પાલકાલીને પંથે વળી રહી છે.

સંસારમાં અને સમાજમાં જીવવાને લાયક બનવા માટે જ શિક્ષા છે. દરેક મનુષ્યમાં આજે વત્તે અંશો પણ, જે પશુત્વ રહ્યું છે તેને દૂર કરવા, અને તેનામાં જે દેવત્વ છે તેનો ઉદય કરવો (વિકાસ) એજ શિક્ષાનો સાચો હેતુ છે.

પ્રાચીન ભારતમાં શિક્ષણ બે રીતે અપાતું હતું. પરા પિદા અને અપરાપિદા. પરાપિદા સાથે ધાર્મિક અથવા અધ્યાત્મિક શાન સંકળાયેલું છે. અપરાપિદામાં વ્યવહારુ શાન સમાયું છે. તેમાં આયુર્વેદ, કલાઓ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. એકબે અધ્યાત્મિક શાન જ નહિ પણ સાથે સાથે આ વ્યવહારિક શાન પણ તેનું પૂરક બને છે. મહાપુરુષો જીવન ટકાવી રાખવા માટે પ્રાર્થનાનો આશરો લેતા હતા. અને તેને મહત્વ આપતા હતા. ગીતા અધ્યાત્મિક શાન પ્રાપ્ત કરવા માટે એક અગત્યનું સાધન છે. સંસારમાં આનંદના જીવન વિલાપનું હોય તો તે માટે અધ્યાત્મિક શાન અત્યંત જરૂરી છે. જેમણે સંસાર-કાર મેળવ્યા છે. અથવા તો જેમણે સંસાર ત્યાગ કર્યો છે. તેમના જ માટે અધ્યાત્મિક શાન છે તેનું નથી. પણ દરેકે તે પ્રાપ્ત કરવું પડે છે. ઉપરાંત છાત્રનો અર્થ થાય છે. દેશનું ગૌરવ. એટલે તેણે પોતાના દેશનું ગૌરવ વધારવાનું હોય છે. વખતે અત્યારે લેનો ઉદ્યોગ અર્થ લેવાઈ રહ્યો છે.

૨૭-૧૧-૫૮ ગુરૂ

હાલમાં જુદા જુદા વિષયોનું જ્ઞાન અપાય છે, પરંતુ તે ગુણવત્તાની દૃષ્ટીએ અપાતું નથી. વર્તમાન યુગની કોળવણી અપરાધિદાનથી, તેમજ બેકારી વધે છે. પ્રાયોગિક અને વ્યવહારુ જ્ઞાનના આભાવના કારણે શિક્ષિતોને કામ મળતું નથી, એ આજના શિક્ષણની મોટી ત્રુટી છે. ફક્ત સૈદ્ધાંતિક જ્ઞાન જૂઠું જ્ઞાન કહેવાતું નથી, પોતાના અંગે કામ કરવામાં પણ કોળવાયેલા શરમ સમજે છે. અને તે માટે બીજા ઉપર આધાર રાખે છે. ગાંધીજીના મત પ્રમાણે કામ એ શિક્ષણનું મહત્ત્વનું અંગ છે. તે શિવાયનું શિક્ષણ અધુરું ગણાય છે. કારણકે અનુભવ પછી દુનિયા તે રસતે વળી છે. આપણે ગીલ વસ્તુને મહત્ત્વ આપીને મુખ્ય વસ્તુ ભૂલી જઈએ છીએ.

પરદેશમાં તો બધે જ ધાર્મિક શિક્ષણ અપાય છે અને તે પણ પોલપોલાની ભાષામાં જ શિખવાય છે. પ્રાચિન સમયમાં, લડપરિલા વિદ્યાલયમાં પણ લોકો પરદેશમાં જ જુદી જુદી વિદ્યાઓ શિખવા માટે ભારતમાં આવતા, એ આપણું ગૌરવ હતું. પરદેશી વિદ્યામાં બહુમત્યને વધુ મહત્ત્વ અપાતું નથી, પરંતુ તે જ અભ્યાસના ખાસ પાયા રૂપ છે. વિદ્યાર્થીએ ત્રણ પ્રકારના જ્ઞાનથી માણિતગાર થવું જોઈએ. પ્રાચિન જ્ઞાન, વર્તમાન જ્ઞાન અને ભવિષ્ય-જ્ઞાન. પ્રાચિન જ્ઞાન ગીતા અથવા તો બીજાં અધ્યાત્મિક પુસ્તકોમાંથી મળે છે. મહાન થવા માટે જ્ઞાન સિમિત છે. એવો અર્થ લેવાનો નથી. પણ તે માટે સારો સારો પુસ્તકોનું વાંચન જરૂરી છે. વર્તમાન જ્ઞાન તો ઉપયોગ કરીને, વૈજ્ઞાનિક પ્રદ્યાર્થ; ઇજનેર, ડૉક્ટર વગેરે થઈ શકાય છે. રેડીયો ટેલીવાઈઝ જેવાં વૈજ્ઞાનિક સાધનો કારણથી જ્ઞાન મેળવી શકાય છે. સમાચાર પત્રો પણ વાપરી શકાય છે. પરંતુ કુરાળ થવા માટે દુનિયાનું લગભગ જ્ઞાન જાણી લેવું જરૂરી છે.

પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીની એ ફરજ છે કે, તેણે વર્તમાન જ્ઞાન ભંડારમાં કંઈને કંઈ વધારવું અથવા ભવિષ્યના લાવવો. જ્ઞાન માં વધારો કરે તે જ ખરો અભ્યાસી છે. અને તે માટે આશાવાદી જ મહાન બને છે. ગુજરાતમાં મોટેભાગે આશાવાદી નિરાશાવાદનું સામ્રાજ્ય છે. બેપાર શિવાયના પ્રવૃત્તિઓમાં પણ હંકો રસ ધરાવીને, વિધવિધ ક્ષેત્રમાં વિડીસ સાધવાની લમણા કોળવાની પણ જરૂર છે. લડખીવાન મનુષ્ય કંઈ મહાન કહેવાતો નથી. માટે પુરૂષાર્થ કરીને પ્રલિપ્ત થવા પ્રયત્ન કરો. તે માટે પ્રભુની મોક્ષિકા કરો. હંકી વિચારોનો ત્યાગ કરો. અને મહાન થવા માટેનું ક્ષેત્ર નક્કી કરી લેમંજ લક્ષિતના અનુભવો લોજ હું પાર પડશે. દરેક માટેની યોજનાઓ નો ઉકેલ લાવવા માટે પરદેશીઓ સામે જોઈ પડે, અથવા તેનો સહારો લેવો પડે, તે આપણા માટે એક શરમજનક વાત છે. આપણે આપણા દેશને આબાદ બનાવવા છે ઉન્નતિને પંથે દોરવા છે. તો તે માટે આપણે પ્રયત્નો કેમ ન કરીએ? અને આગળ આવવા પ્રયત્ન ન કરીએ?

પ્રાથિન કાળમાં, ભારતમાં ઓસડકલાઓનું શાન અપાતું હતું. એટલે શિક્ષણનો અર્થ ખૂબજ લ્યાપક હતો. જ્યારે અત્યારે તો એક અથવા તો બે વિષયોમાંજ પારંગત થવાય છે. અને તે પણ ખરા અંતઃસ્ફુર્તીથી શિક્ષાલાભ થાય છે.

આ સંસારમાં જીવન જીવતાં કંઈક બનીને જીવો. જીવનમાં શ્રદ્ધા અને આગ્રહ રાખો. અને સમાજને કંઈક નવિન પ્રદાન કરતા જાઓ. નિતિના દાયે ઉપર લેવાર કરવો એ પણ, એક પ્રકારની દેશસેવાજ છે.

અત્યારે જે શાન મેળવાય છે, તે ફક્ત ગોખડીયું શાન છે. પરીક્ષા સમયે જે ગોખડીયું હોય તે ઓડી નાખવામાં આવે છે. પરંતુ શાન તો પ્રકાશાય છે. લેનાથી અશાન અને અંધકાર દૂર થાય છે. શાન એ શક્તિ છે. પરંતુ તે મેળવવા માટે, શ્રદ્ધા અને લત્પરતા હોવા જોઈએ. વિજ્ઞાનના આવિષ્કારથી શક્તિનો ખૂબજ વિકાસ થયો છે. અમલકારો લધો ગયા છે. પરંતુ તે શક્તિનો યોગ્ય ઉપયોગ થવો જોઈએ. સર્વનાશને પંથ લેને વાળવી જોઈએ નહિ. ઉપરાંત લેના ઉપયોગથી કુટલોડ સડો પણ સમાજમાં પ્રવેશ્યો છે. તો આ શાન કેવળ શક્તિ જ પ્રદાન કરી શકે છે, જ્યારે શાંતિ મળતી નથી. યાદ રાખો કે આખા શ્રીમદ્વિજ્ઞાનો એ અધ્યાત્મિક શાન કારી જ શાંતિ મેળવી હતી. અમલકારો તો, લેમની પાસે પહોંચી જતા જ. સંસારના બે પાસાં છે. એક આંતરિક અને બાહ્ય બાહ્ય, લેમાં કુટલાક અનુકૂળ તો કુટલાક પ્રતિકૂળ શક્તિઓ છે, તો, પ્રતિકૂળ શક્તિને શિક્ષણ દ્વારા જીતવી પડે છે. અને તે માટે ધર્મ અને વિજ્ઞાન, એમ બન્નેના ઉપયોગ કરો. અને આંતરિક શત્રુઓ જેવા કે કામ, લોભ, મોહ, મત્સર, ઈત્યાદિનો નાશ કરો. અથવા લેમને જીતી લો.

વિજ્ઞાન દ્વારા બાહ્ય સુખ મળી રહે છે, જ્યારે આંતરિક સુખ મળતું નથી. જ્યારે પ્રાથિન કાળમાં, ધર્મ કોન્ટ્રી શિક્ષણ હતું, ત્યારે મનની સાચી શાન્તિ પ્રાપ્ત કરી શકાતી હતી.

શાન પ્રાપ્તિ અનેક રીતે થઈ શકે છે. લેમાં શિક્ષકો, પ્રાધ્યાપકો, માલાપિલા, સમાજ વગેરે બધાથી શિક્ષણ મેળવી શકાય છે. પરંતુ, વિદ્યાર્થીને લેનામાં શ્રદ્ધા હોવી જરૂરી છે. ઉપરાંત ભણવાનો આગ્રહ પણ, જોઈએ. કુટલાક ગરીબ હોવા છતાં શ્રદ્ધા અને આગ્રહને લાઈએ, કુપરા સંજોગોમાં પણ વિદ્યા મેળવેલા આવેલા આવે છે. તે માટે પોતાનામાં વિદ્યાસે પણ હોવો જોઈએ. વિદ્યા વિનયથી શોભે છે. તો શાન લેવા માટે નમ્ર બનવું જોઈએ. શાન ને કોઈ સીમા નથી. ગમે તેટલું શાન મેળવાયે છતાં તે અપૂર્ણ જ ગણાય છે. માટે શાન પ્રાપ્ત કર્યા પછી પણ, તે વિષેનો ધર્મ, આડંબર, કે અભિમાન ન રાખવું જોઈએ. પરંતુ વધુને વધુ મેળવવા પ્રયત્ન ચાલુ રાખવો જોઈએ. એટલે કે નિરંતર શાન-પ્રાપ્તિ રહેતું જોઈએ.

૩૦-૧૧-૫૮ રવિ

શ્રદ્ધા :- વિનય ભાવથી જાણવાની ભાવના એજ શ્રદ્ધા. તે માટે ગુરુમાં, શાસ્ત્રો અને અદ્યયન માં વિશ્વાસ ઉત્તપન કરવો જોઈએ. રસોળ અને લેનીન જેવા પુરુષો મોટા કામમાંથીજ, એક માત્ર શ્રદ્ધાને બળેજ મેળવી ગયા. કુદરત એ એક મહાન શક્તિ છે. તેનો અભ્યાસ કરો. ફક્ત પુસ્તકોથી જાણજ પૂરતું નથી. કુદરતના અવલોકન માટે પણ, ભાવના અને શ્રદ્ધાની જરૂર છે. હું કંઈક શીખું અથવા જાણું, તેવી ભાવના, સતત, આપણામાં રહેવી જોઈએ. અને તે માટેનો આગ્રહ જરૂરી છે. આવી ભાવનાથી જ મહાન શાંતિ બની શકાય છે. નાવિન બાબતોનું જાણ, હું મેંશ મેળવતા રહો. અને તે ઉપર મનન કરો.

ગુરુને પ્રણામ કરવાનું શું રહસ્ય છે? તેમાં પણ શાંતિ પ્રાપ્તિ છે. મહાન પુરુષો પ્રત્યે શ્રદ્ધા-ભાવના, એજ પ્રણામ કરા આપણે વ્યક્ત કરીએ છીએ. અને તે રીતે તેમની આરાધના મેળવીએ છીએ.

સોબલ તેવી અસર થાય છે. અનિલિનું રૂબ પાણ ખરાબજ રહે છે. તેનું ભોજન કરવાથી પણ ખરાબ ભાવનાઓ ઉત્તપન્ન થાય છે. તેનાથી અશ્રદ્ધા અને અવિશ્વાસ ઉત્તપન્ન થાય છે. માટે ખરાબ વિચારોનું દમન કરવું જોઈએ. જ, મહાપુરુષોમાં શ્રદ્ધા રાખો છે, તે અવશ્ય, તેમની કૃપા મેળવીને આગળ આવી શકો છે. વાત્મિકિ કે જે, અસલ લૂંટારા સ્વરૂપમાં હતા, તે, મહાશિ નારદના આશિર્વાદથીજ અને બોધથી ઉત્તમ પદ પામ્યા હતા. માટે સત્સંગ બહુ જરૂરી રાજ છે. તે માટે જુજાસા ભાવના, શ્રદ્ધા અને શુદ્ધ પ્રેમ હોવો જરૂરી છે. શ્રદ્ધા વિનાનું દરેક કામ અપૂર્ણજ રહે છે. વિશાળ દૃષ્ટીકોણ રાખીને, શુદ્ધ અને પવિત્ર ભાવના પડે જાણવાથીજ, મહાન પદની પ્રાપ્તિ થાય છે.

વિદ્યાર્થીજીવન. સ્વચર, શુદ્ધ, ઉચ્ચ અને આદર્શ રૂપ હોવું જોઈએ. માતાપિતા એ સાક્ષાત્ દેવ-દેવી સ્વરૂપ છે. તેમણે જન્મ આપ્યો છે. તેમણે રૂણ આદા કરવું જોઈએ. તેમની સેવા-પૂજા કરવી જોઈએ અને તેમના પ્રત્યે સદ્ભાવના રાખવી જોઈએ. દારે દારે શ્રદ્ધા વધારતા જાઓ, અને યાદ રાખો કે જે વિષયમાં અનંત ભાવના સમાય છે, તેજ, તે વિષયમાં પૂર્ણ બની શકાય છે.

૧-૧૨-૫૮ સોમ.

સોમવારમાં, આજે હિંસા અને અહિંસામાં માનનાર, બે પક્ષો છે.

શાંતિ પ્રાપ્તિ માટે શ્રદ્ધા શિવાય બીજું સાધન નિષ્ઠા છે. લક્ષ્મણના અભાવે પણ શિવપ્રભ મળતું નથી. શાળામાં, જે શિક્ષણ આપાય છે, તેમાં વિદ્યાર્થીઓ લક્ષ્મણ હોતા નથી, આજનું માટે શાંતિ, છેજ નહિ. જે અભ્યાસ લાદો હોય, તેને નિષ્ઠાથી વળગી રહેવું જોઈએ. અને તે માટે દયાળુ બની જરૂર છે. એક લખ્યું, દયાન અને નિષ્ઠાથીજ શાંતિ પ્રાપ્તિ કરી હતી. કદાચ વારંવાર પ્રયત્નો કરવા પડે.

છતાં લેખો આગળ કોળવ્યો જોઈએ. તે માટે લ લીન થવા પ્રયત્ન કરો. અને લેખો દૂબી જવાની કોશીષ કરો, લોજ રાખી પ્રાપ્ત થશે અને મહાન થવાશે.

ઉપરાંત હિંદિયનિગ્રહ અથવા જાણીઅર્થનો ખૂબજ જરૂર છે. **“દુગ-ગાનામ્, અધ્યયનં તપઃ”** પ્રાચિનકાળમાં તપ દ્વારા એજ શિષ્યશ્રી સાચું લખ્યું હતું. માટે દરેક શિષ્યે એટલેકે વિદ્યાર્થીએ, જાણીઅર્થ પાળવું જરૂરી છે. જાણીઅર્થના બે અર્થ થાય છે. એક અર્થ :- જે ભગવાનમાં વિચરે છે અથવા ભગવાનનો વિચાર કરે છે, તે અને બીજો અર્થ છે વીર્યદારણ અથવા શક્તિની રક્ષા. લોકીમાંથી વીર્ય ઉત્તપન્ન થાય છે અને લેખથી મેધા શક્તિ ઉત્તપન્ન થાય છે. ઉપરાંત ખૂદી ખૂદી શક્તિઓ ઉત્તપન્ન થાય છે. આજે, આદ્ય શક્તિ; પ્રતિભા વગેરે જાણીઅર્થના પ્રભાવથી ઉદ્ભવે છે. તે કોળવવા માટે સંકલ્પ બળ હોયું જોઈએ. ખૂદી વિચારો નાબૂદ કરવા જોઈએ. ખૂદી સોબલ અને ખૂદી કાર્યો ન કરવા જોઈએ, તે માટે સંકલ્પો પણ ઢીલા ન હોવા જોઈએ.

આહાર, ખોરાક કલુષિત લેવામાં આવે - રસોઈ બનાવનારનો ભાવના પણ ખરાબ હોય, લોચ ખરાબ ભાવના અથવા ભાવો ઉત્તપન્ન થાય છે. તેથી રસોઈ લેખ રસોઈકાર બન્ને સુધ્ધ હોયું જરૂરી છે. ખાદ્ય પદાર્થો પણ સાત્ત્વિક હોવા જોઈએ. ડૂંગળી, લસણ, મસાલાઓનો ઉપયોગ કરવાથી લામસ પ્રકૃતિ અને પરિણામે લેખોથી ખરાબ ભાવના અને વિચારો પેદા થાય છે. તેથી જલદી પચે લેવો અને સાત્ત્વિક ખોરાક લેવો જોઈએ. દી, દૂધનો વિરાળ પ્રમાણમાં ઉપયોગ કરવો જોઈએ. લોજ વીર્યવાન બની શકાય છે. મહિનામાં આછામાં આછા એકાદ બે ઉપવાસ પણ જરૂરી છે કારણકે લેખથી મન સુષ્ક થવાથી સુધ્ધ અને પવિત્ર બને છે. ઉપરાંત ખોરા વિચારો અને ભાવનાઓનો સંદેહ નાશ થાય છે.

પોષાકની બાબતમાં પણ સાદાઈ જરૂરી છે. સાદુ જીવન અને આદર્શ વિચારો કોળવવા જોઈએ. લાકડાંદોઝ અને વાસ્તવિક જરૂરિયાત પ્રમાણે, વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ અને પ્રમાદી દષ્ટીનો નાશ કરવો જોઈએ.

ઉંઘ (નિદ્રા) ની બાબતમાં, ૧૬ વર્ષની ઉંમર વટાવતાં, ૬ કલાકથી વધુ નિદ્રા લેવી જોઈએ જ નહિ. વધુમાં વધુ સાલ કલાકની ઉંઘ લઈ શકાય ખરી, અને દિવસે પણ ખૂબ પરિશ્રમ પ્રકારે હોય લોજ, થોડો આરામ કરવો જરૂરી છે. પણ તે માટે બને ત્યાં સુધી નિગ્રહ રાખવો. અને આજસુપણાનો સંદેહ ત્યાગ કરવો જોઈએ. આહાર, નિદ્રા, ભય એ ત્રણ બાબતો ઉપર સંયમ કોળવવા એમ શારદામાં પણ કલ્પ્યું છે.

આમ આમ ત્યાં અત્યારે એકલેખન પ્રમાણે, કાલનું કામ આજે કરવું જોઈએ, અને તે રીતે સમયનો સંકુપ્તયોગ કરતાં સીધો. મિત્રો પણ સારા કરવા જોઈએ. ખરાબ સંજોગથી કે સંબંધથી બહુમત્યની નાશ પામે છે. તે બહુમત્ય ઉપર સંયમ ન રાખી શકાય તો પછી કંપન થવા શોગોના ભોગ થવું પડે છે. અને વિવિધ શક્તિઓનો વિકસે અટકી જાય છે. અને ગમે તેવી ઉચ્ચલ કારકિર્દી હોય તો, તે પણ છેવટે નાશ પામે છે.

વ્યક્તિઓ પણ દૂર કરવાં જોઈએ, અને તે રીતે દૂષણો નો ત્યાગ કરવો જોઈએ. ઉપરાંત ઈશ પ્રાપ્તિ માટે, ધ્યાન જપ-ભજન વગેરે કરવું જોઈએ. બૂરાં ચલચિત્રો, બૂરાં પુસ્તકો અને બૂરાં વસ્તુઓથી હુંમેશાં ચેતીને ચાલો. અને તે તરફ બિલકુલ ધ્યાન ન આપો. દરેક વ્યક્તિમાં શયલાનીયતા ભેજ દેવી ગુણો રહી જાય છે, તેમાંથી શયલાનીયતાના દૂષણો દૂર હટાડેલો અને તે માટે મન નિગ્રહ કોળવો.

વ્યાયામ એ શારિરિક વિકાસ માટેનું એક જરૂરી લક્ષ્ય છે. પરદેશી રમતો અચળ છે માટે દેશી રમતો પ્રાપ્તે વધુ ધ્યાન આપો. કસરત નહિ કરવાથી આગસુ અને પ્રમાદી બની જાય છે. કસરત કરવાથી મન અને શરીર બન્ને પ્રકૃતિલિપિ બને છે. આલસ્ય નાશ પામે છે અને કાર્યક્ષમતા વધે છે.

ભારતની રક્ષા કરવા એ દરેક શિષ્ટીઓની ફરજ છે. એટલે કસરત કરો અને શરીરને સુદૃઢ બનાવો. લઠાયક બનો. એકલો પ્રેમજ, લોકોમાંથી કુષ્ટાનિઓ ટાળવા માટે અહાયક થઈ શકતો નથી. કોઈવારે તે માટે દંડનીલિપિનો ઉપયોગ પણ કરવો જ પડે. અહિંસાનો આદર્શ દરેક બાબત માટે સત્ય હોતો નથી. જૈન સાધુઓ અહિંસા માં માનતા હોવા છતાં ઘાથમાં દંડ તો વાપરે છે. વળી આત્મ રક્ષણ માટે તેની જરૂર પડે છે. એટલે સમાજમાં ખરાબ લક્ષ્યોનો નાશ કરવા માટે, પ્રેમ, નીતિ અને જરૂર પડ્યો શિંસાનો સાથ પણ લેવો જ પડે. સંસારમાં જીવવા માટે વીર બનવું પડે. અને જો રોજબની બાબત માં અહિંસા પાળવામાં આવે તો, અવશ્ય દેશની પડતી જ થાય.

૩-૧૨-૫૮, બુધ.

સમાજમાં આજે શિંસા અને અહિંસામાં માનનાર બે પડ્યા છે. છતાં શાંતિ સ્થાપવા માટે શિંસાનો કોઈકવાર ઉપયોગ કરવો પડે છે. પ્રેમ અને દંડ એમ બન્નેનો ઉપયોગ વધારે લાભદાયી નીપડે છે. શિંસાની નીતિ વારસાપિત છે. કૃષ્ણ ભગવાનને પણ એ નીતિનો આશરો લેવો પડ્યો હતો. કૃષ્ણ અને અહિંસાને સીમા તો હોવી જ જોઈએ. "અતી સર્વત્ર વર્જયેત્" માટે મધ્યમાર્ગ શોધવો પડે

ભગવાન બુદ્ધે આંધલો અભિસાનો માર્ગ ત્રણાણકારી થોપા છતાં, રાજ્યકારણમાં શાંતિ સ્થાપવા માટે કોઈક પખલ તે બિનુપયોગી પણ નીવડે છે. પુણા-પાણી, ખોરાક વગેરેમાં જંતુઓ હોય છે. પણ તે અર્થમાં અભિસા નથી. કોઈનું દિલ ન કુભાવ્યું તે પણ અભિસા છે. ગાંધીજીના મલાનુસાર અભિસા એક પ્રજા નીવડે. સામનો ન કરતાં પાછેલુંક અને સમાધાન કર્યું પડે. પણ દેશ અને સમાજ રક્ષાને માટે તો હિંસાનો આશરો લેવો જ પડે છે.

ક્રોધ નાં ત્રણ પાસાં છે. લાભસિક, રાજસિક અને સાત્ત્વિક. લાભસિક ક્રોધ કેવળ મધડા કરવા પ્રેરે છે. જ્યારે રાજસિક ક્રોધ નાશ કરવા પ્રેરે છે. પરંતુ સાત્ત્વિક ક્રોધ ઉત્તમ ગણાય છે કારણકે તેમાં ખુલ્લુ પ્રકોપ હોય છે. પિતા અથવા શિષ્યક બાળકને દંડ આપે છે. અર્જુન અને ક્રોડા ગુરુના યુદ્ધમાં આ પ્રકારનો ખુલ્લુ પ્રકોપ હતો. પરસ્પર પ્રેમ નીલિ લોહનીજ, છતાં સમાજમાં નીલિનું રક્ષણ કરવા માટે હિંસાનો આશરો લેવો પડે છે. ફક્ત ક્રોધ અને અભિસા પીર દેવોનો ઉદ્ધાર થતો નથી. અને જુઓ કે તેથી દેશ તંત્ર કેટલું બગડી ગયું છે? નીલિ ચાલી ગઈ છે. અને અનીલિના લલ્લો કેટલાં બધાં છે? જ્યાં સુધી મનુષ્યમાં અધ્યાત્મિક ભાવ પેદા થતો નથી ત્યાં સુધી, તે સારી સેવા કરી શકતો નથી. પાપનો સામનો કરો. ગુંડાગારી અત્યાર લગેરે અટકાવો અને લેરીને આજે રક્ષા કરવાની જરૂર છે. પાપના નાશ માટે અને ધર્મની રક્ષા કરવા માટે, કુલ મિત્રાનને પણ અવલાર લેવો પડે છે. એટલે કે નીલિ ઉપર દેશ તંત્ર હોય જોઈએ. દુનિયામાં બે યોગ્ય સ્થાન મેળવ્યું હોય તો મમમાં બીજા અને રાજીરમાં શક્તિની જરૂર છે. સાથે સાથે લાભ અને પ્રાચલિતની પણ જરૂર છે. એટલે વ્યાયામ કરો, રીરીર યુદ્ધ બનાવો કે જુથા, રક્ષા થઈ શકે. ઉપરાંત સુનાતિ કેવળો અને અનીલિનો સામનો કરી શકે.

૪-૧૨-૫૮ ગુરુ.

જ્યારે મનુષ્ય આદિ અવસ્થામાં હતો ત્યારે તેને કોઈ જાતનું ભાન ન હતું. પણ ધારે ધારે લેનામાં, સારા નરસાનો અને પિલેક બુદ્ધિનો પ્રચાલ વિકસ્યો. કઈ પસ્તુ દ્વાનિકારક છે તેનો પણ, તેને પ્રચાલ થયો. છતાં કેટલાક પખલ ભૂરી આદલ દરેકા કરવા છોડી રીકાલી નથી. તે માટે મનમાં એક પ્રકારનો સંગ્રામ થાય છે. અને સર્વનાશને પંથે લઈ જનાર દરેકાઓને પણ થઈને લેવાં કાર્યો કરવા પ્રેરાય છે.

મનના બે ભાગ છે. એક ભાગ લેવાં કાર્યો કરવા કહે છે, જ્યારે બીજો ભાગ તે છોડી દેવા કહે છે.

મન ઉપર સંયમ કેળવવો, એ ફક્ત ત્યાગી કે સંતપુત્રનો મારે જ નથી. પણ વિદ્યાર્થીઓએ ધ્યાન કેળવવા મારે મનને વશ રાખવું પડે છે. પવનને જેમ વશ રાખવો કઠિન છે, તેજ રીતે મનને વશ રાખવું કઠિન છે. કારણ કે મન કદાપિ શાંત રહેતું નથી. અને લેધાજ અશાંતિ અને દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે. મારે ઉજાલિ, કલ્યાણ અને અભ્યુદય પામવા મારે, તો તેને વશ કરવું એજ અગત્યનું છે.

મનની ; પ્રલિપ્ત અને અનુકુળ એમ બે શક્તિ છે. એટલે મન એ શત્રુ અને મિત્ર એમ બેવડી ગણ સારે છે. ત્યારે શત્રુ મનને જીતવું. તે મારે હુર હુમેશા જગલ અવસ્થામાં મનને રાખવું. અને તેની શક્તિ અને સ્વરૂપ જાણવું જોઈએ. મનની શક્તિ અગાધ છે. જેવી રીતે સૂર્ય કિરણથી ચારે દીશાનો અંધકાર નાશ પામે છે. અને લેનાં કિરણો કોન્ક્રિલ કરવાથી આગ ઉત્પન્ન થઈ શકે છે. તેવી રીતે યોગી લોકો મનને વશ રાખીને અદ્ભૂત કાર્યો કરી શકે છે. અને મનની શક્તિઓ ને કોન્ક્રિલ કરીને, તેમનો ઉપયોગ કરીને મહાન થઈ શકે છે.

કોઈપણ સંકલ્પ કે ઈચ્છા મનમાં જાગે, તો તે મારે પૂરેલી સાવચેતી રાખો. મનની ગતિ ઉપર અંતઃક્રિયા થઈને વિચાર કરો. તપાસ રાખો અને વિચારી જુઓ અને સદા તે પ્રત્યે જગલ અવસ્થા રાખો. મનમાં શું થઈ રહ્યું છે તે વિષે ખ્યાલ રાખો. તો તમને સમજાશે કે મન કેવું નિર્ભય કે સંજાળ છે. ત્યાર પછીજ તેને વશ રાખવા પૂરેલો પ્રયત્ન કરો.

મનને જીતવાના દાણા ઉપાયો છે. તેમાં મનની જે પ્રવૃત્તિ છે તેની સામે લેઢવાનો આગ્રહ સેવો. મનમાં જે વિચારો આવે તેનું પાલન ન કરો. અને જો ઈચ્છાઓ જગલ થાય તો ગુરૂને પૂછીનેજ તેમના ઉપદેશ અને આદેશ અનુસાર વર્તન કરો. એટલે પ્રવૃત્તિ અને નિવૃત્તિ એમ બે રસ્તા મનને વશ કરવા મારે છે. પણ વિદ્યાર્થીઓ મારે, આ બન્ને રસ્તાનો સમન્વય કરવો એ ત્રીજો માર્ગ છે. તે મારે પવિત્ર વિચાર કરવો અને અપવિત્ર વિચારનો ત્યાગ કરવો. એજ આ બન્ને વૃત્તિઓનો મધ્યમ માર્ગ વિદ્યાર્થીઓ મારે અનુકુળ છે.

૫ - ૧૨ - ૫૮ શુક.

મન અંધાળ છે, તેના ઉપર વિવિધ મેળવવો જો કે કઠિન છે. છતાં તે મેળવવાથી ધ્યાન કેળવી શકાય છે. ગુરૂના આશિર્વાદથી શીખ તેમજ માન બન્ને મળે છે.

અભ્યાસના બે અર્થ થાય છે. એકલો ભણવું અથવા બીજાનું તેને અભ્યાસ કરાવવું. ઉપરાંત અર્થ કરવી અથવા પ્રાયોગિક અભ્યાસ એ તેનો બીજો અર્થ છે.

નીલિ નિયમનું પાલન કરનારજ આગળ આવે છે. લેથી દૈનિક કાર્યક્રમ કરો અને લેમાં સંતોષ અનુભવો. સંસારમાં જૂરી અને સારી એમ બે પ્રકારની રેવોલ્યુશન છે. કેટલીક રેવોલ્યુશન ખરાબ હોવા છતાં લોકો લેને પાળે છે અને પોળે છે. અને વ્યસન પડતાં લેવી આવેલો દુરલી નથી.

આશ્રમ એ દરેક સમાન છે. સ્વામીજી પિંડા લુપ્ત છે એવી ભાવના કેળવો. સારી આવેલો કેળવો. સાદુ જીવન અપનાવો. કુઆલોનો સામનો કરતાં શીખો. દૈનિક કાર્યક્રમ ગાંઠવો અને તે પ્રમાણે નિયમિત અનુસરો. કામ કરવાના શૈલ પ્રાપ્ત થાય છે. ગાંધીજી પણ આશ્રમમાં દરેક પ્રકારના કાર્યો કરતા હતા. મારે લેમાં શરમ રાખવી જોઈએ નહિ. સેવાભાવી બનો અને સંતોષથી કાર્ય કરો. અને શિસ્તનું પાલન કરતાં શીખો.

વૈરાગ્ય એ ફક્ત સાધુ સંતો માટે જ નથી. પણ દરેક માટે છે. લેનો અર્થ એ થાય છે કે, ખરાબ વિચારોનો ત્યાગ કરી સારા વિચારો અનુસરે પલવું. ખરાબ આચાર વિચારોથી પલન થાય છે.

રૂપ જોવાથી મોંઘું ઉત્પન્ન થાય છે. પણ રૂપ એ કાયમી નથી. સમય જતાં લે જર્જરિત બને છે અને કદરૂપું લાગે છે. મનુષ્ય દેહ માધ્યમ છે મારે વિચાર શક્તિનો ઉપયોગ કરો. વિદ્યાર્થી અવસ્થામાંજ સંસારનું સમગ્ર શૈલ મેળવી લે. લેની અસર જુઓ લેનું સ્વરૂપ જુઓ અને વિચારો. મનન કરો. લેમાંથી વૈરાગ્ય જન્મે લે સાધુ થવાની, કંઈ જરૂર નથી. પણ લેનેથી સારા નરસા કમો મારે વિચારવાની રેવોલ્યુશન કેળવો.

યાદ રાખો કે એના સક્તિ પડેજ સંસારનું સમગ્ર શૈલ મળે છે. પરકેશ ગયા પછી લોકોમાં વ્યસનો અને જૂરી આવેલોનો આધિભાવ થાય છે. અને લે, પોતાની જાંતને ભૂલી જાય છે. મારે શૈલ નો સંગ્રહ કરો. મન ઉપર કાબૂ મેળવો. અને કોઈ પણ એક સંકલ્પ લઈને લેને પાળવાનો આગ્રહ રાખો. તોજ મન કેળવાય છે અને વશ રહે છે.

સંકલ્પથી મનની શક્તિ વધે છે. વચન પાળવું, મૌન રાખવું એવા નાના સંકલ્પો લઈને લે પાળવાનો આગ્રહ રાખો.

૬-૧૨-૫૮, શનિ.

“Human life is nothing but a bundle of habits.”

મનુષ્યમાં ઘણા જન્મથી સંસ્કાર સંગ્રહ થઈને

આવેલા હોય છે. તે કોળવવા માટે ધ્યાન કોન્ટ્રોલ કરવાની જરૂર છે. આ માટે આરતિ કરીએ છીએ. આરતિમાં મૂર્તિ ઉપર મનને કોન્ટ્રોલ કરવાનો આજ હેતુ છે. જપ હારા પાઠ મનને લેમાં લટલિત થવા દેવાથી, મન કોન્ટ્રોલ થાય છે. પ્રાર્થના, સ્મૃતિ, જપ આદિ ફક્ત સન્યાસી માટે જ નથી, પણ બધાને માટે છે. વિદ્યાર્થીઓએ તો તેનો અવશ્ય ઉપયોગ કરવો જોઈએ. તે માટે ઈષ્ટ દેવતામાં ધ્યાન કોન્ટ્રોલ કરો. દેવમાં અનંત ગુણોનો ભંડાર છે. ધ્યાન હારા આ બધા ગુણો આપણામાં પ્રવેશે છે. અને સદ્ગુણો કોળવાય છે. જપ કરવાથી અને લેમાં મંત્રોચ્ચાર કરવાથી, તેટલા સમય માટે દુનિયા ને ભૂલી જવાય છે, અને તે રીતે મન કોન્ટ્રોલ થાય છે.

પરદેશમાં લોકો, પોતાને પ્રિય હોય તેવો શાળા ઉચ્ચાર કરીને ધ્યાન કોન્ટ્રોલ કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે.

ભક્તિભાવ વિના જીવન શુદ્ધ બને છે. અજ્ઞાન થાય છે. અને અભિમાનનું લલ્પ આવે છે. નમ્રતા કોળવવા માટે ભક્તિભાવ જરૂરી છે. ગુરુમંત્રનો જપ કરવાથી ક્ષાયદો થાય છે, અને સુખી થવાય છે.

આહિંસા આરતી થાય છે, લેમાં પણ શંકર ભગવાન સ્વરૂપ, ગુરુદેવનું સ્મરણ થાય છે. લેમના પ્રત્યે પ્રેમ ભાવથી જુઓ. અને સ્તવન કરો. ગુરુએ ઈશ્વર છે. લેમના આશિર્વાદ મેળવો. તેથી ગુરુકૃપા માટે મંત્રનો જપ કરો, લેમાં ધ્યાન કોન્ટ્રોલ કરો.

ધ્યાન બે પ્રકારનું હોય છે. બાહ્ય ધ્યાનમાં આંખ ખુલ્લી રાખીને મૂર્તિને પ્રેમ પૂર્વક નિહાળો અને સ્તુતિ કરો. આંતર ધ્યાનમાં, આંખો બંધ કરીને, ગુરુની કો ઈષ્ટ મૂર્તિને બે આંખ ના વચલા ભાગમાં, નાકથી ઉપરના ભાગમાં લાવવા પ્રયત્ન કરો. અને લેમાં લલ્લીનતા અનુભવો. અથવા લે મૂર્તિને હૃદયમાં લાવવા પ્રયત્ન કરો. ગુરુચરિત્ર અથવા લે પારાયણ વગેરે કરવાથી પણ ધ્યાન કોન્ટ્રોલ કરી શકાય છે.

વિદ્યાન થવા માટે સારાં સારાં પુસ્તકોનું વાંચન કરો. અને ધ્યાન કોળવવા માટે મંત્ર જપ કરો. બ્રહ્મચર્ય પાળો, બ્રહ્મચર્યનષ્ટ થવાથી મન અંધા બને છે. મનને કોળવવા માટે, યોગ્ય આહાર નિદ્રાનો ઉપયોગ કરો. અને લે રીતે લેને નિયમનમાં રાખો. પ્રાર્થના કરવાથી પણ મનને કોન્ટ્રોલ કરી શકાય છે.

૭-૧૨-૫૮ રવિ

સનાતન ધર્મમાં અધ્યાત્મિક પ્રગતિ માટે અષ્ટાંગ યોગ માર્ગ છે : આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર, યમ, નિયમ, ધ્યાન અને સમાધિ વગેરે. યમના પાંચ પ્રકાર છે. અહિંસા, સત્ય, અપરિગ્રહ, બ્રહ્મચર્ય, અનિષ્ટ વગેરે. પોતાના સ્વાર્થને માટે બીજાને દુઃખી ન કરવા. મોટા જીવને મારવો અને નાના જીવને બચાવવો એ

અહિંસા નથી. મનમાં કોઈ વ્યક્તિનો અગ્રેષ્ઠ એજ અહિંસા છે. ગાંધીજી પણ મુન્ડા માટે દંડ નીતિ અપ- ત્યાર કરતા હતા. કોઈને ઇરાદા પૂર્વક દુઃખ ન આપવું. પણ બીજાને સુખી કરવા માટે પોતે દુઃખ ભોગવવું એવી ભાવના કોણથી જોઈએ.

સત્ય એજ ઈશ્વર છે માટે જૂઠું ખોલવું નહિ. કોટલીક વાર આપેડિપલ સત્ય વાપરવું પડે છે. રાજકિય ક્ષેત્રમાં પણ અસત્યનો ઉપયોગ કરવો પડે છે પણ તેમાં પાપ નથી. શિવાજીને પણ રાષ્ટ્ર અને લોક રક્ષાથી અસત્ય કાર્યોનો આશરો લેવો પડ્યો હતો, પરંતુ તેમનો ઉદ્દેશ્ય સાચો હતો.

ભીંમલાલમાં પણ કાંલિયાદ દરમ્યાન નાણાકિય ભાડને પહોંચી વળવા માટે ડાકાયલ કરવાની જરૂર પડી હતી.

અત્યારે પણ રાજકિય ક્ષેત્રે નાણાની જરૂર પડતાં ટેક્સ કરવેરાનો ઉપયોગ કરવો પડે છે પણ તે માટે પ્રજાની સહન શક્તિનો વિચાર કર્યા બાદ જ તે પગલું ભરવું જોઈએ. નિર્દોષ આદમીની રક્ષા માટે પણ કોટલીક વાર અસત્યનો આશરો લેવો પડે છે, પણ તેમાં અન્યાય નથી.

પરદેશમાં તો બહુ વ્યક્તિઓને સુખ સગવડો મળે તેવું કંચુ અને સત્ય ગણાય છે. પણ ઈશ્વર મત્તે ની ભાવના નો તેમાં અભાવ છે. ભગવાનની પ્રાપ્તિ સાધન જેમાં નથી ત્યાં ખરૂં સત્ય સમાયેલું જ નથી. જ્યારે રાજકિય ક્ષેત્રમાં ફક્ત *Pragmatic Policy* ઉપર જ ધ્યાન આપાય છે. ભૌતિક સુખના પિંડાસમાં જ આગળ વધાય છે, તે યોગ્ય નથી. તેમાં ઈશ્વર સ્તવન અવશ્ય ઉમેરાવું જોઈએ. પ્રાચિન કાળમાં જે જે મહાપુરુષો થયા તે બધાજ અધ્યાત્મિક વાદમાં માનનારા હતા. તેવા, અપ્રાચિન યુગમાં પણ ગાંધીજી સંત પુરુષ થયા.

રશિયા જેવા દેશોમાં પણ ધાર્મિક ભાવનાનો સ્થાન નથી. માટે તેમની પ્રવૃત્તિઓ કંઈ પણ મહત્ત્વ નું કાર્ય કરી શકે નહિ. આપણા નેતાઓ પણ પરિપક્વ નું અનુકરણ કરી રહ્યા છે. દેશના કલ્યાણ માટે માત્ર સિદ્ધાંતોજ ઉપયોગી નિપડે છે તે વાલ લફન ગેર વ્યાજબી છે. પણ ધર્મ-પ્રચાર સત્ય, ન્યાય અને પ્રલિપ્તા વગેરે થાજ દેશનો સાચો ઉદ્ધાર શક્ય છે. એટલે તેનો પણ સમન્વય સાધવો જોઈએ. "

સત્યમ્ શિવં સુન્દરમ્. એ

ત્રણોય લલ્લો દેશોદ્ધાર માટે જરૂરી છે. સુંદરતા સાથે, નીતિ અને પવિત્રતાની પણ જરૂર છે. ઈશ્વર એજ સત્ય છે અને સુંદર છે. માટે અન્યાયો કરીને તેમને દૂર પાલો નહિ. પણ નૈતિક હિંમત સાથે પ્રભુ પાસે તેની કૃપા યાચો. સત્યને વળગી રહો તેમાં જ કલ્યાણ છે.

૮-૧૨-૫૮ સોમ

સત્યનારાયણની કથા જે આપણા સમાજમાં ફરવામાં આવી છે, તેમાં દેશીનો ફારા સત્ય પાલન કરવાનો જ આદેશ આપેલો છે. પાપ દોષને ફરીથી પાપ કરવાં એ બિલકુલ અપામ્ય છે. સાધુ કે સર્વ પુરુષો ઉપર ભોકો આવ્યા પાસે મૂકે છે એને પરિણામે ભોકોમાં ભાવના અદૃશ્ય થાય છે. રોજ બરોજના વેપારમાં પણ જૂઠું અને ડગાઈ વધ્યાં છે.

બચપનમાં જ જૂઠું બોલવાના સંસ્કાર પ્રજામાં જન્મે છે તે માટે અસત્ય ફર કરો અને સત્યને અપનાવો. વચન પાળવાનો નિયમ રાખો. મોટા પુરુષો કે મહાન પુરુષો પણ વચન પાળવામાં નબળા બને છે તે યોગ્ય નથી. ગાંધીજી વચન પાળતા હતા. રામચંદ્રજી, પરશુરામ અને આદિ રૂઢિમુનિઓ વચન પાળવા માટે પોતાના માણની પણ પરવા કરતા નહતા. માટે સત્ય અને અહિંસામાં, સત્યનું પાલન કરો પણ ધર્મ કે રીતિ રૂઢિપણ માટે અહિંસાને બદલે હિંસાનો ઉપયોગ કરો. સંસારમાં રહેવા માટે હિંમત અને કુરૂડાણી જરૂર છે. કોઈને દુઃખ ન આપવું, એ ભાવના કેળવવા જેવી તો ખરી પરંતુ સર્વનારા વખતે નૈલિક બળો એકત્રિય રાખી રહે નીવડતી નથી.

સત્ય અને નીતિનું યોગ્ય પાલન થતું હોય, તો જ તોજ નૈલિક બળો અને શક્તિ સહકારે આપે છે. તે શિવાય નહિ. બુદ્ધિમાં જે જાણનો મળે છે, તે ભાગ્યે જ ઉપયોગમાં લાગે લેવી હોય છે. ત્યારે આવી અનીલિ આ ક્ષેત્રમાં રાખીને સમાજ શી રીતે ઉન્નત થવાનો છે? સત્યનો પંથ કંઈન હોવા છતાં જરૂરી છે. જ્યારે તે સાથે સાથે નીલિ જેવી લક્ષણનું પાલન કરવામાં આવશે ત્યારે જ દેશની ઉન્નતિ થશે.

૮-૧૨-૫૮. મંગળ

કોઈ પણ વસ્તુ કોઈની અનુમતિ શિવાય લાલચને વશ થઈને લઈ લેવી, તે ચોરી કહેવાય. સારી વસ્તુ હોય, તો દરેક મનુષ્યમાં તે લઈ લેવાની લાલચ કે ભાવના ઉત્તપન્ન થાય છે. પણ બિલેક લેને રોકે છે. જ્યારે લોભી માણસ કાળૂ રાખી શક્તો નથી પણ તે વસ્તુ લઈ લે છે.

દરેક વસ્તુ માત્રમાં, પરમાત્મા સમાચલે છે, તેવી ભાવના જો કેળવાય, તો પછી ચોરી કરવાની ભાવના નષ્ટ થાય છે. ધન માટે લોભ ન કરો પણ જે મળે તે પ્યારથી અને સંતોષથી ભોગવો. એકબીજાના સહકારથી જીવન જીવો. જીવો અને જીવવા દો નો આદર્શ કેળવો. કોટલાક મનુષ્યમાં સંગ્રહણિ વધારે પડતી હોય છે. પણ

તે માટે બીજાને દુઃખી ન કરો. આ હુત્તિને લીધેને કોલેલાડુ લોકો ચોરી કરતા હોય છે. આજ કાલ તો સમાજમાં સખ્ય રૂપમાં ચોરી થાય છે. જમીનદાર વગર ગરીબો પાસેથી ભૂંટવાની અને અનીલિની પધ્ધતિથી ચોરી કરે છે. અને તેમાંથી આશીર્વાદ ઉદભવે છે. અને ઝંઘડા થાય છે. માટે વ્યાગ ભાવનાથી કામ કરો.

હુકું જમીનમાંથી રસ ચૂસીને પણ ફળ તો આપે છે. નદી, વાદળ પાસેથી પાણી લઈને પણ પરોપકાર હુત્તિ રાખે છે. માટે જે કંઈ પણ લમે મેળવો તેના બદલામાં કંઈક તો આપવાની હુત્તિ કોળવો. મનુષ્ય ઉચ્ચ પ્રકારનું પાણી ગણાય છે. પણ તેનામાં આપવાની હુત્તિ આપે છે. જ્યારે લેવાની હુત્તિ વધારે છે. વસ્તુને વ્યાગ કરીને ભોગવો. દધિચિ મુનિઓ, સમષ્ટિના કલ્યાણાર્થે પોતાનો દેહ પણ અર્પણ કર્યો હતો. એટલે વ્યાગ ભાવના કોળવો. લોકોના દુઃખમાં દુઃખી અને સુખમાં સુખી થાઓ. તે માટે વિવેક કોળવો.

ચોરીની ભાવના દૂર કરવા માટે તે ઉપર કાબુ મેળવો. અને સંલગ્ન રહો સાથે સમાગમ સાધો. સત્સંગ કરો. કારણકે લેમ કરવાથી જ હુત્તિઓ સુધરી જાય છે.

વિદ્યાર્થીઓમાં આ હુત્તિ વધતી જાય છે. પરિણામે દેશની દુર્ગતિ થાય છે. દેશભરમાં જે ઠગાઈની ભાવના પ્રવેશી છે તેને દૂર કરવા કમર કસો. પ્રથમ પોતાનામાં જે જે ખામીઓ અધિક ત્રુટિઓ હોય તેને દૂર કરો. અને ઉચ્ચ પ્રકારનું આચર્યબળ કોળવો. અને દુનિયામાંથી દુઃખ હટાવવા તત્પર બનો.

૧૦-૧૨-૫૮ બુધ

પહેલાના જમાનામાં રાજાઓ સાદુ શ્રવણ ગાળતા પ્રજા સુખી હતી. ચોરી જેવું લલ્પ હતું જ નહિ. લોકો ખૂલે બારણું ચૂલા હતા. ચોરી કરનારને સખલ દંડ કરવામાં આવતો. આદર્શ રાજાઓને કારણે જ પ્રજા, સુખી, સમૃદ્ધ અને આદર્શ ભાવના વાળી હતી. શિવાજીના વખતમાં તો ચોરી કરનારના હાથ જ કાપી નાખવામાં આવતા હતા.

આજે તો બાળપણથી જ, જે બાળકોમાં સંસ્કાર અપાય છે તેમાં નીલિ શિક્ષણ મળતું નથી. પરિણામે બાળકના માનસ ઉપર જાતજાતની અસર થવા પામે છે. અને છેવટે, તે સમાજના દુષિત લલ્પો તરફ આકર્ષાય છે. અને જીવન દરમિયાન પાયામાંથી જ ઠગાઈ ચોર હુત્તિની ઈમારત રચાય છે. માટે બાળકને ધર્મ અને નીલિનું શીખ આપવું જરૂરી છે. રાત્રિઆલથી જ બાળકનું લક્ષ્ય ધન-માયા તરફ દોરીને ઉત્તેજન આપવાથી જ ભવિષ્યમાં તેનું જીવન બદલરનીપડે છે. માતાપિતા એ બાળકમાં સુસંસ્કાર રેડવા જોઈએ.

કુંભળી વચના બાળકમાં જૂદા જૂદા પ્રકારની સહજ સુતિઓ અને વિશિષ્ટ શક્તિઓ વારસાગત મળેલી હોય છે. તેનો યોગ્ય ઉછેર કરવો જોઈએ. અને તેને તે રીતે સંસ્કાર આપવા જોઈએ, તેને બદલે બાળકને વધુ પડતાં લાડ લડાવોને લડકીમાં દાસ બનાવવાની જે સુતિઓ માળખે કહેવાય છે તે ખોટું છે.

હિંસક પ્રાણીઓને પણ યોગ્ય શિક્ષણ આપવાથી તેમને અમુક પ્રકારનું કામ કરવાને કળાવી શકાય છે. તો મનુષ્ય જેવા ઉચ્ચ પ્રકારના પ્રાણીને પણ સારા સંસ્કારો ફારા કેમ ન કહેવા શકાય? તે માટે સમાજ શિક્ષણ અને સંસ્કાર પણ આદર્શ કોવા જોઈએ.

જે મનુષ્ય, આત્માર વિચાર અને નીતિનું પાલન કરે છે. તેમને કોઈ પણ આજનો અભાવ સ્વલ્પ નથી. દરેક આજ તે મેળવી શકે છે. અથવા તો તે આજે તેને આપોઆપ મળી આવે છે. આજે દરેક અને સમાજ અનીલિને પંથે જઈ રહ્યો છે. તેને અટકાવવાનું કાર્ય યુવાન વિદ્યાર્થીઓનું જ છે. અને તે વિદ્યાર્થીઓમાં સારા સંસ્કાર રેડવા તે કાર્ય માતાપિતા ઉપરાંત કોળવણીનું પણ છે.

૧૧ ડીસેમ્બર ૧૯૫૬.

અપરિગ્રહ:-

કોઈની પાસે યાચના નહિ કરવી, તે અપરિગ્રહ. મદદ ની અપેક્ષા નહિ રાખવી. ભારતમાં આ લઘુ વધારે પ્રમાણમાં છે. તેમથી મનુષ્યમાં આલસ્ય આવી જાય છે. અને પુરૂષાર્થ કહેવાતો નથી. કુદરતે માનવને દરેક પ્રકારની શક્તિ આપી છે. પુરૂષાર્થ કરવાથી આ શક્તિઓ વિકસે પામે છે. વિના પ્રયત્નને, કોઈની પાસેથી પણ ધન કે કોઈ સીજની માગણી કરવી જોઈએ નહિ.

પ્રાચીન કાળમાં બાઈબલ લખેલીઓ હતા. યમ નિયમનું પાલન કરના હતા. તેમના આશિર્વાદથી સુખી પણ થવાનું જમાવે આજે તો યાચના સુતિ અલિશય પ્રબળ બની ત્યાર થાય તે સર્વ નાકા પામ્યું છે. પરિણામે તેઓ પ્રત્યેનો પ્રદ્ધા પણ ઉઠી ગઈ છે. યાચના સુતિથી વિકુલ્લકપણું આવે છે. હાજર ભણવાની રેવો આવે છે.

દરેક જાતિઓમાં પહેલાં તો સ્વદેશ પ્રેમની ભાવના પ્રબળ હતી. જમાવે આજે લોકો પ્રુશામતીયા બન્યા છે. તેમાંથી જડલા જન્મી છે. મનની શક્તિઓ અને વ્યક્તિલ્પ નાશ પામ્યું છે. માટે પુરૂષાર્થ જરૂરી છે. અભ્યાસમાં આગળ વધી શકે તેવા કોઈ તેમનેજ આગળ લઈ જવા જોઈએ. બાકીનાઓ માટે ધંધાકિય શાળા હોય જરૂરી છે.

પુરૂષાર્થની ભાવનાથી સંધ્યુતિ વધે છે અને સ્વાર્થપણું ઘટે છે. સેવા વિના જગત રહી શકાતું નથી. માટે સેવા તો વિદ્યાર્થીઓએ માગી લેવી જોઈએ વીર.

હુંજી માનવજીએ સમાજસંસ્કૃતિની સેવા કરી હતી. કુટુંબ અને સુદામાએ ગુરૂની સેવા કરી હતી. સેવા વડે ગુરૂજીનો આશિર્વાદ મેળવી શકાય છે. અને જૂદી જૂદી શક્તિઓનો વિકાસ સાધી શકાય છે. ગુરૂ, શિષ્ય પ્રત્યે સેવા મળી લે છે તે તેને જાગૃત રાખવા માટેજ, માટે સમાજમાં જે અસેવાલુભિ અને આચળાલુભિ વધી છે તે ખરાબ છે. વિદ્યાર્થીઓએ સંતોષ કેળવવો જોઈએ. અને પુરૂષોથી બનવું જોઈએ. ગુરૂની સેવા કરીને તેમના આશિર્વાદ મેળવવા જોઈએ. અને પોતાનો વિકાસ સાધવો જોઈએ. સંતોષલુભિ રાખવી જોઈએ નહિ. કારણકે તેનાથી આલસ્ય ઉત્પન્ન થાય છે અને છેલ્લે પતન થાય છે.

૧૨ કીસેમ્બર ૫૮.

બ્રહ્મચર્ય :-

બ્રહ્મચર્ય એ વિદ્યાર્થી માટે બહુ જરૂરી લગ્ય છે. બીચ અને પ્રાણ છે, જીવન છે, મનુષ્યલ્પ અને દેવલ્પ છે. તે નષ્ટ થવાથી મનુષ્ય પશુવત્ થઈ જાય છે. યાદ શક્તિ નો વિકાસ બ્રહ્મચર્ય થી જ થાય છે. શીશ્વમાં કલ્પ્યું છે કે આ શરીર મળ મૂત્ર પિત્ત આદિથી ભરેલું છે. બહારથી સુંદર દેખાતા શરીરમાં એક અને મળખાન છે. તેને લીધેજ સ્ત્રી પ્રત્યે આસક્તિ થાય છે. મૂઠ લોકો તેમાં દુસાય છે. ફક્ત પંડિતો તેમાં નિરસ અને નિરકુલ રહે છે. એટલે સ્ત્રી જાતી પ્રત્યે ધૃણા બનાવો તોજ આસક્તિ દૂર થઈ શકશે. સ્ત્રી એ એક પ્રકારનો મોહ છે. તે પુરૂષને દુસાય છે. અને પુરૂષનો સ્વભાવજ પલ્પશિલ હોવાથી તેમાં લે દુસાય છે. સ્ત્રી શત્રુ વ્યાધિ સ્વરૂપમાં પુરૂષનું ખૂન ચૂસે છે. માટે સ્ત્રી એ પુરૂષનો શત્રુ છે. નારી નરક દ્વાર. એમ જગદ્ગુરૂ શંકરાચાર્યે કલ્પ્યું છે. સ્ત્રી અવશ્ય અમુક અવસ્થાએ માતા સ્વરૂપ પણ છેજ. પણ તેને લે દષ્ટીએ એટલેકે માતાની દષ્ટીએ જોવાની શક્તિ વિદ્યાર્થીઓએ કેળવવાની છે. જ્યારે અમુક અવસ્થાએ સ્ત્રીનું મોહિત સ્વરૂપ હોય છે ત્યારે લે સ્વરૂપ તરફ ધૃણા દર્શાવો. અને લે પ્રેમને પુસ્તકો તરફ કેન્દ્રિત કરો. ત્યારે એક સમય એવો આવશેકે લમે સ્ત્રીને માતા સ્વરૂપમાંજ બેલી શિખરશે. શાંતી પુરૂષો પણ કેટલીક વાર મોહુલશ થાય છે. છતાં લે એ તેનાથી એલીનેજ ચાલે છે. અને વિચારો ઉપર કાબૂ મેળવી લે છે. તપશ્ચર્યા, મનો નિગ્રહ અને સંયમ વગેરે ઉપા કડ્યામાં આવે છે. મહાપુરૂષોમાં હુંમે શાં

બ્રહ્મચર્યનું તેજ સમાયેલું હોય છે. અને તેથી જ તેઓ પ્રતિષ્ઠા પામે છે. જો વિદ્યાર્થી અવસ્થામાં જ સગપણ કરવામાં આવે છે તો તેનાથી જાતજાતની રીંકાઓ ઉત્પન્ન થાય છે. અને માનસિક સંબંધ બંધાય છે. પરિણામે અભ્યાસમાં ખલેલ પહોંચે છે. અને મન પરિવર્તનશીલ બને છે. મારે ઓછી દૂર રહો.

જે ખોરાક લેવાય છે, તેમાંથી જ ખૂન ઉત્પન્ન થાય છે અને તે ખૂનમાંથી જ વીર્ય બને છે. તો તેનું રક્તકણ કરવાથી પ્રતિષ્ઠા વધે છે અને વિધવિધ શક્તિઓનો વિકાસ થાય છે.

શીશ અને પવિત્રતા કેળવો. શીશ બે પ્રકારનું છે. એક તો અંતર શુદ્ધિ અને બાજુ બાહ્ય શુદ્ધિ. તો બન્ને રીતે શુદ્ધ બનવો શોખો. દેવ મંદિરમાં જતાં શુદ્ધિ અને પવિત્રતાની જરૂર છે.

ગરબે ત્યાં થૂંકવાથી અગર તો કુચરો ફૂંકવાથી શરીર સ્વાસ્થ્ય બગડે છે. તો તેવા પ્રકારની ટેવો દૂર કરો. અને તે રીતે રોગીષ્ટ વાલાપરણુને લૂટાવો. આવી ટેવોથી પરિણામે અસત્યતા આવે છે. આદર્શના અને સ્વચ્છતા વિષેના ખ્યાલો વિકસાવો. તે મારે સ્વાસ્થ્યથી બનો. પોતપોતાની વસ્તુઓ સાફ રાખો. અરસ પરસ પ્રેમ ભાવ કેળવો.

૧૩-૧૨-૫૮ શાનિ

હિંદુઓમાં સોળ પ્રકારના સંસ્કાર હોય છે. તેમાં આચાર વિચાર પાળવાથી જ સુખી થવાય છે અને મન શુદ્ધ થાય છે. આપણો જે આત્મા છે. તેના ઉપર અશુદ્ધિનું ઠાંકણ હોય છે. તેથી આત્મ દર્શન થતું નથી. ધણા જન્મના સંસ્કારોની અશુદ્ધિના પડખાથી આત્મા ઠંકાઓ લો રહે છે. તો, બૂરા સંસ્કાર દૂર કરવાથી, શીલ નીતિમાં ફેરફાર કરવાથી અને ખરાબ વિચારો, કુટેવો વગેરે ઉપર નિયંત્રણ લાવવાથી તે દૂર કરી શકાય છે. નિયામિત સ્નાન ન કરવામાં આવે તો આમડીના દર્દો થાય છે. શરીર અને મનની શુદ્ધિ જરૂરી છે. તેનાથી જ આચાર વિચાર કેળવાય છે. આપણા સમાજમાં પવિત્રતા તે મારે જ રખાય છે.

કામ, ક્રોધ અને મિંસાને દૂર કરવી તેને જ અંતર શુદ્ધિ કહે છે. વધારે સ્નાનાદિ ક્રિયા અને સ્વચ્છતામાં બાહ્ય શુદ્ધિ રહેલી છે. પરસ્પર ધૃણા થાય તો પણ આત્મ દર્શન શક્ય બનતું નથી. ખરાબ વિચારો મનમાં જાગી જતાં જ, ધ્યાન જ પાડી કરી. મન શુદ્ધ બનાવો. અને તે મારે સાવધાન રહો. સંસ્કાર ઉંચા હોય તો જ આચાર વિચાર સુકુર છે. બૂરા

સંસ્કાર હટાવવા એજ સાચું શિલ્પ છે.

સ્વમહેનલ અને પુરુષાર્થી ને મળે તેમાં સંતોષ માનો. આકાંક્ષાઓ થાય છે જ. છતાં તેમના ઉપર કાબૂ મેળવી સંતોષી બનો. જોજ સુખ શાન્તિ પ્રાપ્ત કરી શકાશે.

જ્યારે આત્મવિકાસ કરવામાં સંતોષ માનવો જોઈએ નહિ. આપણી સંસ્કૃતિ સાદું જીવન અને આદર્શ વિચારોમાંજ ગુંથાયેલી છે. અને તે પિક સાવવા માટે પુરુષાર્થ જરૂરી છે.

અત્યારે ભૌતિક જરૂરિયાતો એટલી તો વધી ગઈ છે કે, તેમાં પુરુષાર્થને યોગ્ય સ્થાન મળતું નથી. અને અસંતોષ વધે છે. જીવનને વ્યસન-વિલાસોમાં ઘેરી રાખીને તો દેશનું આર્થિક કલ્યાણ થઈ શકતું નથી. અધ્યાત્મિક જ્ઞાન મેળવવામાં પણ ભોકો લે માટે સમય નિશ્ચિત કરે છે. અને જીવનને ભૌતિક દિશામાં વધારે વાળે છે. હું આગળ કેમ નવધું લેવી આકાંક્ષાઓ માટે અસંતોષ સેવો પણ ભૌતિક વાસનાઓ માટે લે ન કોણવો. ફક્ત ભોગનો ઈચ્છા ન રાખો. પ્રભુ જે હાલમાં રાખે તેમાં સંતોષ કોણવો. અને થોડી વસ્તુઓથી પણ ચલાવવા શીખો.

૧૪-૧૨-૫૮ રવી.

(૦૦૦૦૦૦૦૦ ૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦)

આદિ મનવ ગુફામાં રહેતો અને ખોતણું જીવન નભાવતો હતો ત્યારે એનામાં સંતોષ ભાવના હતી. પણ તેથી તેની ઉન્નતિ થતી નહતી. આજકાલ તો જરૂરિયાતો એટલે દર જે વધી ગઈ છે કે સભ્યતા અને સંસ્કૃતિના પિકાસે માટે જે રીતે ઉન્નતિ થવી જોઈએ, તે થતી નથી. ભૌતિક આકાંક્ષાઓને સિમિત રાખીને અધ્યાત્મિક ભાવનાથી આત્મકલ્યાણ સાધવા માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. કારણ કે તે શિવાય સાચી શાન્તિ પ્રાપ્ત કરી શકાતી નથી પણ ફક્ત દેવ અને માયા જ મળે છે.

આપણે આપણી કુનિયતને જ મુખી નથી બનાવી શકતા તો પછી મૈગળ ઉપર જવાનું શું પ્રયોજન છે? આવે એક બાજુ ઓંધોગીફરણની વાતો થાય છે ત્યારે બીજી બાજુ ગૃહલેહોગને મહત્વ આપાય છે. છતાં બે નો સમન્વય નથી સધાતો એજ મોટી કુત્સાંધની વાત છે.

જે જીવનમાં અમૃતલવ્ધની પ્રાપ્તિ ન થાય અને શાંતિ ન મળે તે જીવન શા 'અપણું'? માટે જરૂરિયાતોમાં ભૌતિક અને અધ્યાત્મિક એમ બન્ને સુખનો સમન્વય સાધવો જોઈએ. તપ: શૌચ, સંતોષ વગેરે અધ્યાત્મિક સુખ છે તપ યોગ, ઉષ્ણના ઉત્તપ્પન્ન થાય છે. તે માટે અનુષ્ઠ.

ઉંચા સ્થિતિમાં રહે અને આચાર વિચાર અને મંથન કરાશે. તેને ઉંચા કક્ષામાં લાવવા પ્રયાસ કરે તેજ મનુષ્યનું કર્તવ્ય હોયું જોઈએ.

અધ્યાત્મિક ભાવના દેઠ બનાવવા માટે વિદ્યાર્થીઓએ, પ્રાર્થનામાં નિયમિત હોવાની આપણી જોઈએ. ઉપરાંત સંસારમાં કોઈ પણ કર્મ કે લાભ અનિરજાએ અને અસંતોષથી કરવામાં આવે છે તો તે કલ્યાણકારી બનાવું જ નથી. માટે જીવનના દરેક ક્ષેત્રોમાં ઉન્નત આદર્શો અને દ્યેય રાખીનેજ લાભ સ્વા કરો અને સંતોષ કેળવો.

દર્મ, ફક્ત યોગ મનુષ્યો માટે જ નથી પણ સમાજના માનવજાત માટે છે. જે જે કર્મ આપણે કરીએ છીએ તે પ્રભુની પ્રસન્નતા માટે જ કરીએ છીએ. તેવા આદર્શ સેવો, ઉદ્યોગોની સાથે સાથે અધ્યાત્મિક ભાવના પણ કેળવો, નવિલર દેશ કદાપિ ઉન્નત થઈ શકશે નહિ.

દેશની સમસ્યાઓનો ભાર વિદ્યાર્થીજગત ઉપરજ અવલંબે છે. તેમણેજ વિચારવાનું છે અને સમજવાનું છે. અને હું કર્યું તે માટે સમાધાન મેળવવાનું છે. પોતામાં રહેલી શક્તિને ક્રમે વિકસાવું, ક્રમે આગળ આવવું અને તે માટે કેવી લાભસ્વા કરે તેવા આદર્શ સેવવા જોઈએ.

સ્વાધ્યાય

૧૫-૧૨-૫૮ સોમ

સોરા સોરા ગ્રંથોનું અધ્યયન કરવાથી મનને પ્રોત્સાહન મળે છે. વિદ્યાર્થીઓએ નિત્ય સ્વાધ્યાય કરવો જરૂરી છે. તેનાથીજ ઉચ્ચ આદર્શો કેળવાય છે. માયાના પ્રભાવે સોરાં માણસો પણ પોતાનું લક્ષ્ય ભૂલી જાય છે. આત્મસ્મૃતિ એ મહાન્ જીવન છે. અને આદર્શો ભૂલી જવાય તો પછી જીવન શુન્ય બને છે. સ્ત્રી પતિ સેવા ભૂલે અને બાલકો કર્મ ભૂલે તો તેઓ જીવતાં છતાં મૃત્યુભાવ ગણાય છે. માટે લક્ષ્ય અને કર્તવ્ય માટે જાગૃત રહો. તેનું અધ્યયન અને મનન કરો. ગીતા અધ્યયન કરાશે સ્વાધ્યાય કરો.

સાહિત્ય એ સમાજનું પ્રતિબિંબ છે અને સાહિત્યનું પ્રતિબિંબ સમાજ છે. કંટેલુંડ સાહિત્ય સમયની સચિત્રી બદલે છે જ્યારે કંટેલું ચીરંજીવ હોય છે. ગીતાના લલ્લો અમર છે. મહાભારત અને પુરાણો પણ અમર છે. તેજ મહાન સાહિત્ય છે. તો તેનોજ ઉપયોગ કરવો અને મનન કરવું જોઈએ. ઉત્તમ પ્રકારના આદર્શો, વિચારો કેળવા શકે અને આરિત્ય ઘટતર કરી શકે તેવાજ સાહિત્યનું વાંચન કરો.

ઉપરાંત સ્વ પ્રયત્નોથી ઉચ્ચ પ્રકારના સાહિત્યનું નિર્માણ પણ સાથે સાથે કરતા રહ્યો. અને સ્વનાત્મક દેષદ્વી કેળવ્યો. વાણી ઉચ્ચારવામાં પણ શ્રિમત ફેળવ્યો. દરેકમાં આદર્શતા અને વિશિષ્ટતા મેળવવાનો પ્રયત્ન કરો. આત્મકલ્યાણ અને જીવનનું કલ્યાણ થાય તેનું કંઈ કાર્ય કરો તો જ ઉન્નતિ થશે. ગીતામાં શ્રેષ્ઠતાં લલ્પો નું અધ્યયન અને મનન કરો, અને કુંકર-ચ કરવાની દેવ રાખો અને આદર્શ જીવનના શિમાયતી બનો.

૧૭-૧૨-બુધ.

૧૭-૧૨-૫૮ મંગળ

આદર્શ સાહિત્યમાં સમાજમાં રાખવાના વર્તન વિષેનો આદર્શ આપેલો હોય છે. અને વાસ્તવિક સાહિત્યમાં જેને વિષયનો લગતું જ્ઞાન હોય છે. એટલે કે ભૌતિક જ્ઞાન હોય છે. સાહિત્યકાર માટે નિતીનું બંધન હોઈ શકે નહિ. પરંતુ વાચક વર્ગે કેવા પ્રકારનું સાહિત્ય વાંચવું તે તેને વિચારવાનું હોય છે. જેમાં માનવશિલ્પની વાતો સમાયેલી હોય તે જ સાચું સાહિત્ય છે. સમાજનું નિર્માણ કરે અને તેનું વાસ્તવિક ચિત્ર આલેખે તે સાહિત્ય છે.

ગીતા, રામાયણ અને મહાભારત જેવાં આદર્શ સાહિત્યમાં આદર્શ લલ્પો સમાયેલાં છે. બ્રહ્મસૂત્રમાં સમાજનું પ્રતિબિંબ મળે છે. ઉચ્ચ ચારિત્ર્ય બળ પાત્ર આવાં સાહિત્યમાંથી જ કેળવાય છે.

સાહિત્યના ત્રણ પાસાં છે. ભાષા વિષય અને શૈલી. ભાષા દ્વારા વિષયમાં પ્રકાર પડે છે. તે માટે ભાષા ઉચ્ચ પ્રકારની હોવી જોઈએ. સંસાર એ મોટું સ્વરૂપ છે. અને નિઃસ્વરૂપ છે. તેમાં શાંતિ નથી. માટે શાંતિ પ્રાપ્ત કરવા માટે, દૈનિક જીવનક્રમ ઉપરાંત સ્વત્સંગ અને સારા સાહિત્યનો ઉપયોગ કરો. સારા સાહિત્યથી સંસાર ના દર્દ, દુઃખ અને લેહનાઓ શાંત થાય છે. સ્વત્સંગથી ઉચ્ચ આદર્શો કેળવાય છે.

સાહિત્ય નિર્માણ માટે પણ તે ક્ષેત્રમાં કંઈ નવું આપવાની જ્ઞાતિ રાખો. તે પ્રત્યે જરૂર સા અને પ્રેમ રાખો. ગીતાના આદર્શો જીવનમાં ઉતારો. તો જ જીવન આનંદી બનશે. ફક્ત દુનિયા દારીમાં જ રોમ-વાધી સાથી રાખીને પ્રાપ્ત થઈ શકે તે નથી.

૧૮-૧૨-ગુરુ

કેટલાક મનુષ્યો ઈશ્વરની પરવા કર્યા વિના જ ભૌતિક સુખને મહત્વ આપીને તે પ્રમાણે વર્તન કરે છે.

પરંતુ ભગવાન વિના આ સંસાર ચાલી શકતો જ નથી. ભગવાનનો અર્થ થાય છે, અધ્યર્થ, વીર્ય, જ્ઞાન, જશ, શિવ અને વૈરાગ્ય. આવા અનંત રૂપોમાં જ દેવદર રહેલો છે. તે સર્વગુણ સંપન્ન છે. સંસારમાં દરેક મનુષ્ય અનંત અધ્યર્થ ઈચ્છે છે. તેમાં કામના હોય છે.

વીર્યવાન મનુષ્ય પણ ગર્વ અને અભિમાન ધરાવે છે. શીની પુરૂષો પણ વધારે શીનની અપેક્ષા રાખે છે. વૈરાગ્યમાં, અનંત વૈરાગ્ય અને અના સક્તિ માટે સંત પુરૂષો આશા રાખે છે. છતાં પૂરી વૈરાગ્ય વૃત્તિ કેળવાય તો જ ભગવાનની પ્રાપ્તિ થાય છે.

સંસાર અસીમ છે છતાં નિવરણ છે. તેમાં છ પ્રકારનું અધ્યર્થ નથી. તેમાં અંતરની આશાઓ પૂર્ણ થઈ શકતી નથી. અને ત્યાં ભગવાનની જરૂર પડે છે. ફક્ત દેશપ્રેમ જ મૂલ્યવાન નથી, તેનાથી પણ પર દેવદર લરૂનો પ્રેમ છે. ફક્ત ભૌતિક સુખ લરૂ ધ્યાન આપવાથી દૃષ્ટિકોણ બદલાઈ જાય છે. ઉપરુવ અને અલ્યાચાર વધતા જાય છે.

અધ્યાત્મિક જીવન ગાળતા હોય તેવા જ મહાપુરૂષો મહાન બને છે. અને પ્રતિષ્ઠા મેળવી શકે છે. જે અધ્યાત્મિક શક્તિ ધરાવે છે. તેઓ જ અમર બને છે. અને પૂજા પાત્ર બને છે. દરેક મનુષ્યને અમર થવાની લાલસા હોય છે. તો આત્માને અંગેજીયાથી અમર થવાય છે. અનંત જ્ઞાન આત્મામાં જ છે. માટે આત્મ જ્ઞાન મેળવો. પ્રાચિન તત્ત્વજ્ઞાન અને ઉપનિષદના પ્રભુતા બનો. તો જ સાચી શાન્તિ અને અમરત્વ પ્રાપ્ત કરી શકાશે.

ભારત વર્ષની સંસ્કૃતિમાં, ભગવાનને અંગેજીયા અને આત્મ જ્ઞાન મેળવવું એ જ ઉચ્ચ તત્ત્વો છે. અને ઈશ પ્રાપ્તિ માટે તપ ધ્યર્થ કરી સાદુ જીવન વ્યવિત કરવું એ જ સાચો માર્ગ છે. ભૌતિક સંસ્કૃતિ કાલક્રમે ભૂંસાઈ જાય છે. જ્યારે આપણી સંસ્કૃતિ સનાતન છે. અને પ્રભાવશીલ છે. આત્માની આત્માદી જ સાચી આત્માદી છે. અને તે માટે આત્મ શક્તિનો વિકાસ કરવો જરૂરી છે.

૧૮ - ૧૨-૫૮ શુક

અનાજ ઉત્પાદનના પ્રજમાં ખેડૂતોને ફક્ત સિધ્ધાંતો સમજાવીને આદેશો આપવાથી તેમનામાં કંઈ જ ઉત્સાહ પ્રેરાતો નથી. પણ તેમની સાથે ભળી જઈને કામ કરવામાં જ સાચો આદર્શ સમાયો છે. પ્રાચિનકાળમાં

રૂઠિ મુનિઓ શિષ્યો પાસે આશ્રમની જમીનમાં ખેતી કરાવતા અને તેમની સાથે ભજવતા હતા.

ચોરી બદમાશી જેવાં લલ્લો દૂર કરવા માટે સખલ દંડનીલિનો આશરો જરૂરી છે. લેપાશીઓમાં ચોરીની પ્રતિ પ્રબળ બની છે. બાબુ બાબુ રત્નોઓની લાજ, ઈજ્જત, આબરૂ લૂંટાય છે. તો તો માટે કોઈ પ્રકારની દંડનીલિ અખત્યા ર કરવામાં આપતી નથી. આવાં અનિષ્ટો પ્રત્યે બે ધ્યાન અપાય છે. લેધાજ ભારતવાર્ષમાં આજે અશીલિ દેખા દે છે. માટે તે માટે મનન કરો. વિચારો અને ઉપાયો શોધો કાઢો અને તેવાં અનિષ્ટો દૂર કરવા પ્રયત્ન કરો. નેતાઓનાં વચનો અને કર્તવ્યો અવનમાં ઉતારો. સ્વાશ્રયી બનો. પ્રભને દુખે દુઃખી અને સુખે સુખી થવા પ્રયત્ન કરો. તો પ્રજા સાથે અને સહકાર આપશો.

ॐ શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:

૦

ૐ સંધ્યા

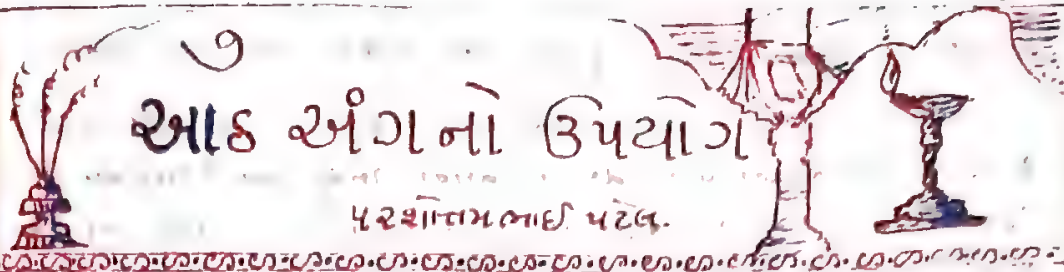
(છંદ શિખરિણી)

અહો રમ્યા સંધ્યા, અલીપ દિસલી સુંદર અહો.
અને આકાશો તો, વિધવિધ નવા રંગ દિસતા.
વળી કોઈ પ્રાંખી, ઉડતું ઉડતું ગાન વદતું
રવી સંતા તો તો, મૃદુ કુંમુદ તો પાંખ બાજતું.

અહો આવી પાછી, સુસુસુ કરતી મંદલહરી.
કૂલોને પત્રોને, અલી મૃદુ બનીને અડતી
રચતું ચક્રોને, ગરણુ અલી વેગે વહી જતું
દીપાવી સંધ્યાને, કલકલ રવે ગાન કરતું.

અરે સંધ્યા તારી, અકલિલ કલા છે જગમણી
ની શાને આમંત્રી, જન સુખ લાણી આશી ધરતી.
દીપોને પ્રજવાળી, સપ્ત ધરિતણું ધ્યાન ધરતાં
નમુકું વંદુકું, વિમલ મૃદુ તારા ચરણમાં

બાળકૃષ્ણ જી. પંડ્યા.

આદ્ય અંગનો ઉપયોગ

પ્રસ્થાવનામાં મટેલ.

દુનિયામાં જેટલા મનુષ્યો છે તે દરેક મુસાફર છે. જેમ કોઈ મુસાફર યાત્રા કરવા જાય છે. અને પોતાની યાત્રા પૂરી થયા પછી સ્વસ્થાને પાછો ફરે છે. તેવા રીતે આ જીવનરૂપી લાંબા મુસાફરી છે. અને તે પૂરી થતાં મનુષ્ય પ્રભુને ત્યાં પાછો ફરે છે અને જીવનરૂપી મુસાફરીમાં જે કંઈ સુકૃત્યો થા. કૃત્યો કર્યા હોય તે પ્રમાણે તેની ગતિ થાય છે. નાટ મનુષ્યે પ્રભુ ભક્તિમાં જ પોતાનું જીવન વિતાવવું જોઈએ.

એક ગામમાં એક કુટુંબ હતું. તેમાં ભક્તિ કરીને એક દશવર્ષનો છોકરો રહેલો હતો. તેના પિતા ખૂબ જ દાક્તર જીવન ગાળતા હતા. પ્રભુ સેવા ખૂબ કરતા હતા. તેવામાં ભક્તિની જ માતા મૃત્યુ પામી અને પછીના થોડા જ દિવસમાં તેના પિતા પણ મૃત્યુ પામ્યા. મૃત્યુ પડતાં પોતાના પુત્રને કહેતા ગયા.

"બેટા, હરહંમેશ પ્રભુ સેવા કરજે. આપણા ગુરૂના પદ સેવા કરજે, અને તેમના આદરે પ્રમાણે જીવન વિતાવજે તો સુખી થઈશ." આપણા દરમાં જે ભગવાનની મૂર્તિ છે તેની પૂજા કરજે, બાજે કર્યાં મેન પરોવીશ નહિ."

પિતાના મૃત્યુ બાદ ભક્તિ એકલો પડ્યો. એટલે ગુરૂજીએ તેને આશ્વાસન આપ્યું. ભક્તિને જાણું કોઈ સગું લડાઈ ન હતું એટલે ભક્તિના કહેવા પ્રમાણે અને તેની આજીવન લક્ષ્ય થઈને ગુરૂજી ભક્તિના દરે જ રહ્યા હતા. ભક્તિ તેમની સારવાર કરતો અને બાકીનો સમય કામકાજમાં ગાળીને લઘુને લઘુ સર્વિપુજા કરતો અને દયાન દેવતો.

એક દિવસે ગુરૂજીને થોડા દિવસ માટે બહારગામ જવાનું થયું. એટલે ભક્તિને જરૂરી સૂચનો આપીને તેઓ ગયા અને કહેલા ગયા.

"જો બેટા, હું લૂંટ મોટો થયો છું, એટલે તારે લૂંટ દરનો કારભાર સંભાળવો પડશે. હું મહા થોડા દિવસ માટે હું બહારગામ જાઉં છું. યાદ રાખો આવીશ. ખૂબ પછીશ. મારે લાંબા સમય માટે પણ જવું પડશે. હું પ્રેમથી પ્રભુ ભક્તિ કરજે. બને પ્રભુ જરૂર સહાય કરશે."

સાંભળીને, ભક્તિ તો રડવા લાગ્યો. તેને ગુરૂજી આશ્વાસન આપ્યું, અને કહ્યું કે, "તારા નિર્ભયમાં કદી કગાર નહિ. થોડા સમય પૂરતો જાઉં છું અને સંજોગ પડ્યા તો કદાચ ન આવી શકું, તો હું ત્યાં લૂંટ નાના કીડા છે. તે આમ મુશ્કેલ થાય છે? ... હું કહ્યું? ... સારાથીને

રહેને ! એમ કહી ગુરૂ પોતાને રસ્તે ચાલતા થયા.

આ બાબુ ભક્તિ એકલો પડ્યો. લેને રાંડા હતી કે ગુરૂજી કદાચ ન પણ આવે અને ખરે ખરું પણ એવું ગુરૂજી લાંબા સમય સુધી પણ નજ આપ્યા. ભક્તિ મુગીનો અને પ્રભુ સેવા કરતો. પોતાને હાથે જેવી આવડે તેવી રસોઈ બનાવતો. અને ભગવાનને ભોગ ધરાવતો પોતાના ધરના બારણાં હંમેશાં ખંદ રાખતો. ગુરૂજી ધાન્ય સામગ્રી વગેરે પૂરેલા પ્રમાણમાં ભરી ગયા હતા. કુંદરલી હાજલ, અને પાણી લાવવું, ઘોવા જવું તે પૂરતાં જ લે બહાર જતો બાકી આખો દિવસ ધરમાં જ ભરાઈ રહેતો. અને પ્રભુ સેવામાં ધ્યાન આપતો. પોતાને રસોઈ બનાવતાં બરાબર નહોતી આવડતી. છતાં જેવી આવડે તેવી બનાવી લઈને ભોગ ધરાવતાં પ્રભુની માફી માગતો. " હું પ્રભુ ! મને રસોઈ બનાવતાં નથી આવડી, રસોઈ કાઢી હશે ! " એમ બોલીને રડતો, અને " માફ કરજો માફ કરજો " એમ વારંવાર બોલતો.

દસ દસ વર્ષના વહાણાં વાયા છતાં ગુરૂજી એ દેખા ન દીધો. ભક્તિની મુંઝવણ લે પધારી જતી હતી. છતાં લે પોતાના નિત્યક્રમ પ્રમાણે પ્રભુ ભજન કરતો. ફલે લે એક દેખાવડો યુવાન થઈ ગયો. બાલકમય ના બળે લેનું શરીર પ્રકાશથી મંજાવણી ઉકલું.

જ્યારે લે કોઈ કામસાર બહાર નીકળતો ત્યારે લોકો લેની સામુ આશ્ચર્યભરી દૃષ્ટીથી ટોકી ટોકીને બોધે રહેતા. એક દિવસે લેની પડોશમાં જ રહેલી એક સોનીની છોકરી. અચાનક લેના ધરમાં આવી ચઢી. લે બાઈ પણ સોજેડ વર્ષની ઉંમરનો હતી. અને રૂપાળી પણ હતી. લેનું નામ હતું કમળા. લે ભક્તિના સૌંદર્યનું પાન કરવા ઇચ્છતી હતી અને લેની સાથે લગ્ન કરવાનો ઇચ્છા ધરાવતી હતી. એટલે લેને મોહુ જાળમાં ફસાવવા માટે લેણી પ્રયત્ન કરવા લાગી.

અચાનક આમ યુવલિને પોતાને ઘરે આવેલા બોધને ભક્તિ ગાભરાઈ ગયો. અને પૂછ્યું ?

" અત્રે કેમ આવ્યું થયું બહેન ? "

" મારે, લગ્નારી સેવા કરવાની ઇચ્છા થઈ છે. તમે પ્રભુ ભક્તિ કરો છો. એટલે લગ્નારી બને તોર લી સેવા હું કરું. તો અને પણ થોડું જ્ઞાન મળેને ? "

એમ કહેતાંની સાથે જ લેણી એકી એક રસ્તોડા માં ચાલી ગઈ અને અઘડાં પ્રડેલા વાસણો ઉપાડી બહાર ચાલી ગઈ. વાસણ માંજને પાછા મૂકી ગઈ. પછી પોતાને ઘરે ગઈ. આવી રીતે દરરોજ લે આવતી અને

પાણી ભરવાનું, કપડાં ધોવાનું; વાસણ માંજવાનું કામ પતાવતો ચાલી જતો.

મિસ્ત્રિને મનમાં મુંઝવણ થતી હતી છતાં મજૂર મિસ્ત્રિમાં વધુ સમય મળતો એટલે, કમળા તરફ લક્ષ્ય આપ્યા શિવાય તે પોતાના ધ્યાનમાં મશગૂલ રહેતો. ધીરે ધીરે કમળા રસોઈ પણ બનાવી આપતી એટલે મિસ્ત્રિને લૂપે લો ફક્ત મિસ્ત્રિ જ કરવાની રહી.

પોતાનું ગુજરાન ચાલે લેટલા મારે લેણું એક લેખારીની દુકાને કામ કરવાનું નક્કી કર્યું ત્યાં તે અમુક સમય મારે જતો અને લેખારી લેને જે કંઈ મળતું તેમી વસ્તુઓ લાવતો. છતાં તે દિવસ મિસ્ત્રિ લે ભૂલ્યો નહતો.

આ બાબુ કમળાના માબાપની દરેક પાલ લેતું બગ્ગ મિસ્ત્રિ સાથે જ જાય, લેવી લૂતી એટલે તેઓ આ બાબતમાં ગ્રામ્ય માથું મારતા નહિ.

દિવસે દિવસે મિસ્ત્રિ અને કમળા નો પરિચય વધ્યો. છતાં મિસ્ત્રિ જરૂરી વાત શિવાય તેની સાથે વાત ફરતો જ નહિ. જ્યારે કમળા લેને મોજમાં નાખવા મારે મોકો રોધતી. પણ તે મિસ્ત્રિના પ્રભાવ થી એવી લો અંજાઈ ગઈ હતી કે લેની સામે ગ્રામ્ય બોલી લો જુ રું પણ બોઈ ચકલી જ નહિ.

પણ છેવટે લેણું પોતાની બધી જ વિગત એકઠી કરીને, મિસ્ત્રિને ફરિયાદો પ્રયત્ન કર્યો. અને લેનો સાથે એક્ટા કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો. મિસ્ત્રિ લો આ બોઈ ડહાઈ જ ગયો. દુનિયામાં ચાલતી ક્રિયાઓનું લેને ભાન જ નહોતું. લેનામાં કોઈ કુ સંસ્કારો પણ ન હોવા એટલે, લેને આવી એક્ટાઓથી ખૂબજ આશ્ચર્ય લાગ્યું. કમળા લેને આલિંગન દીધું ત્યારે લેને એકાએક ગુસ્સો ચડ્યો. અને લેણું કમળાને એક ધક્કો લગાવી દીધો અને બોલ્યો

“આ છાતી તારે આપવા મારે નથી પણ દિવસને આપવા મારે છે.”

કમળાને આ વાતથી ખૂબજ દુઃખ લાગ્યું, લે પોતાને ધરે ચાલી ગઈ. મિસ્ત્રિ વિચાર કરવા લાગ્યો “આને મને શું થયું છે? ખરેખર આ મારે મન જ ગુનેગાર છે? પણ! પણ મેં શું ગુન્હો કર્યો છે? હા, પણ મનમાં મુસ્સો કેમ થયો? ભગવાનની સેવા કરવા મારે ના આ શંકાથી; ધક્કો કેમ લગાવાયો? ભગવાનનાં દર્શન મારે વાપરવી બોધતી આપે છે. કમળાને ખડતો મારે કેમ બોધાયો? કાનથી ભગવાનનાં ભજન સાંભળવાને બદલે આને મેં શું સંભળ્યું? પગથી ભગવાનનાં મારે વસ્તુઓ લાવવાનો શોધ લેના.

નાની જેવી ખામી અને ખૂબીનાં મોટાં પરિણામ.

નાની બાબતોજ સંપૂર્ણતા આપોછે કે જે નાની વસ્તુ નથી. પોતાના હાથ નીચેના અમલદારો જે પિગાલોને લફન તુરછ ગાણીને અવગણના કુરલાલેવી નાની બાબતો ઉપર પ્રભુ ને પોલિયન સંપૂર્ણ લક્ષ્ય આપતો.

અમેરિકાનો વડો સેનાપતિ લોશિંગ્ટન પણ નાની બાબતોમાં અડગ રહીનેજ મહાન બન્યો. તે કોઈ પણ વસ્તુને પિસાત પિનાની ગણતો નહિ. અન્ય સેનાપતિઓ પોતાના હાથ નીચેના માણસો ઉપર આધાર રાખતા. જ્યારે તે નાનામાં નાની બાબત પર પણ પડેલે ધ્યાન આપતો. "દાણી ખરી નિષ્કૂળતાનો છીલ-હાસ" "પિગાલ લપાસવાનો અભાવ", એ ત્રણ શબ્દોમાં રહેલો છે.

ધર્મ મારે પ્રભુ આપનાર એક પાદરી દક્ષિણના ક્રિષ્નામાંથી એકજ કોળ લઈ ગયો. પણ એ એકજ વડે હાલ એ સર્વ ક્રિષ્ના કોળોનાં વાવેલરથી છવાઈ ગયાં છે.

એક વાર એક ગુંપડામાં એક માણસ ફાનસ મૂકીને આપ્યો ગયો. પછી એક ગાયે તે ફાનસને લાલ મારી. આ એક લફન સ્વાધારણ બનાવ હતો — પરંતુ પરિણામ ? — તેણે આખા ચિકાગો નગરને બાળીને ભસ્મ કર્યું અને એક લાખ જેટલાં માણસોનો દરબાર વિનાનો કરી મૂક્યો!

ભાગ્યના સ્પષ્ટાઓ "ઉપરના

કાનિલ લા. દવે.

* જોઈએ છે - જોઈએ છે - જોઈએ છે.

સુધારકો જોઈએ છે.

કોને સુધારવાને ? - પોતાની જાતને જ સુધારવાને.

મહાત્મ બનવાની અભિલાષા

બહાદુરશાહ. નામે એક રાજા હતો. તેને લીલા વતી નામે રાણી હતી. રાજા પચાસ વર્ષનો થયો છતાં તેને એક પણ બાળક ન હતું. તેથી તે દિવસે દિવસે ચિંતાવુર બનવા લાગ્યો. કોઈ એક દિવસે સંધ્યાનો સમય હતો. રાજા ખુરશી ઉપર ચિંતાવુર સ્થિતિમાં બેઠો હતો. તેવામાં દરવાજામાં એક રક્ષાએ પ્રવેશ કર્યો અને ભિક્ષા માગી. રાજાએ પોતાના નોકરને ભિક્ષા આપવા હુકમ કર્યો અને નોકરે તે પ્રમાણે ભિક્ષા આપી. ભિક્ષા લઈને રક્ષાએ રાજાને એક વસ્તુ આપી અને કહ્યું કે "આ રાણીને ખવડાવી દેજો ?" રાજાએ તેમ કહ્યું.

ધામે ધામે દિવસો પિલવા લાગ્યા. થોડે રાણી ગર્ભાધિન થઈ હતી. આથી રાજા પણ આનંદમાં દિવસો પિતાવતો હતો. આખા રાજ્યમાં પણ આનંદ હતો. એક વખત રાજા સંધ્યા સમય હોવાથી બહાર ફરવા ગયો હતો. મંદિરોમાં આરાતિઓના અવાજ થઈ રહ્યા હતા. બાજુ બાજુ રેડિયોના લીણા અવાજ આવી રહ્યા હતા. તેવામાં રાણીએ એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. આખા રાજ્યમાં આનંદ. છવાઈ ગયો. રાજા દરવાજામાં પ્રવેશ્યો અને તરત જ દાસીએ ખબર આપી. રાજા હર્ષ થઈને બની ગયો.

થોડે રાજાને સંતાન પ્રાપ્તિની ચિંતા મટી ત્યાંનો પુત્રને મહાત્મ બનાવવાની ચિંતા ઉભી થઈ. રાજા શ્રીમંત હાથો નહિ. દરરોજ રાજા પુત્રને માટે રમકડાં, સારી ચોરેલીઓ આપતો. પુત્ર પણ દરરોજ આનંદથી તે બધા વસ્તુઓ સોંધી ફરી દેતો. પુત્ર પાંચ વર્ષનો થયો એટલે રાજાએ તેને ભિક્ષુ આપવા માટે ગુરૂને ત્યાં મોકલ્યો. ગુરૂને ત્યાં તો આવી અનેક વિદ્યાર્થીઓ હતા. દરરોજ ગુરૂને ત્યાં મોઢલવામાં રાજા પોતાના નોકરની સાથે તેને મોટેરમાં બેસાડીને મોકલતો. ધામે ધામે અધિનકુમાર મોટો થવા લાગ્યો. તે સાત વર્ષનો થયો એટલે રાજાએ ગુરૂને ત્યાં ખબર કરવા ગયા અને તેના ભણતર વિષે પૂછ્યું. ત્યારે ગુરૂએ કહ્યું કે "હમણાં તો સ્કોટ અને પુસ્તકો ફાડતાં અને ભાંગતોડ કરતાં શિખતું છે." એટલે રાજા કોદાવમાન થયો અને અધિનને બોલાવે ત્યાં અભ્યાસ કરવા માટે મોકલ્યો. ત્યાં પણ તેણે કંઈવિધ પ્રાપ્ત કરી નહીં એટલે ગુરૂ તેને લઈને છતાં તે ગણકાર્યા વિના પાછો પોતાને દેરે નાશી આપતો અને ફરવા બીકળી પડતો. એક સમયે તે ગુરૂના આગમેથી નાશ ગયો અને એક મદારી ખેલ

ખેલ કુરતો હુતો ત્યાં ગયો. ત્યાં ઘણા માણસો એકઠાં થયાં હતાં. મદારી એ એક પછી એક એમ ઘણા ખેલ બતાવ્યા. પાછળથી એક ઉંદર કાઢ્યો અને બધાઓને કહ્યું " ભાઈઓ, આ ઉંદર આપણું અગત્યનું કીમત રહે છે. આપણે કોઈ કાગળ કે ચિઠ્ઠી લાપવા હોય તો તે લઈ આવે છે." ત્યાર પછી મદારીએ દૂર એક કાગળ ચૂક્યો અને ઉંદરને તે કાગળ લાપવાનું કહ્યું. ત્યારે તે ઉંદર, તે કાગળ લઈ આવ્યો. પછી મદારીએ કહ્યું " જોકોઈને આ ઉંદર જોઈતો હશે તો તે, ૪૨૦ માં મળશે." આ કુંવરે તેને ખરીદવા માટે તુરંત જ કાઢ્યા. ૪૨૦ પૈસા કાઢ્યા અને મદારીને આપવા લાગ્યો. ત્યારે મદારીએ પૈસા નહિ પણ રૂપિયાની માગણી કરી. ત્યાંનો કુંવરે તકરાર જમાવી છેવટે મદારીને ઉંદર આપવો જ પડ્યો. ઉંદર લઈને તે ગુરૂના ઘેરે ગયો. ગુરૂને તેના બર્તન અને અભ્યાસથી અસંતુષ્ટ હોવાથી તેમણે તેને બહાર જ ઉત્તરો રાખ્યો. કુંવર ગુસ્સે થયો અને તેણે ઉંદરને છોડી ચૂક્યો. એટલે તે ગુરૂના ઉપર વડવા લાગ્યો. કુંદકો મારીને ગુરૂને એકદમ ઉભા થઈ ગયા. અને અધિનને અંદર આવવા કહ્યું. આમ તે વધુને વધુ લોકોની બનવા લાગ્યો. દર વર્ષે ગુરૂને આંખોના ડોળા બલાવીને પાસ થતો. હવે તેને બાર વર્ષ થઈ ચૂક્યાં હતાં.

તે હવે જાતે મોટર ચલાવતો અને સંધ્યા સમયે મોટર લઈ બહાર ફરવા નીકળી પડતો. લોકોની સાથે તકરાર પડ્યા કરતો અને જો તે તકરાર જમાવે તો તેના ઉપર થઈને મોટર ચલાવી દેવાનો ભય બતાવતો. આમને આમ તે વીસ વર્ષનો થયો. એટલે રાજાએ તેને પરદેશ સિંકાણ પ્રાપ્તિ માટે મોકલવાનો વિચાર કર્યો.

એક દિવસ કુંવર મોટર લઈને ફરવા નીકળ્યો ત્યાં રસ્તામાં તેને એક જૂનો સાથી મળી ગયો. તેને મોટરમાં બેસાડી દીધો. વાલચિતમાં કુંવરે જાણ્યું કે તેનો મિત્ર એક રૂપિ મુનિ પાસે જતો હતો - એટલે તે પણ તેની સાથે ત્યાં ગયો. રૂપિએ ઉપદેશ આપવો શરૂ કર્યો. તે ઉપદેશમાં કુંવરને રસ પડ્યો. અને હરહંમેસા તે ત્યાં આવવા લાગ્યો. અને ખોલાના મિત્ર કરતાં પણ, સંપૂર્ણ રીતે તેણે મેળવ્યું. તેણે પારિવર્તન થયું. અને એક રીતની થયો. આમ, રાજાની તેને મહાન બનાવવાની ઇચ્છા જુદી જ રીતે સફળ થઈ.

= ૦૦૦ = સિદ્ધાભાઈ એન. પટેલ
(કોયડમ)

THE SECRET OF REAL SECURITY

The most overworked word, in the world today is "Security". Just as Economic security, Psychological security, National security. It has become a frightening word. Its mere mention panics us in to insecurity - sends us searching for new ways to win the key to happiness.

Every day headlines shriek news of security developments, the atom bomb, ice cutter, the most strange Russian Sputnik and even more devastating H. Bomb.

But more powerful than all of them put together is "Prayer". It may not make headlines, but it's the only real security for life lines of the world.

I have always known ^{about} the power of prayer from the early days on ~~about~~ my town, Gambay. When my very orthodox grandmother prayed that this pop-eyed kid would some-how survive without adequate food, sleep, clothes, Medical Care. I've convinced that my early battle for life was won by my devotee grandmother and only weapon against poverty & difficulty - prayer.

Somebody however, argue that God is nature or may ask about where is God? Have you come to know from anywhere else? of course, the existence of God is every-where.

We are not capable to see, almighty God with our own artificial eyes. we can see only the wrong things. we haven't got the divine power to be able to see his high deeds even. If we heartily wish to know, & sincerely wish his love, then He is very near and at once comes to solve our difficulties and provides our wants. In real sense we are not in search of God, but He is in search of us, those who are pious, holy, selfless and believing his kind ~~need~~ deeds.

Our Rasthapita Mahatma Gandhi had the power of prayer on his side. They prayed together. A great calm was coming over that crowd. Despite the terrible battle that lay ahead, felt a sense of peace and "security" & by the great power of which, by that only weapon we've obtained the freedom.

Our Prime minister Nehru has also got such divine power. The whole World keep respect for our "chacha" Nehru. He sends the message of real security and peace.

Prayer is only fool-proof system. President Eisenhower, a man trained in warfare, is the first to proclaim this truth. The overwhelming force of the people united in prayer would result in a security, that no man made weapon could destroy.

Stop searching for false security. Real security is yours for asking - If only you "pray as you go".

CHANDRA N.
4211.

[11]

During the first year of my College, when I was asked a question to define 'work'. I simply gave the definition according to my course that "When a force acts on a body and causes it to move against a resistance the force is said to do work". Now whenever, I am thinking about work and if somebody ask about it, I can at once reply to a question, I can tell, if I were to suggest a general rule for happiness - work a little harder. work a little longer ... Do work! work is worship.

There has been grown up a philosophy - There it seems to be a general belief that work is merely a means of securing leisure, that we work in order to be released from work. This attitude is fatal to creative endeavour and progressive life.

On my ^{speech} ~~speech~~ of work, I don't mean the mere performance of an tiresome task. Real work consists of solving the problems of life for one self and others by unceasing thought and action. In short, work is man's functioning at his best - to the best social advantage. I can't imagine anyone wanting to take a holiday from it. It is easy for youth to be misled by such terms

as the new leisure and the six hour day ~~there is~~ which can be used in discussions of employed labour - However not of work. Work is timeless it consists no limitations except those of energy. one can lose a Job; one need not lose work.

On the other hand, don't be deceived into thinking that you are at work simply, because you are employed eight hours a day. Where is the mind? When the hand is pulling the lever? Where is the imagination while the motor is humming?

Much of real work in life is finished after the Job is done. There are so many examples. I can suggest about the scientists, those pursued in their particular researches till death.

વિદ્વાન કુમાર પરીખ

માણો છો ?

ફક્ત મનુષ્ય અને હિંસક પ્રાણીઓ જ માંસ-હારી છે તેવું નથી. વન સ્પતિ પણ ખોરાકમાં પ્રોટિન નામનું લવ્ય મેળવવા માટે માંસ હાર કરે છે. નીમે લોના ફેટેલા દાખલા આપ્યા છે. તે ઉપરથી સંમાજશો

મફીયાસ; કળશ વન સ્પતિ; દિનદિન અથવા સૂર્યનાળ; નીપેન્થસ જેવા છોડવાઓના પાનમાંથી આકર્ષક કળશ ફેટે છે. તે કળશમાં જીનુઓ મદદની લાલસાઓ પ્રવેશ કરે તરતજ આ છોડવાઓ તે જીનુનો નાશ કરી દઈ તેમાંથી પ્રોટિન ચૂસી લે છે. અને અવશેષો ફગાવી દે છે.

ઓક્ટોપસ નામની વન સ્પતિ પોતાના સૂંઠ જેવા લેલાઓ ફેલાવીને મનુષ્ય કે પ્રાણીને જકડી લે છે અને ફક્ત હાડપિંજર મુક્ત કરે છે.

જે દો ફોરેનેસ નામનો છોડ સાપની માફક ડીપ્પ મારે છે. સારવાર નો અભાવ થોડો તો મૃત્યુ નીપજે છે. છતાં આકાર ધરાવતો બાદમાં ખોર પણ પ્રાણીઓ ઉપર પડે.

૫૬૫ બી. ૧૩

૧૨. જૂલી ખાયેગા તબ માનેગા

એક ગામમાં એક શેઠ રહેતા હતા. તેમનો બેપાર ગામમાં ધમધોકાર ચાલે. પૈસા પણ ખાસે પૂરકા હતા. પરંતુ ઇશ્વરનું નામ લેશમાત્ર પણ યાદ કરતા નહિ. સવાર સાંજ ઘરમાં ધાનો દીવો કરી દેખાવ પૂરતી પૂજા કરી લેતા. પરંતુ તે વખતે પણ તેમનું ધ્યાન પૈસાની ઉધણીમાં જ પરોવાયેલું રહેતું. દુકાનનો બેપાર બહોળા પ્રમાણમાં ચાલતો, એટલે જોકે આકર પણ વધારે હતા.

આ બાજુ શેઠનાં પત્નિ ધાર્મિક ભાવના ધરાવતાં હતાં. એક અભિયાને ભોજન કમાવ્યા બાદ જમવાનો તેમણે નિયમ કેળવ્યો હતો. પણ એક દિવસે તો મોડે સુધી કોઈ અભિધિ તેમને સોંપડ્યો જ નહિ. ત્યાંજ એકાએક એક મહાત્મા આવી. તેમની સ્વાગતો કયાપણે સારી રીતે જમાડ્યા. અને પોતાના જાલની વાલ નિવેદન કરી એટલે મહાત્મા યુગ પ્રસન્ન થયા. અને પૂછ્યું.

“આપના પતિ કયાં છે? અને શું કરે છે?”

“તે તો દુકાને ગયા છે, અને મોડે સુધી આપલા નથી જમવાનું પણ સમયસર લેતા નથી, ધર્મ પ્રત્યે સારી ભાવના પણ રાખતા નથી.”

આ સ્ત્રીની મહાત્માને થોડુંક દુઃખ લાગ્યું. તેમણે શેઠને સાચા રસ્તે વાળવાનો મનમાં નિશ્ચય કર્યો. અને પૂછ્યું.

“મને તેમનો ભેટો ન કરી આપો?”

“જરૂર, કેમ નહિ?”

એ પ્રમાણે કહીને પોતાના દિકરાની સાથે મહાત્માને દુકાને મોકલ્યા. છોતરો તેમને લઈને ગયો. અને દુકાન નજીક આપલા, પોતાના પિતા તરફ આંગળી ચાંધીને કહ્યું.

“આ પેલા દુકાન ઉપર બેઠા છે, તે મારા પિતાજી છે.”

છોટરાને “સારું, હું જાઉં છું” એમ કહીને મહાત્મા શેઠની નજીક ગયા. અને બોલ્યા.

“રામ, રામ, શેઠજી.”

શેઠ સાંભળ્યા છતાં નિરૂત્તર રહ્યા, મહાત્માએ બેતડા વાર ઉદબોધન કર્યું ત્યાંજ છેલ્લે શેઠ કંટાળીને બોલ્યા.

“મારા દાડા કંઈથી નાકળી પડ્યા છે, તે નિરાલે કામ પણ કરવા દેતા નથી. ને, રામ રામ શેઠજી ખામ ખામ શેઠજી કહી કહીને નાહતું માથું પકાવે છે, લે... આ પૈસો ચાલ્યોજ અર્થથી, થયે તો, એક આ સા ફૂડાઓથી તો લોખા લોખા છે.”

“કેમ શેઠજી! મેં તડા તડા વાર રામ નામ પોકાર્યું છતાં તને તો એકવાર પણ તેનો જવાબ વાળ્યો નહિ. અને ઉપરથી ગાળો દે છે? તું આમ સીધા રીતે માનવાનો નથીજ.”

જાન જૂની ખાયગા તબ માનેગા." એમ કહીને મહાત્મા ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યા. મહાત્મા તો એક પ્રખર યોગી હતા, તેમણે તો આ શેઠ ને પાક સિખવવાનો વિચાર કર્યો.

હવે આ શેઠ દરરોજ વનવારમાં નદીએ નહાવા જાય અને નાહ્યા પછીને ઘરે આવી પૂજા પાડી કરતા. એટલે દરરોજના નિયમ પ્રમાણે, બાજે દિવસે શેઠ તો નદીએ લોટો અને ધોલીયુ લઈને નહાવા નીકળી ગયા. આ બાજુ પેલા મહાત્મા, યોગ બળના પ્રભાવે તે શેઠનું અસલ સ્વરૂપ દારણ કરીને, હાથમાં લોટો અને ધોલીયુ લઈને, શેઠ પાછા આવે તે પ્રહેલનાં ઘરમાં દાખલ થઈ ગયા. ઘરના માણસોને જરા અસંજો થયો અને છોકરાઓએ રહેવાયું નહિ એટલે તેમણે પૂછ્યું.

"પિતાજી, આને આટલા જલ્દી જલ્દી કેમ આવતા રહ્યા."

"આરે! હું પાલકરૂં? આ ગામમાં તો અસલ એક મારા જેવોજ આરે મનેજ જોઈ લોને! તદ્દન જ્યારે હું જ નહોઉં, આ બે પૂજા મારો વેશ દારણ કરીને એક બહુરૂપી આવ્યો છે. રખેને આપણા ઘરમાં તે ખેસી જાય! એટલે હું જલ્દી જલ્દી નાહીને આવતો રહ્યો છું. જુઓ હું પૂજા કરવા બેસું છું. લમે બળે ભાઈઓ ડંડા લઈને બારણા પાસે ઉભા રહ્યો અને કદાચ તે આવે તો તેને સીધો કરી નાખજો." આમ કહીને છોકરાઓને રખેવાયું સાંધી મહાત્મા (રૂપધારી શેઠ) પૂજા કરવા બેસી ગયા.

ચોકડીક વાર થઈ એટલામાં તો શેઠજી નાહ્યા પશ્ચારીને આવી પૂગ્યા અને ઘરમાં દાખલ થવા લાગ્યા. કે તરલજ છોકરાઓએ લેમને રોક્યા.

"એય બાલ કોણ છે તું? મૂઆ બહુરૂપી કોની પરવાનગી થી અંદર દાખલ થાય છે?"

શેઠજી તો અસંજોજ પામી ગયા અને કહેવા લાગ્યા:

"અલ્યા, હું તમારો પિતા છું, લમે મને કોણ રોકનાર છો? તમારૂં ફરી તો નથી ગયું ને?" ક્યારે લમારી માડું.

"જોને મારો બેટો બાપ થયા આવે છે તે? અલ્યા, અમે તારા બાપ છીએ બાપ! સમજ્યો, અલ્યા જ અહિંથી, નહિતર આ ડંડા જોયા છે? સીધો કરી નાખીયું અને હાડકાં ખોખરાં થઈ જશે! સમજ્યો મારે જો અમારૂં માનવો હોય તો અલ્યા જ અહિંથી! આરે પિતાજી - ઓ પિતાજી! જુઓને આ બહુરૂપી આપણા ઘરમાં પ્રવેશ કરે છે તે?"

"કોણ છે? હું પાલ છે?" રૂપધારી મહાત્મા બહાર આવીને બોલવા લાગ્યા "હાંકી કાઠો, મારો

આલ્યા કોણ છે તું ?

શેઠજીને તો ખૂબજ આશ્ચર્ય થયું. તે તો પોક મૂકીને રડવા લાગ્યા. છોકરાઓ લેમની પાછળ પડ્યા, એટલે બાપતો રોતા રોતા નાસવા લાગ્યા. અને બાને ઘોલિયેવ પહોંચ્યા દરબારમાં. રાજાને બધી વાતકરી અને લેમની પાસે ન્યાય માગ્યો. રાજાને ખૂબ નવાઈ લાગી, તેણે શેઠજીને શાંત્વજ આપ્યું અને કોરા કપડાં પહેરાવ્યા અને શેઠજીને ઘરેલા બીરા છોરાં સાથે બનાવટી શેઠને પકડી લાવવાનો હુકમ કરી સૈનિકને શેઠના દરબારી રવાના કર્યો.

થોડીક વારમાં જ સૈનિક બધાંને બોલાવી લાવી રાજા સમક્ષ હાજર થયો. રાજાનું આશ્ચર્ય બનાવટી શેઠને જોઈને તો એટલું બધું વધી ગયું કે કોણ સાચા છે તે પારખી શક્યોજ નહિ. રખેને બનાવટી ન જોય અને આ શેઠ બનાવટી જોય. લેના ભેજમાં મંથન શરૂ થયું. રાજાએ તો વખત વરતી જઈ કહ્યું એટલું એક ન બેલરાય તે ખાતર બનાવટી શેઠને મૂકી માન સહિત બેસવા આસન આપ્યું. અને વાલચિત શરૂ કરી. ત્યાં બન્ને શેઠ કહેવા લાગ્યા કે "અસલી શેઠ તો હું છું." ત્યારે રાજાએ લેની (શેઠની) સ્થાને પૂછ્યું.

"આ બન્નેમાં તમારો પતિ કયો છે ?" સ્થાએ મહાત્મા શેઠને બતાવીને કહ્યું કે "આ મારો પતિ છે." રાજા તો મુગ્ધપણમાં પડ્યો લેને કંઈ સૂઝ પડી નહિ. ત્યારે મહાત્મા શેઠે તોડ લાવવાનો નિશ્ચય કરી કહ્યું.

"જુઓ રાજાજી તમારે જો તોડ લાવવો છે તો હું લગને એક રસ્તો બતાવું છું. સો ભાગો ત્યારે અમારું નાનું મકાન થયું છે લેનો કુલ કંટેલો ખર્ચ થયો છે. અને કંટે કંટેલા રૂપિયામાં કંઈ કંઈ વસ્તુઓ લાવેલા. ઉપરાંત આ મોટા છોકરાને પરણાવવા કંટેલું ખર્ચ થયું. તે બધું જ કહી શકે તે સાચા શેઠ અને ના કંઈ તે બનાવટી, કેમ ખરો તોડ કાઢ્યોને રાજાજી."

રાજાજીને તો આ સૂચન ગમી ગયું. અને તે શીતે અમલ કરતાં મહાત્મા શેઠે તો આજ્ઞા પાઈ સુધીનો વિસાબ મોકામોક કહી બતાવ્યો. શેઠજી તો અવાક થઈ ગયા હતા. અને લેમને યાદ પણ રહેતું નહિ. એપડા ઘરેલા મંગાવીને રાજાએ ખાતી કરીને મહાત્મા શેઠને સાચા શેઠ કંટેલીને શેઠજીને નગર બહાર કાઢી મૂકવા હુકમ ફરમાવ્યો.

વાલને બાળે દિવસ પિતિ ગયા. શેઠજીના કુલ તો જુઓ એક યાડ નીચે ભૂખે તરસે પડી રહે છે અને પોક મૂકીને રોલે છે. અને ઇચ્છારનું નામ રટણ કરે છે. મહાત્માએ યોગ બળથી શેઠની સ્થિતિનો ખ્યાલ

મેળવી લીધો, ત્યારપછી પોતાનું અસલ સ્વરૂપ દારણકરું.
અને શેઠજી પાસે ત્રીજે દિવસે પહોંચ્યા.

મહાત્માને જોતાં પૈલજ શેઠજી ઉભા થઈ ગયા અને
નમી પડ્યા અને માફી માગવા લાગ્યા.

મહાત્માએ લેમને હાથ આલીને બેઠા કર્યા અને
શોલ્પન આરંભ્યું.

" ગામરાવાની જરૂર નથી, શેઠજી, જાઓ તમે
તમારે નિમિત્તપણે ઘરે જાઓ અને ઈશ્વર સ્થાપન
કરો: દુશ્મીયાઓને સ્વાથ આપતા રહેજો ! એમ કહીને
મહાત્મા તો અંતર દયાન થઈ ગયા.

શેઠ તો મહાત્માજીનો પાડ માનતા થકી ગામમાં
ગયા અને પોતાને ઘરે પહોંચ્યા.

હવે તો શેઠ હરહંમેશા દયાન પૂર્વક ઈશ્વર
ભજન કરે છે. લેમનો સંસાર સુખી ચાલે છે. પણ લેમના
કાનમાં ખેલા શબ્દો તો કાયમ માટેજ ગુંજી રહેલા કે:-

જૂની ખાંચગા તબ માનેગા

પટેલ પુરુષોત્તમભાઈ.

૧૩ ૪૨૦ ચારસો વીસ

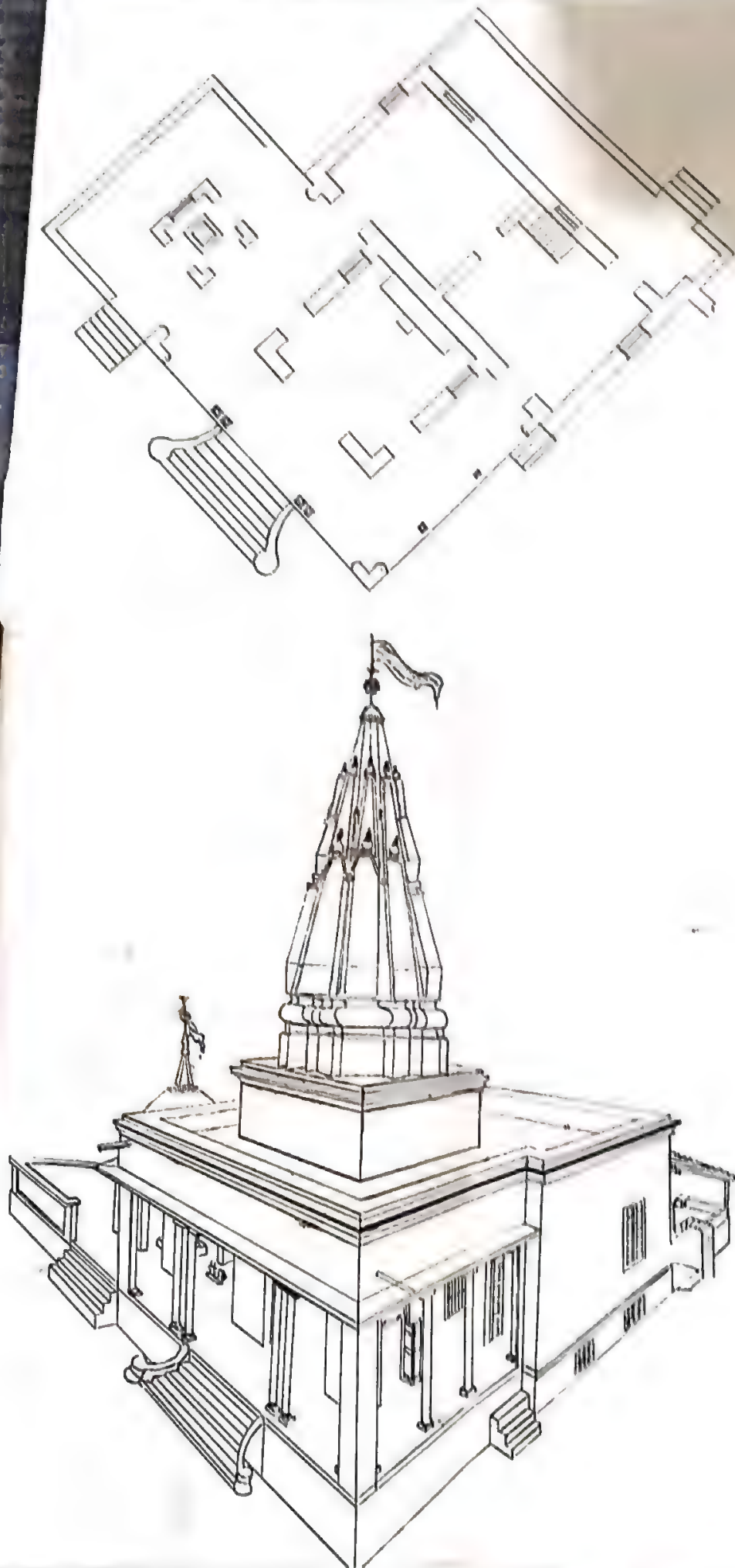
(ગામલ)

જગતના ચારસો વીસો, હવે ચેતો જરા સમજ
મફલનો માલ ખાવામાં, તમે રમતા સરસ બાજ
બજારો કે ચણાં ઘરમાં, અરે લોજે દુકાને કંઈ.
રખડલા માગમાં દેખું, તમારા ભાઈના ભાઈ.

તમારી અસ્થિ આ જગના, ખૂણો ખૂણા મહિં દેખું.
નજર મારી જહાં પડતી, બાજો કોઈ નહિં ખેળું.
બીજા સાં ઉદમો ત્યાગી, લીધો ઉદમ તમે મોટો
જનોનાં કાલરી ખાસાં, પડાવો છો તમે પોકો.

તમારી ન્યાલ છે ન્યારી, બહુ રંગી બહુ ભાષી.
તમારી ભાળ લેવામાં, ન ચાલે કોઈ ચાલાકી.
કહ્યું ગરુર કર જોડી, હવે નહિ ચાલશે ઝાઝી.

. શાહુ જી. સી.

૧૪. મંદિરનો દેખાવ

OPEN IT CARE FULLY

૧૫

ચંદ્રલોકની યાત્રા

હું છું પુરાણોમાં કંઈ માન્યની એક પાત્રી છે જમમ્યા
પછી તરલજ લેમણે આકાશમાં પ્રભાતના સૂર્યનું લાલચોળ
ભિંબ જોયું તેને કોઈક પાકું ફળ માનીને હું માન્યનો છતાં
મારી આકાશને ઠંડીને એ સૂર્યને અડ્યા તો લેમની
ઓંગળોએ લ્યા મુખ દામીને ડાળી થઈ ગયાં.

મનુષ્યને અવકાશનું અને અવકાશને પાર રહ્યું લા
પદાર્થોનું હું મેં આકાશને સ્પર્શીને છોક પુરાણોડાળથી આ
અશાલ અવકાશ લેના મનમાં રમી રહ્યો છે. પણ આજમાં
અને તે દિવસમાં એટલો ફેર છે કે, તે દિવસે જે કેવળ
પ્રતીક રૂપે હું, તે આવે દાસ્તાવિજલાનું રૂપ લેતું જાય છે.

ચંદ્ર આપણી નજરનો જાણુ છે તેના વિષયોની માહિતી
મેળવવાની અભિલાષા આજના અણુ યુગમાં વધુ તિવ્ર બનેલી
જાય છે. અને હવે એ અભિલાષા નહીં, પણ દ્યેય બની ગઈ છે.

ચંદ્ર લોકમાં જીવન શરૂ કે કેમ? અથવા શક્ય છે કે કેમ?
તેના પર સૂર્યની લ્યા બાબ આકાશી પદાર્થોની આસરે કેવી
થતી હશે? ગરમી, ઠંડી વગેરે શક્તિ કેટલા પ્રમાણમાં હશે?
ત્યાં વાદળ વરસાદ શરૂ કે કેમ? આ બધા પ્રશ્નો રૂંડે સમયમાં
માનવ મગજમાં સમાઈ જશે અને ચંદ્રલોક માં માનવી
મહામાન બની જશે.

ચંદ્ર ઉપર જવા માટે જે પદ્ધતિ અપનાવી શકાય તેમ છે.
ક્યાં તો હાઈડ્રોજન બોમ્બ કે રોકીટ નિશાની કરી શકે તેવી
વાયુશક્તિ ચંદ્ર ઉપર મોકલવામાં આવે જેથી તેના પર
તેની સીધી ઓટ લાગે અથવા વિદ્યાની શક્તિ, ચંદ્રની નજરથી
પસાર થાય તેવું રોકેટ છોડે કે જેથી તેના મોખરાના ભાગ
ચંદ્રની આસપાસ પરિભ્રમણ કરી શકે.

કેટલાક વિદ્યાનીએ સીધી ઓટની પદ્ધતિ અંગે ઉત્સુકી
નથી. તેઓ એમ માને છે કે, બહુ અવકાશમાંથી જીવંત
શક્તિવાળા જાના અણુઓ ચંદ્રમાં પ્રવેશતાં છે કે કેમ,
તે શોધી કઢાય તે પહેલાં તેના ઉપર રોકેટની સીધી
ઓટ લગાવવામાં આવે તો પૃથ્વી પરનાં બેકેટેરિયા (જેનું)
થા ચંદ્રનું વાતાવરણ પણ કલુષિત બની જાય તેવો ભય
છે. ચંદ્ર પરની રેડીઓ - એક્ટીવીટી મામાન નહીં હોય
તેથી ચંદ્ર પરનું વાતાવરણ રેડીઓ એક્ટીવીટી વિષયક
બનાવવાથી તેઓ વિરૂદ્ધ છે.

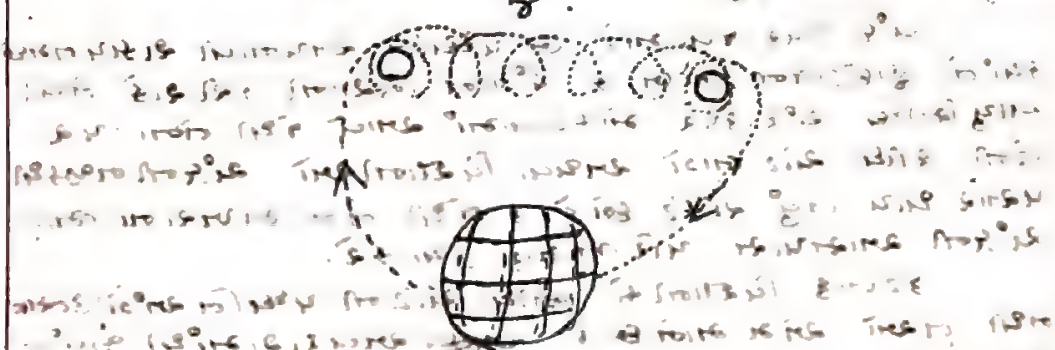
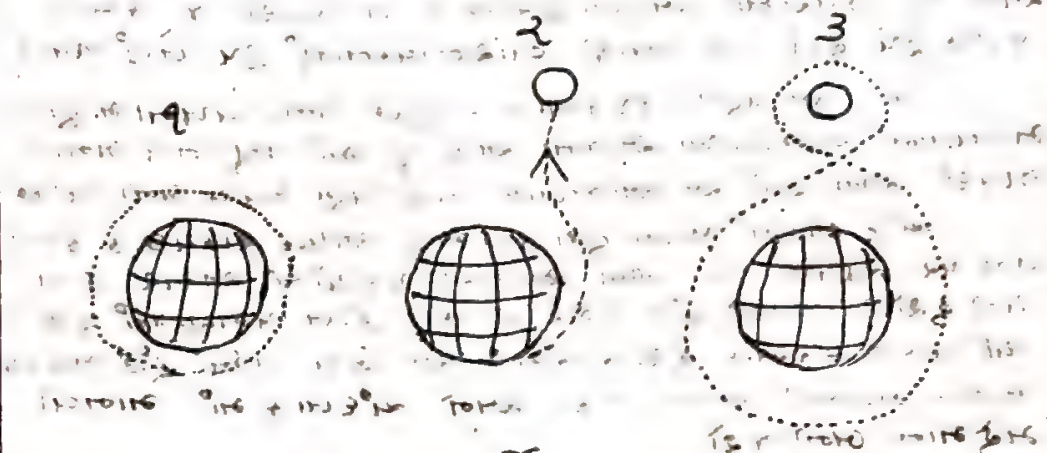
ચંદ્રની આસપાસ પરિભ્રમણ કરે તેવા રોકેટની
પદ્ધતિ વધુ આકર્ષક લાગે છે. રોકેટના રોપમાં રેડી
વીઝન પ્રકારના કેમેરા લ્યા બાબ ચંદ્રો ગોઠવી શકાય
કે જેથી ચંદ્રનો જે પંથમાં ભાગ કે જે માણુ રો
કેદી જોયો નથી. તેની માહિતી અને વિગતો રેડીઓ દ્વારા મેળવી
શકાય. આ માટે રોકેટ સખલ રીતે છોડવું જોઈએ.

કે, સંદેશ ૨૦૦૦ માંથી ૫૫૫ દૂર લેઈ લઈ લેઈ ન
જોઈએ. કારણકે લેઈ દૂર સંદેશ ગુરુત્વાકર્ષણ સ્પષ્ટિનથી.
આવા રોકેટને કલાકે ૨૪૦૦૦ માઈલની પ્રાથમિક ગતિ
છોડવાથી તે પૃથ્વીના ગુરુત્વાકર્ષણમાંથી મુક્ત બની શકે છે.

છતાં આ પ્રકારમાં કલાકે ૧૦૦૦ માઈલનો વધારો થાય
તો તે પૃથ્વીના ગુરુત્વાકર્ષણના અસરથી એટલું તો મુક્ત
બની જાય કે સંદેશ ગુરુત્વાકર્ષણને પછીથી અવરોધી શકે
નહી.

સંદેશ આસપાસ પરિભ્રમણ કરતા રોકેટને આરો
પૃથ્વીના આકર્ષણમાંથી છોડવા પૂરતું જ બળ લઈ પૂરતું થઈ
શકે. ત્યાર પછી તો આખાં આ ક્રિયા ત્રણ લોચનું બંધો
વાળા મેળ ઉપર લોખંડનો દડો ગાળાવવા જેવો થશે.

ત્રીજો રોકેટ ના પ્રવાસ અંગેના કેટલાક સિદ્ધાંતો
દર્શાવ્યું છે.

(૧) આદિ ૧ માં આપના ઉપગ્રહો પ્રથમ પગલું
દર્શાવ્યું છે. રોકેટો પૃથ્વીના બાલાવણમાંથી અત્યંત
લેગથી છોડી શકે છે.

(૨) પ્રાચીન પ્રવાસમાં દરેક રોકેટ (દોડાણ દેડકો) એ
સ્થળોમાં સ્થળો અવધાન છે. માણસ પિમાણુ એ રોકેટ
અન્ન ઉપર ઉભરીને ભૂટી પડે છે.

ઉપર અધારે જટિલ પ્રક્રિયા છે. એમાં રોકેટ પૃથ્વીની
આસપાસ ફરે છે. અને અન્નની પ્રક્રિયા કરી ને
પૃથ્વી તરફ પાછું ફરે છે.

(૩) અન્નની આસપાસ એકથી વધારે પ્રક્રિયામાં
કરીને, પૃથ્વી તરફ પાછું આપનાર રોકેટ ઉભરે છે.

માહિતિ આપી શકે પણ તે સિદ્ધ કરવું જુજન મુશ્કેલ છે.
 આમ તો ચંદ્રની ખોજ માટે મુશ્કેલીઓ લો ઘણીજ છે. સૌ
 પ્રથમ લો રોકેટ અને તેના બળતણના પૂરવઠાને પૂર્યાના
 ગુરૂત્વાકર્ષણના મજબૂત આકર્ષણથી દૂર અંતરે તેને મોકલવા
 અને પૂર્યાના નીચેના વાતાવરણના ભારે પીછાડને ભેદ-
 વાવું શક્ય બનાવવા પ્રયત્ન શકિત આવશ્યક છે. બીજું
 અવકાશી વાહનને અનુકૂળ સ્થળે મોકલવા પાછળનો મજબૂત
 અતી કઠીન છે. પરંતુ અવકાશી વાહન મોકલવાની સૌથી
 મહાન મુશ્કેલી લો લેની મુસાફરી દરમ્યાન રોકેટની ઝડપ
 નક્કી કરવાની અને તેને નિયંત્રણમાં રાખવાની છે. કારણકે
 રોકેટ લેના પ્રવાસ દરમ્યાન, પૃથ્વી ચંદ્ર અને સૂર્યના
 ગુરૂત્વાકર્ષણમાં આવશે, અને તેથી વખતોવખત લેની
 ગતિ બદલાશે. આવા ગતિના દરેક ફેરફાર અંગે કોઈ પણ
 કૃત્રિમ રીતી જવાબમાં, લે માટે પૂરેપૂરી આકસાઈથી ગણતરી
 કરવા જોઈએ

શરૂઆતની પ્રક્રિયામાં કલાકે એક માઇલની જ ભૂલથી,
 ચંદ્ર તરફનો લેના માર્ગ ૩૦ માઇલ જેટલો પલટાઈ જાય.
 અને ૩૪ માઇલની ભૂલ થાય, તો ૧૬૦૦૦ માઇલ જેટલો
 માર્ગ બદલાઈ જવાની શક્યતા છે. અને જેથી ચંદ્રનું
 ગુરૂત્વાકર્ષણ લેને આકર્ષી શકે નહીં.
 ગુરૂત્વાકર્ષણ રોકેટ વિદ્યા નો ભૂમિકાઓ અહીંથી છે, તેમાં
 ચંદ્ર પરના દસારા માટે જોઈતી આકસાઈથી, લેગનું
 નિયમન કરવું અત્યંત મુશ્કેલ છે. એક સેકન્ડના અત્યંત
 મુદ્દામાં જોઈતી આકસાઈથી બળતણનો ખોટું કરી
 નાખવું જોઈએ. આ કામ જરા પણ વહેલું થઈ જાય તો
 લેગ જોઈએ, જેટલો સરખું નહીં અને જરા પણ ખોટું
 થાય તો લેગ જોઈએ, જેટલો સરખું નહીં અને જરા પણ ખોટું
 મુનવામાં આવે છે કે, આ ગાઉથી નાકિક કાપેલા ખૂણા
 પ્રમાણે રોકેટ છોડવામાં આવે, એના ઉપર લેગનો
 આધાર રહે છે.

આવા પ્રયત્નોથી હવે વિશ્વ નાનકડું નહિ રહે
 લેની દષ્ટિ વિશાળ બનશે. ચંદ્ર લોકની ખોજ પછી
 મંગળ ગ્રહ ની મુસાફરી શરૂ થઈ જવાની, આ રીતે
 માનવી બુધને બુધ સ્વર્ગની પ્રાપ્તિ કરી શકશે.

એમ માનવામાં આવે છે કે. પૃથ્વી જેવી વસ્તી
 મંગળ પર છે. લેમાં, નહુરો જેવા સીધા કારખાણો
 જેવા મોટા લોટા દેખાય છે. અને અખૂણે ત્યાં પ્રચલિત
 થઈ શકે તેવી મુશ્કેલી રહેશે. લેના માનવીની રીત
 લેમ માનવા મળે છે તેમજ એવોનો એવો સરખાવો
 મેળવી શકાય તો અખૂણે જરૂર રોકેટની સફળતા પ્રાપ્ત
 કરી વિશ્વ વિશ્વના વહવારે બાંધી શકી શકે.

પ્રકૃતિ પરિપક્વ થઈ રહેલા અરુણ યુગમાં આ
 રીતે નવા આમલકારોમાં એક નવીન પરંપરા સર્જાઈ રહી છે.
 (સંગ્રહમાં આધારે) જી. એસ. પટેલ
 (જોડિઆવીવાળા)

૧૬ જૂદી જૂદી ભાષામાં દર્શવરનાં નામ.

આંગ્રેજી, મર્મીંગ્હોડ, હિન્દીમાં... પાપા
જર્મની... ઓટ... આમન
ગ્રીક... સ્વાડિશ... ગોથ
ઉર્દુ... હીબ્રુ... થુલોવાહ
લેટિન... ઉર્બુસ... કોટ
ગ્રીક (બાઈબલ)... ગ્રીસ... શાન
સોરિયન... હિલ્લુ... દર્શવર.
દર્શવર ના ચોદાણુ
(સમજાવવાળા)

૧૭ હુલે રીં (ગાંધી)

ન જોયું પાપુઆયરનાં, પછી નિર્દેશાસનમાં શું?
પૂરા માણી લઈને જોગો, પછી સંજ્ઞાસલાધે શું?
વિચાર્યું ના એ ગુસ્સામાં, પછી બદલો મળ્યાથી શું?
જંગલ માણી ગાયું આણું, કે આવાલા જાણ્યાથી શું?
સમય વખતે થયા સામા, પછી લાચારીઓથી શું?
ગળું પહેલાં અરે કાપી, પછી એ પાછડીથી શું?
ન જાણ્યું પપણું પપણું, હુલે દર્શવર ભજાયાથી શું?
કહો ગદૂર કર જોડી, હુલે ફળ ભોજાવ્યાથી શું?

રુકૂરે સી. શાહ

* જાણી છો રૂં

ૐ - રાજમાં જાણ સમાયેલું છે
તે તણા અર્થ રોધી બને લોછો

ૐ = ૐ + રૂ + મ = ૐ

જેમાં ૐ = જાણ (સૂઝીતકલી) છે
રૂ = વિષય (પાલનકલી) છે
અને, મ = મહેવર (સંહારકલી) છે.

૧૮ જીવન લક્ષ્ય

એક જાનામાં જાના બાજની અંદર જે પ્રમાણે એક વૃક્ષની વિરાટ કાયા આત્માને સંકીર્ણને દૂર પાચેલી રહે છે, તેજ પ્રમાણે કુદરતે એવા મનુષ્યની અંદર પણ આત્મ સંકુચિત જાવના સુતેલી હોય છે. તેનું વિશાળ શક્તિમાન ક્ષેત્ર તે આત્મા બીડાયેલી એટલેકે અણુ વિકસેલી કણીની અંદર સુગંધાદાર પુષ્પની સુંદર સુગંધ જેવી રીતે દૂર પાચેલી છે, તેજ પ્રમાણે આ કુદરતે લોહી-માંસની બનેલી આ કાયામાં પણ મહાન માનવતા, અપૂર્વ મહત્ત્વ અને દેવોથી પણ મોટું આશ્ચર્યની સુંદરતા દૂર પાચેલી હોય છે. આ સંકુચિત સુતેલી મહાન સત્તાને જાગૃત કરીને માણસની વિરાટ ઈચ્છાઓને સંપૂર્ણ વિકસીત કરવામાં જ માનવ જીવનની સ્વાર્થકતા છે. જ્યારે માણસ, આ વિરાટ કાર્ય શક્તિને મેળવે છે, ત્યારે તે વધુ મોહાંધ, કામવાસનાથી પીડીત, છ એ છ ઈન્દ્રિયોથી પરભૂત, રોગ, શોક, બીક, મરણથી ડરતો અને કાયર મનુષ્ય રહેતો નથી. ત્યારે તે દુઃખ, સુખને મોહથી પર, દુઃખાગ્ર અને રોગથી મૂકત છ એ ઈન્દ્રિયો પર કાબુ ધરાવનાર માનવ મોત મેળવનાર અને મહાવીર બની જાય છે. જગતની કોઈ પણ શક્તિ તેને હરાવી શકતી નથી, કોઈ પણ પ્રલોભનથી તે લલચાતો નથી, કોઈ જાતના દુઃખ, દેવે, અશાંતિ, પાપ, તાપ કે ભય ભાવના તેની નજીક આવવાનું સાહસ કરી શકતાં નથી. મહાન પ્રતાપવાન સેનાપતિ સેનામાં રહેતા સેનાકુળ જેમ બધી વિરોધી શક્તિઓ પરભૂત થઈને તેના ચરણોમાં આજાયતી. ચાલનાં કરે છે. માનવતા અને મહત્ત્વ, ગંગા યમુનાની પવિત્ર ધારાઓની જેમ પરસ્પર મળી જઈને તેના જાગૃત ક્ષેત્ર સ્વરૂપ થાય. મળીને સાગર સંગમના જેમ એક પુણ્ય તિર્થની રચના કરે છે.

“મૂર્ધ્ન્ય સુસ્મૃત્ત્વ નાત્મ્યે સુસ્વમસ્તિ”

(વિશ્વમાં જ સુખ છે, બાજે ક્યાંય નહિ)

ક્ષેત્ર કોને વિરાટ અને મહાન છે, તેનાથી જ સુખ શાંતિ અને આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે, અને સંકુચિત કોને સામાન્ય અને કુદરતે (નરિપત) છે, તેનાથી શોક, દુઃખ અને અશાંતિ પ્રાપ્ત થાય છે.

“યો યૈ મૂમા તદુમૃતમય યદુત્પન્નમ્ તન્મત્તય”

મહાન તથા વિરાટ ક્ષેત્રની અંદર અમૃતવ્ય લાંબા સમય સુધી રહી રહેનાર અમરવ્યનું અર્જય બાજ દૂર પાચેલું છે અને સંકુચિત સામાન્ય સંકીર્ણતાનો અંદર અચળ વ્યંગ અને મહાન મૃત્યુ દૂર પાચેલું છે.

માણસની અનંત શક્તિનો આધાર (પાયા) છે, પણ જ્યારે તે પોતાના આ વિરાટ સ્વરૂપને ભૂલીને દુર્ભાગ્યવરા જીવનના કોઈ અનાગ્ર સમયે પોતાને સામાન્યતા કે સંકીર્ણતામાં પિંડાઈને બંદી બની જાય છે, ત્યારે તે ફક્ત પોતાની આત્મ શક્તિનો દુરુપયોગ અને પોતાની આત્મ સત્તાનું લાંબન અને અપમાન જ નહિ, પણ મહા મૃત્યુને ભૂલીને ચિરદૃષ્ટિ, નિલ્લેજ આપદાલકરી બેસે છે - જે માણસ.

આસાધારણ પુરુષત્વ મારફત અલભ્યને લભ્ય કરીને સમસ્ત જગતમાં ઉચ્ચપાચલ જાળવવાને શક્તિમાન છે; જો તમ કારા મેળવેલી અદભૂત વાચિ વિભૂતિ વિશ્વ પ્રકૃતિને વશ કરીને સંકેતધાર પરિપાલિત કરવા સમર્થ છે; જેના સુવિકસિત જાતલ વ્યક્તિત્વનો પ્રભાવ સર્વ લક્ષી મહાકાળને પણ વશ કરીને જગતમાં અડધા આસનની કુચાપના કરવાને સમર્થ છે; તે દુર્ગત વિરાટ શક્તિનો આધાર, એવો મનુષ્ય તો પોતાની બધી શક્તિ ફક્ત પોતાના ભરણ પોષણ અને નિર્દિષ્ટ કુટુંબીઓના ભરણ પોષણ સુધી સિમિત કરે, તો તે આત્મે-ધાત નહિ તો બીજું શું ગણી શકાય ?

જે માણસને, વ્યક્તિને, સમસ્ત વિશ્વ માનવને, માનવ જાતિને શાંધત અને ચાર સ્થાયી શાંતિ અને કુલ્યાણ કારક અમૃતત્વ આપીને સંતોષવાનો છે, તેને ફક્ત ઈન્દ્રિય-સુખ-ભોગમાં જ પોતાની જાતને રોકી શકે તો તેની શક્તિની બરબાદી નહિ તો બીજું શું ? ફક્ત ભોજન ઉંઘ, ભય, મૈથુન જ શું લેવું કામ છે ? ફક્ત ઈન્દ્રિયોના બંધનમાં રહેવું એ જ તૃપ્તિ અને સુખ છે ? માણસ શું આટલા મારે જન્મે છે અને મૃત્યુ છે ? કે તેના જીવનનું બીજું કંઈ ઉત્તમોત્તમ ઉદ્દેશ્ય કે ઉત્તમ પ્રયોજન છે ? શું સ્વેચ્છાચારી પ્રયત્ન પ્રતાપશાળી પરશુરાવ સિંહનું પાંચરામાં જ જીવન વાંચેલીય છે ? અને આકાશમાં ઉડતા પક્ષીનું પિંજર બંધ જીવન કદાપિ શાન્તિમય ગણી શકાય ? સુવર્ણ પિંજર સુવર્ણ સાંકળ કે અનાયાસ મળેલ આહાર જ શું લેને મારે તૃપ્તિ દાયક છે ? હું આત્મા ! એક લખત દીર ગંભીર ભાવથી વિચારો, દાસ સ્વભાવ સંપન્ન કુર્બાન જાતી જેમ પરાધીનતાનું અફીણ સેવીને સ્વાધીન જીવનની શાંતિ અને આનંદ ને ભૂલી જઈને પરાધીનતાને જ શાંતિનું એક માત્ર કારણ માને તેમ ઈન્દ્રિય સુખ-સંભોગ માં ફળેલા મોહાભિભૂત માણસ પણ ઈન્દ્રિયોને જ્યાં બંધન છે તેવા ક્ષેત્રની અનંત શાંતિ પારાવારનો મહિમા ભૂલી જઈ એક માત્ર ક્ષણ ભંજર

“ આચાર મનોરમ પરિણામ મેચાવહું ”

(ભોગ-સુખને જ પ્રાકૃતિક સુખ સમજવાની ભૂલ કરે છે. પરંતુ જ્યારે મહાકાળનો નિર્મમ આધારથી વિષય સંભોગ રૂપ રંગીન નશો ફરકી જાય છે. કે તરત જ ઉત્તપન્ન થયેલી પાશબંધ કેશરી જેવા બંધ જીવનની બેદનાથી મનુષ્ય અસ્થિર અને અચળ બની જાય છે. ત્યારે તે લખતે

“ નિર્ગટ્થલિ જગજ્જાત્માત્ પિંજરાદિય કોશરી ” — સિંહ જેવી રીતે કોંઈત બનીને પિંજર ને તોડીને મુક્ત પ્રદેશમાં બહાર નિકળે છે. રોગ, શોક થી પીડાતો માનવ પણ તેવી જ રીતે સંસ્કારિત છોન્ન-ભિન્ન કરીને ત્યાગના શબ્દમાં, શાંતિના શબ્દમાં પ્રવેશે છે, સર્વ બંધનથી મુક્ત સ્વાધીન જીવનનો અખંડ, નિર્મળ આનંદ માણને, ધન્ય અને કુલાર્થી બને છે. ફક્ત એટલું જ નહિ. હજુ સુધી તો જાગ્રિના

દોર અંધકારમાં મોહને વશ થઈનેજ શત્રુ રૂપી.
ઈન્દ્રિયોનો દાસ બનીને રહે છે. પણ જુલો દુરમન
ઈન્દ્રિયો જ લેના. અનુયાયી નોકરની જેમ લેના આદેશ
નું પાલન કરે છે, તે જોઈને અને સ્વામી બનીને પણ
તે આરણ્ય દિવસ લે જ નોકરોની નોકરી કરતો રહેયો,
તે સમજીને આશ્ચર્ય ચકિત અને લજ્જિત થઈ જાય છે.

હો આત્મા ! બધા પ્રકારના દાસત્વ, પરાધીનતા
અને આત્મ વિસ્મૃતિના મોહપાશથી પોતાનો ઉદ્ધાર
કરીને અંદર સમાયેલી સુસુપ્ત શક્તિને જાગૃત કરી
નાખ, તેના માટે ગમે તેટલું મુશ્કેલ, આપણું કેમ ન પડે-
તેને આપીનેજ છૂટો. આજે જો અશક્ય કે અલભ્ય
જણાય છે તે જ નિરાંતર સાધના અને અભ્યાસ કરી
સુલભ અને સંભવ થઈ જશે, પરંતુ તેને માટે
વિરાટ ઉદ્યોગ, અનંત અસામર્થ્ય, અદમ્ય અનંત
અસામ ઉત્સાહ, ઉદમ અને અધ્યયન જોઈશે.
બ્રહ્મના લક્ષ્ય સાધનામાં સિદ્ધિ પુરાણન મુલ્ય પુણ્ય-
શીખી મહાત્માઓની અંદર જે શક્તિ સામર્થ્ય મળે છે
તમારામાં પણ તે જ શક્તિ સામર્થ્ય જાગરૂ છે. જુલો
ફક્ત તેના અનુશીલન, કાર્ય સિદ્ધિની ઉચ્ચકક્ષા ચોક્કસ
પ્રયત્ન, આત્મ ત્યાગ અને દુઃખ-કષ્ટ વારણ મારફતે
તેને અનુસાધનાર સાધનાનું યથા યોગ્ય મુલ્ય દાન
જોઈશે.

સામાયિક દુઃખ, દુર્બળતા અથવા પ્રાથમિક
અકૃત કાર્યના કારણે હતાશા ન થઈશ, પ્રતિજ્ઞા અને
વજ્ર રૂઢ સંકલ્પના સહારે લક્ષ્ય સાધનામાં પ્રવૃત્ત
રહે. આદેશ કો:-

કુદયતિ યદિ માનુઃ પશ્ચિમે દિગ્ વિભાગે -
વિકસતિ યદિ પશ્ચિમ, પર્વતાનાં શિખરાં જો ।
પ્રયત્નતિ યદિ મેરુઃ શીતલાં યાતિ વહ્નિ
ન યત્નતિ ચિત્તુ વાક્યમ્, સર્જનાનાં કદાચિત્તુ

અર્થાત્, જો સૂર્ય પશ્ચિમ દિશામાં ઉગે, પર્વતના
શિખર ઉપર જો ક્રમળ થીલે, મેરુ પર્વત ચેલાયમાન થાય.
અને અગ્નિ શીતલતા દારણ કરે છતાં પણ પટલ
સજ્જન વ્યક્તિનું વાક્ય સદા અફરજ રહે છે.

લક્ષ્ય સાધનાની આ દૃઢતા જ મનુષ્યને સિદ્ધિ
અને ગૌરવ આપે છે.

(જીવન-સાધનાનો પ્રથમ)
સ્વામી આત્માનન્દ.

અનુવાદક:-

ભીખુ. પી. પટેલ.

૧૯ મલગોદો?

શોધ શોધક સાલ

છાપખાનું	... ચીનવાસીઓ	... ઇ.સ. ૫૬૩
વરાળ યંત્ર	... જેમ્સ વૉટ	... ૧૫૬૫
દૂરબીન	... ગેલિલિયો	... ૧૫૯૦
ઉષ્ણતામાપક	... ફ્રેન્ચીટ	... ૧૭૨૧
આગબોટ	... રોબર્ટ ફુલ્ટન	... ૧૮૦૯
સ્ટેથેસ્કોપ	... લાઈનેટ	... ૧૮૧૬
સીવણ સંધ્યા	... થામોનાયર	... ૧૮૩૦
ડાયનેમો	... ફ્રેડરિક	... ૧૮૩૧
ટેલીગ્રાફ	... મોર્સ	... ૧૮૩૨
ફાઉન્ટેન પેન	... બોટરમેન	... ૧૮૬૪
ટાઈપ રાઈટર	... શોલોસ	... ૧૮૭૩
સ્ટીમ એન્જીન	... સ્ટીવન્સન	... ૧૮૮૫
એરો પ્લેન	... રાઈટ ભાઈઓ	... ૧૯૦૩
બેરોમીટર	... ટોરીસેલી	... ૧૬૪૩

સંચાલક :- હર્ષદ દવે.
દોરગ નવ.

૨૦ પ્રાણીઓ જાણો

કીડી	-- ૧ વર્ષ	બકરો	- ૧૨ થી ૧૫ વર્ષ
શીંછ	-- ૧૫ થી ૨૦	ધોડો	- ૨૦ - ૨૫
ઉંટ	-- ૨૦ - ૨૫	સિંહ	- ૧૦
મગર	-- ૩૦૦ - ૪૦૦	ઉંદર	- ૨ - ૩
બીલાડી	-- ૧૦ - ૧૨	વાઈરો	- ૧૨ - ૧૫
ગાય	-- ૭ - ૧૨	ધુપડ	- ૬ - ૮
કુતરો	-- ૧૦ - ૧૨	ખિસકોલી	- ૮ - ૯
ગરુડ	-- ૩૦	જીરાફ	- ૧૪ - ૧૬
ગાધોડો	-- ૧૮ - ૨૦	વાઘ	- ૧૫ - ૨૦
પરુ	-- ૧૦ - ૧૨	કાચબો	- ૧૨૦
કાંગારૂ	-- ૧૦ - ૧૨	હુલ	- ૫૦૦
હીપોપોટેમસ	- ૩૦	કાગડો	- ૧૦૦
કુકર	- ૨૫	મરધી	- ૧૪
સસલું	- ૬ - ૮	પોપટ	- ૧૦૦
ધોડ	- ૧૨	મોર	- ૨૫
સપ્ત	- ૧૦	ચક્ર	- ૨૦
હાથી	- ૩૦ - ૪૦		

ભાખુ.પા. પટેલ (દોગામા)

- ૦ આજનો માનવી લાલચુ અને અસહિષ્ણુ બનવાને કારણે સમાજમાં અન્યાય, અસમાનતા અને દુઃખો-આજે વધી જવા પામ્યાં છે.
- ૦ મુક્તિ એજ માનવીની સઉથી મોટી વસ્તુ છે. કોઈ સૌજ એની બરોબરી ન કરી શકે.
- ૦ જે માનવી સત્તા, સંપત્તિ અને અહંકારનો બોને જાતે ફેંકી દે છે તે મહાપુરુષ છે.
- ૦ માનવી, તારા પ્રકારમાં ઉઠીને ઉભો થઈ જા. જો કંટલા માનવીઓ કંટલે દૂરથી તને શરણે થવાને આવી રહેલાં છે. દેહ રહેજે. દિપકની જેમ સુરતી લખી જુ સદા જગત રહેજે. આ માત્રમ રાતે જો જુ મિંદમાં પડી શી તો એ બધા ચાલ્યા જશે.
- ૦ દુનિયાનો, જ્ઞાનરૂપે, શક્તિ રૂપરૂપે અને આનંદરૂપે ખ્યાલ કર્યો તેનું નામજ માનવી બન્યું કહેવાય.
- ૦ સર્જનદારે શું મનુષ્યને (પુરુષને) બાહ્ય દષ્ટિ આપી છે ? આંતર દષ્ટિ શું એને સહજે નથી આપી ? શું જોઈને પુરુષો થોડુંક અમથું દેખતી ભાન ભૂલા થઈ જાય છે ?
- ૦ પ્રભુનાં સંજ્ઞાન આપસ આપસમાં ભેગાં મળીને પ્રેમ-ભાવથી રહે. કોઈ ભાઈની પાસેથી લેના ભાઈનો બહે-કાવીનો કોઈ લઈ જાય નહિ. વધાં પ્રેમ સત્તાર ભરપૂર છે ત્યાં હિંસાનું નામ માત્ર ન હોય.
- ૦ પ્રભુ ! તારા પ્રેમની વહેલી અમૃતધારા જુ અટકાવી દઈશ ના. એ ધારાથી જગતનું વિશાળ વાસણુ ગળા સુધી છલો છલો ભરી દેજે.
- ૦ મધુજન્મનું દરેક બાળક સુચલે છે કે પ્રભુ માનવ બન્યા હજુ નિરાશ થયો નથી.
- ૦ સંસારમાં પારકું કોઈ નથી લેમ કોઈ પોતાનું પણ નથી. જે આપણને પોતાનું માને તે પોતાનું, અને પોરકું માને તે પોતાનું હોય તોયે પારકું જ !
- ૦ સ્વાજનું દાર આપની કાલો નાનું લાગે એજ સંસારનો નિયમ ! માનવી પહેલે ગરીબાઈમાં જન્મે, બાદ સર્વ-ગરીબાઈ દાર મીડે અને લેના પછી છેવટની સાધના લે ત્યારે.
- ૦ સંસારમાં જે લોકો કંઈ આપતા નથી તેઓ કંઈ મેળવી પણ નથી શકતા. આથી સહેજે જે આપણા હૃદયમાં આવે છે તેને આપણે પૂર્ણપણે મેળવી શકતા નથી. એ વસ્તુ જ્યારે ત્યારે મારફત મેળવી શકીએ ત્યારે જ તે આપણું આંતરનું સોગંદ ધન બની શકે છે. જે કંઈ આપણે આપણા હૃદયમાંથી ત્યાગી દઈએ તેજ આપણી સાચી સંપત્તિ. તેને પત્તી રાખવાની મનુન લકરવી એજ દુર્ભાગ્ય છે. જે માનવી જેટલે અંશે સ્વાર્થ ત્યાગ કરી શકે છે તેટલે અંશે લે, તે સૌજ મેળવવાને શક્તિ માન

મિળે છે. ત્યાગના પ્રભાવથી નાનામાં નાની આજ પણ મોટી બની જાય છે.

- ૦ સમાજ જરૂર જણાતાં માનવીને મદદ કરતો નથી, કે નથી લેને મુસિબતમાં સાથ આપતો. એ તો માત્ર શિક્ષાઓનો ભય બતાવીને એને ધૂળ ચારતો કરી નાંખે છે.

- ૦ “હું સાગર, તારી સનાતન ભાષા શી ?”
“મારી અનંત બુદ્ધિશીલ” - સમુદ્રે જવાબ આપ્યો.
“હું ગિરિરાજ ! તું સ્તબ્ધ શી માટે ?”
હિમાલિએ જવાબ આપ્યો, “મારું ચિત્ત નિરૂત્તર છે.”

- ૦ વ્યક્તિ અને સમાજ બંનેથી પર એક ધર્મ છે. એ ધર્મ તરફ નજર રાખીને આપણે ચાલવું જોઈએ. વ્યક્તિને બચાવવી એ જેમ આપણું સુક્રમ કર્તવ્ય નથી, તેમ સમાજને બચાવવો એ પણ આપણું કર્તવ્ય નથી. એક માત્ર ધર્મને બચાવવો એજ આપણું સૌથી મોટું કર્તવ્ય છે.

- ૦ અત્યાચારના જમાનામાં સંયમની કંપરી સાધના વિના સમાજમાં કોઈપણ બંધન રૂઝી શકતું નથી.

- ૦ જિંદગી તો સૈન્ય અને અસત્યની ચૂંપણી છે.

- ૦ ભારતની એકતા અને તેનું સામાજિક સંગઠન સાચવી રાખવાનાં મહાન કાર્ય માટે કીમતી જિંદગીનો તોગર પણ આપવા જવો છે.

- ૦ મૃત્યુ ભયંકર નથી તેમ વિકરાળ પણ નથી. માનવીનો એ તો ઉમદા સાથી છે, અને પરમ મંગલ પરમાત્માનો એ સંદેશવાહક છે. એણે આવવાથી આપણે ગભરાઈ જવું ન જોઈએ, એનું તો પ્રેમથી, સન્માન કરવું સ્વયં જવી રીતે કોઈ મોંઘેરા મહેમાનનો મમતા પૂર્વક સત્કાર કરાય તે રીતે આપણી જિંદગીનું બધુંજ એને અર્પી દઈને શહેલ અનુભવવી રહી. મૃત્યુને તો માનવ જિંદગીનો એક મહાન ઉત્સવ ગણવો જોઈએ.

- ૦ મટ્ટીનાં કોડિયને કે રોસિનનો દીવો કહ્યું છે, “ખબરદાર મને જો ભાઈ કહીને બોલાવશે તો ગણું ભરતી કાઢીશ.” તેટલામાં આડા રામાં ચૂંકે ઉઠ્યો, તે જોઈને હેરોસિનનો દીવો બોલી ઉઠ્યો, “ભાઈ, આવો !”

- ૦ બીજાનું માત્ર અનુકરણ કરવાથી નથી તો આપણે લેમના જેવા થવાના, કે નથી આપણે તેથી આપણું પોતાપણું સાચવી રાખવાના. ખાતરીથી માનવને કે આપણા દેશની શક્તિ, પ્રકૃતિ અને સત્ય બુદ્ધિ છે. એનોજ સંપૂર્ણ વિકાસ થાય તોજ દેશ સાર્થક થશે અને તોજ દેશ બચવા પામશે. અંગ્રેજોનો ઇતિહાસ બાણને આટલુંજ આપણે જ શીખ્યા હોઈએ તો તો કે રૂંધે નથી શીખ્યા.

- ૦ હું ભારત ! જગત બનજે, સાવચેત રહેજે. સત્તા અને સંપત્તિથી ગર્વેલા બનેલા પશ્ચિમના પ્રજાજનો સામે ઉભા રહેલાં શરમાશો નહિ. મારા વહાલા દેશના વ્યારા ભાઈખંધો તમારો મુકુટ તો નાસવાનો મુકુટ રહેશે. તમારી સ્વાતંત્રતા આત્માની સ્વતંત્રતા રહેશે. એટલું જાણી લેજો કે બહુરશ વિશાળ દેખાતી આજે સાચો સાચો કાંઈ મહાન નથી અને ગર્વ સદાકાળ કોઈનો જળવાતો નથી.
- ૦ જગતના તમામ ધર્મોમાં વ્યાગ ધર્મ સર્વથી ઉત્તમ છે.
- ૦ પાંખ વિનાનું પલંગિયું ગુસ્સો પાછો ગુન ગુન ગુન ગુન ગમે તેટલું કરે તોયે અંતે તો મૂર્ખની જેમ ચારે દિશામાં આપડી આપડીનેજ લે મરવાનું.
- ૦ સત્ય સામે બળ કદી રફી શકે ખરું ?
- ૦ દુઃખ એ પાપનું ફળ છે એમ કોણે કહ્યું ? ધર્મનું ફળ પણ દુઃખ હોય છે. કટલાય ધર્મોમાં જેવા પુરુષોનાં જીવન દુઃખમાં પસાર થાય છે. ધર્મનું ફળ સુખજ હોય એવો નિયમ નથી, ધર્મનું ફળ ધર્મજ છે.
- ૦ રક્ષાઓ પ્રલયકારી કહેવાય છે. તેઓ માત્ર પોતાની બુદ્ધિ વડે જ નહિ પણ અંધ પ્રકૃતિ કારી પ્રલયનો કેર વર્તવે છે. નહીં જેમ જ્યારે તેઓ કાંઈક માં રહીને ચાલે છે ત્યારે સર્વસ્થ ખસીને પાલન પોષણ કરે છે. પરંતુ કાંઈક તોડીને આગળ માર્ગ કરે છે ત્યારે સર્વ શક્તિ કારી વિનારી લાવે છે.
- ૦ જિંદગાને આંસુના મહા સાગરમાં વહેવડાવી દેવા કરતાં હાસ્યની લહરીમાં તોને ઉડાવી દેવું એજ ઉત્તમ છે, અને જગત એજ રીતે ચાલી પણ રહ્યું છે.
- ૦ પ્રતિ દ્યનિ હું એશા દ્યનિની ઠઠ્ઠા કરે છે. વખતે દ્યનિના આભાર હોંકણ લે છે તે પકડાઈ જાય.
- ૦ કૃપા મનમાં અકુસોસ કરે છે, "હું આપું છું" પણ મને તો કાંઈ મળતું નથી.
- ૦ કૃપા કરે છે, "હું આપું છું" મને તો કાંઈ પણ બેઠતું નથી !
- ૦ દાલકી નહિ બનતું, પરંતુ ફરજ પેળા કડક ની થયું જ પડે.
- ૦ આ દેશ એવો છે કે હાલને નહિ માનીએ તો અધઃ પતન જરૂર થવાનું જ.
- ૦ લાલસાનો વ્યાગ કરશો એટલે જગત ભરની વિશાળ દોલન આપો આપ હાથમાં આવી જશે.

ટાગોરના વિચાર રત્નો (રત્ન કુંકડા માંથી)

સંપાદકનાર:- વ્યાસ નરપરલાલ અને.
(મીનાવાસ)

૧૨. ઓ યોગિક

કેળવણી

વર્ષા સુધી ગુલામીમાં જ રહેવા પડી જાય છે. ૧૯૧૭ માં સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરી. આમાંથી મળતાંની સાથે, આપણા દેશના દૂરંધરોના હાથમાં સત્તા આવી. તેઓએ જેમ બને તેમ ભારતનો સંધારેનો સંધારે સંગઠિતિસિલ બનાવ્યો અને બીજા દેશોની જેમણમાં આવી ગયું. એ ઉત્તમર પદ્ધતિપૂર્વક કાર્ય ઉપાડ્યું. ભારતમાં ઓ યોગિક કેળવણીની ખાસ જરૂર હતી. એ પ્રજા હલ કરવા માટે વિચારણાઓ કરી, કેર કેરે અનુકુળતા પ્રમાણે ઓ યોગિક તાલીમ કેન્દ્રો શરૂ કર્યા.

૧૯૧૭માં લિટ્ટેલા સરકાર ભારતની કેળવણી પ્રત્યે ખાસ લક્ષ્ય આપ્યું નીચેની રીતે પુરસ્ક્રિયા રીતેજ અપાતું. એ સરકારને ફક્ત મદદનીશોની જ જરૂર રહેલી અને એ મદદને કારકૂનીમાં કેળવણી અપાતી. ભારતવાસીઓ ઉપર દેશનીશીયનો થાય એવું તેઓ ઇચ્છતા જ નહોતા. પરંતુ પોતાને કેટલા અંશે લાભ થશે એ દેશી કોણથી કેળવણી આપવા.

બીજા દેશોમાં તો ઓ યોગિક તાલીમને ધણું જ અગત્ય અપાય છે. બાળપણથી જ સંકુલોમાં બાળકોને દેશનીકલ વિષયો શિક્ષાપાય છે.

પ્રજા નવા નવા ઉદ્યોગો શિખો તેમજ આપણી સરકારે હવે તો નવા નવા તાલીમ કેન્દ્રોની સંસ્થા કરવા માંડી છે. બોકે આપણો દેશ ખેતી પ્રધાન દેશ છે. અને મુખ્યત્વે ગામડાઓનો બનેલો છે. દેશની પરત્વી કૂદકે ને ભૂરૂંકે વધતી ગય છે. ત્યારે જો પ્રજા એક જ ધંધા ઉપર આધાર રાખી બેસી રહે તો આપણા દેશને બાંધે સાધનો અને યંત્રો માટે બીજા દેશો ઉપર ધણેજ આધાર રાખવો પડે.

ભારતના નેતાઓને લાગ્યું કે પ્રજાને પણ ધંધાદારી યોજનાઓ લઈ વાળવા જોઈએ. કેળવણી તો અપાતી જ હતી પણ એ પુરસ્ક્રિયા રીત સાથે વ્યવહાર રીતે પણ આપણું જોઈએ. એમ વિચારણા કરી ને કેન્દ્રો સ્થાપ્યાં તેમાં દરેક જાતના ઉદ્યોગોનો સમાવેશ થઈ ગય છે. કાપડને લગતા, મશીનરીને લગતા બાંધકામને લગતા વગેરે દરેક ધંધાઓનો તેમાં સમાવેશ થાય છે. ઉપરાંત બેઠારીનો પ્રજા હલ કરી શકાય પ્રજા ઉદ્યોગમાં લાગી જઈ પ્રવૃત્તિમય બીજા ગાળવા લાગે એ માટે

સરકારે કુટલાક કોંગ્રેસમાં સ્કોલરશીપ અને મફત શિક્ષણની પ્રથા દાખલ કરી છે.

કુટલાક એવાં કોંગ્રેસ છે કે જેમાં આજે આખા સ્થળે લેખને પણ ઉદ્યોગ બિંદુવધાન આપે છે. આવાં આંદોલિત લાભી કોંગ્રેસ કરી ગરીબ અને સામાન્ય માણસ પણ ધંધાઓ શીખી પોતાનું જીવન આસાનીથી વિતાવે છે.

પંચવર્ષીય યોજનાઓ કરી પણ દેશ ઉદ્યોગની ગતિવિધિ મિથ રહી છે. એજનીયરોથી માંડીને મજૂરોની પણ તે યોજનાઓમાં જરૂર પડે છે. એટલેને સરકારનાં બાબતની કોષવળી પામેલો ન હોય તો જુદા જુદા રીતે જીવવાનો લાભ કોંગ્રેસમાં એટલે જો દેશમાં થઈ રહ્યો છે કે વિદ્યાર્થીઓને કુટલાકવાર પ્રવેશ મેળવવો પણ મુશ્કેલ થાય છે.

એક શરમનો વાત તો એ છે કે એક રાંધણી જેણે દેશનું મોજાવા માટે પણ ભારતને બીજા દેશો ઉપર આધાર રાખવો પડે છે. હવે એમ કદાપી પણ બનવું નહીં. મારે સરકાર પ્રયત્નો કરી રહી છે અને તે મારે બહારથી આયાત થતી સાધનસામગ્રી ઉપર ધારે ધારે સરકારે કાપ મૂકવો શરૂ કર્યો છે. એ એક ઘણી સારી વાત છે. જે જે ઉદ્યોગો બિંદુવધા હોય તે પ્રમાણે માણસોને લંચાર કમ્પા બોલે. એક જ માણસ ઘણા ધંધા શાખે લેમાં જોકે કંઈ જોઈએ જોઈ શકે છતાં તે જે ધંધો જાણતો હોય તેમજ પારંગત હોય તેમજ બોલે એ જરૂરી છે. આજે આપણા દેશમાં ટેકનીશીયનોના જૂબન જરૂર છે એ મારે આપણા દેશના નેતાઓ પાસેથી જોઈ શકે કરી રહ્યા છે.

આપણા સરકારે જ્યાં ઉદ્યોગોના બિંદુવધા કરવા પંચવર્ષીય યોજનામાં દોડી કાઢી છે. એમાં ઘણા ઉદ્યોગોનો સમાવેશ થાય છે. લોખંડના કારખાનાં, નહેરુ યોજના વિદ્યુત વગેરે મારે ઘણી યોજનાઓ લંચાર કરવી પડે છે. એક ટેકનીશીયનોના જરૂર રહે છે. અને તે મારે સરકારને કુટલાક વાર તે મારે બીજા દેશો ઉપર આધાર રાખવો પડે છે. અત્યારે ખાનગી સ્વયંની પેટા કંડે કંડે લખાસ થઈ રહી છે. તે મારે જુદા જુદા બોલવા આપણી સરકાર વિચારણા કરી રહી છે.

દરેક પ્રકારના ઉદ્યોગો તરફ લક્ષ્ય આપીને જરૂરિયાત પ્રમાણેના લાભી આપી માણસોને કાપ આપવાથી દેશમાં બેકારીનો તારા થાય છે. અને દેશ પ્રદુષિત થાય બને છે. ભારતનો પ્રભુ એ એ મારે આગળ ને આગળ વધવા પ્રયત્નો કરવા બોલે.

ધંધાઓ રીખ્યા જાદ પ્રજા એ તરફ અરૂચિ બતાવે.
પરંતુ આજે આ એ મનુષ્યના બુદ્ધિ બગાળી મળે છે.
એ સંસ્કૃતિને લક્ષ્યમાં રાખી, હંમેશા પોતાના ધંધામાં
પ્રવૃત્તિમય બુદ્ધિ ગાળવું જોઈએ. તોજ પ્રજા સુખી થશે.
અને દેશની આબાદી વધશે. અને બીજા દેશોની
દુરોળમાં ઉભા રહેવાનું અપ્રાપ્ત મારે શક્ય બનીશે.
૧૯૫૭ સાલના અંત દરમિયાન ભારતમાં ચાલુ
લાખ સોસઠ હજાર શિક્ષિતો બેકાર હતા. જેમાં બે
લાખ બાલુ હજાર મોટીક થયેલા. પિસલાલીસ હજાર
સાડર એન્જીનર અને સત્તાવીસ હજાર બેટલા રીન્યુ
એલેક્ટ્રો સીમાયેશ થાય છે. એ બેકારીનો પ્રજા
હુલ કરવા મારે આવે ઉદ્યોગોની ખાતે જરૂર છે.
દરેકે દરેક માણસ કંઈક કંઈક પાડી ઉદ્યોગ બાગલોડરો
જેને ભૂખે મરવાનો મથો અને પોતાનું બુદ્ધિ સ્થાવી
રીતે વિસાવી શકે પ્રજા ખરી. એટલા મારે દેશમાં
કેર કેર આંધોગિક લાભીમ કેરો સ્થાપના જરૂર છે.

નરોત્તમભાઈ નં. પટેલ

૨૩. મોડહીની કરામત

દિન :	દિવસ :	દિન :	દિવસ :
ક્રિષ :	કાથી	ક્રિષ :	બેટ
પાણી :	હાથ	પાણી :	જળ
ગાજ :	હાથી	ગાજ :	માખ
કર :	હાથ	કર :	વેરો
રવિ :	સૂર્ય	રવિ :	ધાર
ખચિત :	જડેલુ	ખચિત :	ચોક્કસ
વારિ :	પાણી	વારો :	વારો
વધુ :	વધારે	વધુ :	વહુ
હિમ :	સોનું	હીમ :	ઠાર
ચિર :	લાંબુ	ચીર :	પરત
જર :	ધક્કાણું	જેર :	થોડું
ભાલ :	સોખા	ભાલ :	છાપ
પૂર :	નગર	પૂર :	રેલ
શૂરા :	લીર	શૂરા :	દાર

શ્રી. સી. શાહ.

૨૪ બાવાજીની લંગોટી

એક ગામમાં એક મંદિર હતું ત્યાં એક બાવાજી રહેતા હતા. તે દરરોજ સવારમાં વહેલા ઉઠીને નાહી ધોઈને ભગવાનની પૂજા કરતા હતા. એક દિવસ સવારે નાહીને બાવાજી તેમની ધોઁએલી લંગોટી પહેરવા માટે ગયા. પરંતુ આ શું? લંગોટી ગૂંચ થયેલી માલમ પડી. બાવાજીનો વિચારમાં પડી ગયા કે, "અહિંયા મારા વિવાય કોઈ રહેલું નથી તો પછી લંગોટી ક્યાં ગયા? નક્કી રાત્રે કોઈ ચોર આવ્યો હોયો જોઈએ અને લંગોટી લઈને ચાલ્યો જતો હોયો જોઈએ." હવે બાવાજીએ નિશ્ચય કર્યો કે આજે તેજ જગાએ લંગોટી સૂકવવી અને આખી રાત જાગવું. ચોરને પકડવો અને તેના હાડકાં ખોખરાં કરવાં. એમ વિચારીને બાવાજીનો શ્રદ્ધામાં ડૂંકો લઈને બેઠા. રાત પડી અને બે વાગ્યા હતાં બાવાજી જાગતા જ હતા. પછી વાર પછી બાવાજી તો ઝોકાં ખાવા લાગ્યા. આમ કરતાં કાંઈ વખત પછી બાવાજીને જાગે તેઓ ઝોકાં મોંથી બાગ્યા અને જુઓ છે તો લંગોટી ગેબ. એટલે તો તેઓ ખૂબ ખીજ્યા. બાવા દિવસે તેમણે સખલ ચોકી પહેરી રાખવાનો નિશ્ચય કર્યો. અને આખી રાત જાગ્યા. ત્યાં મોડી રાતે એક ઉંદરને લે લંગોટી લાગી જતો જોયો. એટલે આશ્ચર્ય સાથે તે બોલ્યા "યે બાલ હે", એલો ઉંદરજી લંગોટી ચોરી જાય છે, એમ, કાલે તમારી વાલ છે." આમ કહી બાવા દિવસે ઉંદરને લંગોટી લાગી જતો અરકાવવા માટે તેમણે એક બીલાડી પાળી. એટલે સુસિબલ રહી. અને તે રીતે લંગોટી ચોરાતી અરકી ગઈ. પણ સાથે બાવાજી મુશ્કેલી વધી. બીલાડી માટે દૂધ ક્યાંથી લાવવું. તો તે માટે તેમણે વિચાર કરીને એક ગાય રાખવાનો વિચાર કર્યો અને બાવા દિવસે ગાય પણ લાવ્યા અને તેનું દૂધ કાઢીને બીલાડીને પાવા લાગ્યા. એક બે દિવસ આમ ચાલ્યું. પણ ગાયની ખોરાકી ક્યાંથી પૂરી પાડવા. એ પ્રશ્ન ઉભો થયો. તે પ્રશ્ન હલ કરવા માટે તેમણે એક નોકરાણી રાખી. તેથી તે વૃંદાશાં મંદિરમાં આવતી અને બધું સારું સુરું કરી જતી. એકાદ બે વર્ષમાં તો બાવાજીને જરૂરિયાતો પૂરી પડતાં જ સંસાર ભોગવવાની લંગની લાગી. અને નોકરાણી ઉપર મોજુ લાગ્યો. ત્યારે તેમને લાગ્યું કે આ હું શું કરી રહ્યો છું. ભગવાનનું ભજન કરવા માટે હું સારું બન્યો, અને આલો ધર સંસાર ભોગવવાની કામના ઉભો પછી. રાત્રી થતાં બાવાજી તો જાગ્યા. પ્રાર્થના કરવા પહોંચી માં ચાલ્યા ગયા. માટે દરેક જણે લોભ ન કરતાં વિચારીને વર્તવું.

પુરુષોત્તમભાઈ ન. પટેલ.

24

Thus Spake Vivekanand.

He who knows how to obey knows how to command. Learn obedience first. We want organization. Organization is Power, and the secret of that is obedience.

Those that want to help mankind must take their own pleasure and pain, name and fame, and all sorts of interests, and make a bundle of them and throw them into the sea, and then come to the Lord. This is what all the masters said and did.

Know partially to be the chief Cause of all evil.

Go, all of you, wherever there is an outbreak of Plague or famine, or wherever the people are in distress, and mitigate their sufferings. At the most, you may die in the attempt. What of that? How many like you are taking birth & dying like worms, every day? What difference does that make to the world at large? Die you must, but have a great ideal to die for, and it is better to die with a great ideal in life. Preach this ideal, from door to door and you will yourselves be benefited as well as at the same time, be doing good to your country. On you lie the future hopes of our country. I feel extreme pain to see you leading a life of inaction. Set yourselves to work - to work! Do not tarry - the time of death is approaching day by day! Do not sit idle, thinking that everything will be done in time, later. Mind, - nothing will be done that way.

8. Right Concentration.

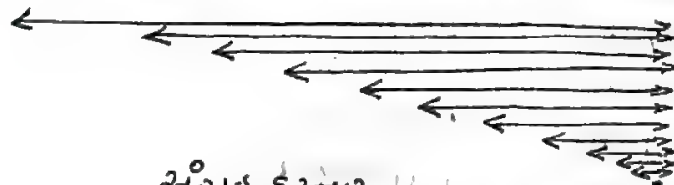
- Do not Kill.
- Do not steal
- Do not Commit adultery.
- Do not tell lies.
- Do not slander
- Do not speak harshly.
- Do not engage in idle talks.
- Do not covet other's Property.
- Do not show hatred.
- Think righteously.

• The four noble Truths.

- The existence of Sorrow.
- The cause of Sorrow
- The cessation of Sorrow
- The way which leads the cessation of Sorrow.

• To the sinful man sin appears sweet as honey. The fool who knows his foolishness, is wise at least so far. But a fool who thinks himself wise, is a fool indeed.

• If the woman be old, regard her as your mother, if young as your sister, if very young, as your child.

સંપાદક :-

ચાસ. નરવરલાલ એન.

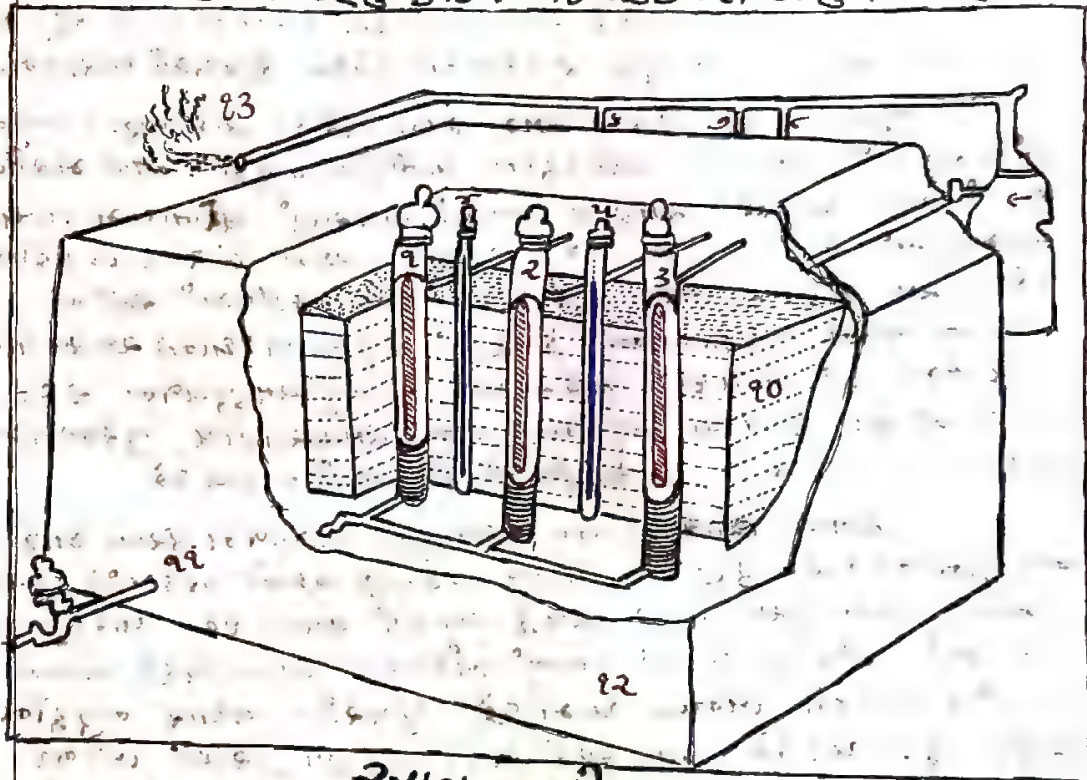
કુશાભાઈ

(મીલાપી)

અણુ શક્તિ

પ્રાર્થના કાળના દીતદ્વારામાં ડોકીયું કરીએ તો, મહાભારતના યુદ્ધમાં અગ્નિવેદનો ઉલ્લેખ છે. તે અણુબોમ્બને મળતુ આપતું જ કૃતિયાર છે. આપણા સૂર્યમાં તો આક્રિયા અપિરલપણો ચાલેજ નાચ છે. કરોડો માઇલને અંતરે સૂર્ય છે. છતાં મધ્યાહ્નને ખરો ધૂપમાં ઉભા રહેણું કઠિન થઈપડે છે. તે લેણું પરિણામ છે.

અણુ ભઠ્ઠી

ચિત્ર પાઠન.

- ૧-૨-૩ :- યુરેનિયમ સળીયા ધરાવતી પાઈપો
- ૪-૫ :- કેડમિયમ સળીયા ધરાવતી પાઈપો.
- ૬-૭-૮ :- ૧, ૨, ૩ પાઈપોમાંથી વરાળ એકઠી કરતી પાઈપો.
- ૯ :- વરાળ જનરેટર. (સંગ્રહ કરનાર)
- ૧૦ :- બોઈલર ના ઇટો.
- ૧૧ :- ૧, ૨, ૩ પાઈપમાં જઈ ઠંડું પાણી.
- ૧૨ :- સીમેન્ટ કોનક્રીટ ની રક્ષણ દિવાલ.
- ૧૩ :- ટબીઈન દ્વારા રાકે તેવી સખત દબાણ ધરાવતી વરાળ.

સૂર્ય એજ આત્મા છે. અને તે કલ્પાની ફલિ છે. તેને લાધેજ આ દેહમાં જીવન રહે છે. વૈશ્વાનરિક દષ્ટીએ વિચારીએ તો કુદરતમાં જે લખ્યો છે. તેમાં ભારે લખ્યો ના. અમણને ભાગવાથી, મોટા પ્રમાણમાં શક્તિ અને ઉત્પાદક ઉદ્ભવ છે તે એક ભૌતિક ક્રિયા છે. આ શક્તિને આપણે અણુશક્તિ તરીકે ઓળખીએ છીએ.

આઈન્સ્ટાઈન ના મત પ્રમાણે, કલ્પને શક્તિ રૂપમાં ફેરવાઈ શકાય છે. તે રીતે અણુવિભાજન ને પરિણામે નવાં લખ્યો બને છે. અને અણુમાં રહેલાં કણોને સાંકળવામાં લખાયેલી શક્તિ બહાર પડે છે. સૂર્ય પણ આ રીતે દરરોજ કેટલુંક કલ્પ શક્તિ રૂપમાં ગુમાવે છે. છેવટે એક એવી સ્થિતિ આવશે કે સૂર્યમાં થી વધી રહેલો અખૂટ શક્તિનો ધોધ શૂન્યમાં પરિણમશે.

જૂલન શોધો ઉપરથી એમ મનાય છે કે કોઈ પણ લખના બંધારણમાં પ્રોટોન, ઇલેક્ટ્રોન, મોઝીકોન, ન્યુટ્રોન અને મેસોન જેવાં કણો હોય છે. અણુશક્તિમાં લખરાણું યુરેનીયમ લખના પરમાણુમાં ૯૨ પ્રોટોન, ૧૪૩ ન્યુટ્રોન, અને ૯૨ ઇલેક્ટ્રોન છે. આ ઇલેક્ટ્રોનના જૂદા જૂદા ભાગણ કક્ષામાં રહીને, પ્રોટોન અને ન્યુટ્રોન ના કેન્દ્રમાં રહેલા જથ્થાની આસપાસ પરિક્રમા કરે જાય છે. યુરેનીયમ લખણું અણુવિભાજન રૂપે છે. ઇલાં શક્તિ ઉત્પન્ન કરવામાટે તેનો આઈસોટોપ, યુરેનીયમ ૨૩૫ નો ઉપયોગ, ખાસ કરીને કરવામાં આવે છે.

આવા ભારે લખના અણુનું વિભાજન કરવા માટે ન્યુટ્રોન નામના કણોને યોગ્ય પ્રમાણ અને ગતિથી યુરેનીયમના પરમાણુમાં ઉપર અડાળવામાં આવે છે. પરિણામે કેન્દ્રમાં ભંગાણ પડે છે. તેનું બંધારણ બદલાય છે. અને નવાંજ લખ્યો બનવા પામે છે. ઉપરાંત વધારે ન્યુટ્રોન કણો છૂટાં પડે છે. આ છૂટાં પડેલાં કણો ફરીથી બીજા યુરેનીયમ ના પરમાણુના કેન્દ્રો સાથે અડાળાય છે. અને આ રીતે સાંકળ જેવી પરંપરા ચાલુ રહે છે. અને તે અવશ્યેજ ચાલુ રહે છે. આ ક્રિયા આપમેળે થાય તે માટે, ખાસ ઉત્પન્ન થતાં ન્યુટ્રોન અને કેન્દ્રમાં રહેલાં ન્યુટ્રોન ની સંખ્યાનો ગુણોત્તર એકમ થવો જરૂરી છે. વ્યારે આવી સાંકળ-પ્રક્રિયા ચાલુ થાય છે. અને તુરંતજ ઉત્પાદકાણ અને શક્તિનો ઉદ્ભવ થાય છે. અને ધારે ધારે આવી ક્રિયા પ્રસારણમાં રૂપાંતર પામે છે.

હવે આપણે આ શક્તિને કેવી રીતે નાથાને ઉપયોગમાં લાદીએ તે વિષે થોડું વિચારીએ. તો આગળ દર્શાવેલ આકૃતિ પ્રમાણે. ૩૦૬૧/૨ માંથી બનાવેલી ઇંટોની વચમાં યુરેનીયમના સળીયાઓ વાળા પાઈપ રાખવામાં આવે છે. આ પાઈપોમાં

યુરેનીયમના સેળીયાઓની આસપાસ ઠંડું પાણી પસાર કરવામાં આવે છે, જે યુરેનીયમમાંથી ઉત્તપન્ન થતી ગરમી ને લીધે વરાળ રૂપમાં ફેરવાય છે. આ વરાળ 2 બાઈન ફેરવામાં લપરાય છે. 2 બાઈન થી વિદ્યુત પ્રજનન થઈ ફેરવાય છે. પરિણામે લેમાંથી વિદ્યુત શક્તિ ઉત્તપન્ન કરી શકાય છે.

ઉત્તપન્ન થતી ઉષ્ણતા અને શક્તિનું નિયંત્રણ કરવા માટે યુરેનીયમવાળા પાઈપની જ નજદીકમાં જ કેંડમાયમ ધાતુના સેળીયા હોય છે. લેમને પણ પાઈપમાં શીખવામાં આવે છે. અને લે ઓલી રીતે ગોઠવેલા હોય છે કે, લેમને પાઈપમાં વધુ કે ઓછા ઉંડા ખોસી શકાય છે. અને લે થી અને ઉચ્ચાલન દ્વારા, વધુ કે ઓછા ખોસેલા પાઈપમાં શીખી શકાય છે. ઉપરાંત નુકસાન કરતી કિરણોને શોષી લેવામાં, ગ્રેફાઈટની ઈંટો ઉપરાંત આ કેંડમાયમના સેળીયા વધુ ઉપયોગી નીવડે છે.

આ આખી ગોઠવણને આણુ ભઠ્ઠી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. ઉપરાંત, ઉત્તપન્ન થતી વિષમચ આણુરજ ને ભઠ્ઠીમાંથી ફેલાતી અરકાયવા માટે, અને રડફા મેળવવા માટે, ભઠ્ઠીની આસપાસ જૂદી જૂદી ધાતુઓ અને સોમોન્ટ કોનક્રિટની બનાવેલી બાડી દિવાલો વચ્ચે અમુક ભઠ્ઠીને સંરક્ષવામાં આવે છે. જેથી લેની અસર બહાર ફેલાવા ન પામે.

જે સરોવર ઉત્તપન્ન થાય છે તેમાં પણ ઘણાં નુકસાન કરતાં ઝેરી તત્વો સમાયેલા હોય છે. એટલે આવી વરાળને, લેનો ઉપયોગ થઈ પડે. તેનું પાણી બનાવી દઈ લેને ઠારવામાં આવે છે. અને છેવટે લેની અસર ઓછી થતી, લેને નદી કે જાળામાં લવડાવી દેવાય છે. આ રીતે શક્તિને નાશીને લેનો ઉપયોગ મોટર, સબસરીન, આગબોરો, વિમાનો વગેરે વાહનો માં થાકે થાકે થવા લાગ્યો છે.

એમ મનાય છે કે, કોલસામાંથી ઉષ્ણતા અને શક્તિ પ્રાપ્ત કરીને લેકરતા, આ ક્રિયા વધારે લાભદાયી નીવડે છે. કારણકે ૧ ગ્રામ જેટલું જ યુરેનીયમ, જે શક્તિ અને ઉષ્ણતા પ્રદાન કરી શકે તેટલી શક્તિ ઉત્તપન્ન કરવા માટે અઢી 2 બ કોલસો લેનો સરખામણીમાં જોઈએ. ઇલાં યુરેનીયમના બહોળા પાયા ઉપરના ઉત્પાદન ઉપર આ પ્રજ્ઞ અવલંબે ખરો.

લે શિયાળ પાણી બીજા ઘણાં ઉપયોગી તત્વો પેદા કરવામાં આ શક્તિના ઉપયોગ થાય છે. અને લાખિખિ. સારવારમાં લે તત્વો ઘણા લાભદાયી નીવડ્યાં છે.

રેડીયો એક્ટીવ ફોસ્ફોરસ, હાડકાના સંધાણમાં પ્લાસ્ટીક સર્જરીમાં, અને અગળના રોગો ઉપર લપરાય છે. રેડીયો એક્ટીવ કોબાલ્ટ ફેન્સર જેવાં દર્દી પર લપરાય છે.

રોડીયો એકરોય ગાંધક, દોરામીયા વધુ ઉન મેળવવામારે
વપરાયછે. રોડીયો એં આયોડીન નો મદદથી થાઈરોઈડ
ગ્લાન્ડ ના રોગો મરેછે.

રેંએં કાર્બન છોડવાઓની લેવે સમાકરણ ની
ક્રિયામાં થાયછે. એટલે કુંકમાં કુલીએ લો વધી
વિદ્યુત શક્તિ નો એભાવ હોય, લેવી ગાંમડાઓમાં
પ્રજા વટાણા જેવડાં આ રોડીયો એં લલ્લો લખાળી
સારવાર મારે ખૂબજ આશિર્વાદ સમાન નિવડેલેમછે.

ઉપરાંત ફિઝિક ઉપગ્રહો ની સફળ અવકાશ યાત્રા
માટેની શક્તિ પૂરી પાડવા માં આ શક્તિનો ઉપયોગ
આવશ્યક બની રહેયોછે.

અત્યાર સુધીમાં, આપણે લેના ઉપયોગની લો
વાલ જાણી પણ લેઈ બાજુ પાસુ પણ સાથે સાથે
વિચારી લઈએ.

એમ કહેવાયછે કે- ૪૦૦ જેટલા કોબાલ્ટ-૬૦
બોમ્બનો ઉપયોગ એકી સાથે કરવામાં આવે લો
આપણી દુનિયાને દરીથી ઉત્તપન્ન કરવાની જરૂર પડે.
એટલોજ, આ શક્તિમાં રહેલી વિનાશકલાનો પરિચય
આપવાનું બસ છે. ઉપરાંત જો આણુરજ ફેલાયછે
તેમાં સ્ફોટશીલતા જેવાં ભલ્લ હોવાથી કંચસર, લકવો
જેવા રોગો થાયછે. અને રજનું પ્રમાણ વધારે હોય
લો મનુષ્યના જીવંત કોષોનું વિભાજન થીરૂ થાયછે.
પરિણામે મૃત્યુ નિપજે.

છોકે આણુ પ્રયોગમાં પરિણામ વાલાવરણમાં
આણુરજનો વધારો થયે જાયછે. તેની અસર લાંબી
ગાળે મનુષ્ય ઉપર થવાનીજ. અને દૂરની પેઢીએ
લેમનાં રૂપ અને કદ ઉપર લેના અસર થવાનીજ
કદાચ મનુષ્યનાં રહેશે કે નહિ લે અણુ શંકાસ્પદ છે.
છતાં કુદરતના દારૂ પ્રમાણે સર્જન અને સંવૃત્તિનો
સુમેળ થવો જ જોઈએ, અને એ સિલે જોનાં અણુ
શક્તિનો ઉપયોગ વિકસે એ જ રીતે.

બાલકૃષ્ણ જી. પંડ્યા.

(B.Sc. S.T.C. B.Ed.)

૨૭ ગુલામીનાં બંધનો

૨૧ જાતિય નેતાઓ કે તેમના લાગતા વળગતા માણસોનાં નિવેદનો, ભાષણો યા લખાણો સિવાય, આજે દસ દસ વરસ ના વહુણાં, બીલી જવા છતાં, સમગ્ર ભારતમાં આઝાદીનાં વાસ્તવિક દરિયાં થયાં જણાય છે? - સુધુ કોઈ વગેરે આત્મા માં આઝાદ માનવ લોકોનું નૂર દેખાતું જ નથી, આત્મકારણ શું? આત્મ નિરીક્ષણનાં આ અવસર પ્રાપ્તિએ, જાલને શોધવાની, ઉકાળામાં આત્માને ઓળખવાની કુરસદ, આજે સત્તા ઉપર ચઢેલાઓ, કે પ્રજા, બંને માંથી એકેયને કેમ નથી?

સ્વતંત્રતા મળ્યા પછી, પાણી તો કોઈની મહેરબાનીથી ટકવાની નથી. ગુલામીનાં બંધનો જેટલાં બાહ્ય પરિસ્થિતિ ઉપર આધાર રાખે છે, તેના કુરતાં પ્રજાની માનસિક સ્થિતિ ઉપર વધુ આધાર રાખે છે. ભારતની પ્રજામાંનો એક મોટો વર્ગ ભલે આજે એમનો એક વર્ગ, સત્તાના સ્થાન પર હોય છતાં મુખતો એજ પ્રજાનોજ એક ભાગ છેને ! ગુલામીની જાળમાં કેટલાંક વર્ગોની સરવાળેલી, એ બધી, નિર્બળ પ્રજાનું અંગજ છેને ! પોતાની દરેક બાબતો માં પાસાના મ્યું સામે જોવા દેવાઈ ગયેલા ભારતવાસીઓ, પ્રથમ તો આર્થ સંસ્કૃતિ ના રંગે રંગાયેલા હતા. તપ, ત્યાગ, સંયમ, સહિષ્ણુતા, સદાચાર જેવા ઉચ્ચ કોટિનાં ગુણો એમના પ્રાણમાં શ્વાસોચ્છવાસની જેમ ધબકતા હતા. ભારતની પ્રજા સાદી અને સંતોષી હતી, એટલેજ સુખી હતી. અને પરાધીનતા નહતી પાણી, હારે હારે તપ, ત્યાગ, સંયમ, જાતીય અર્થ ગયાં, સાદાઈ પાપ અને ભય માં સાદાઈ નષ્ટ થઈ પાપ અને ભય ચૂંટ્યાં, સ્વાર્થ, વૃદ્ધિ, ભોગ, અનાચાર, અત્યાચાર અને નેપથ્યંદતા આવી; દંભ, દુરાચાર ત્યા સ્વાર્થ વધ્યાં; પરિણામે ભારતની આર્થ પ્રજા પોતેજ પોતાની જાતે ગુલામીની બેડીઓમાં જકડાઈ. છતાં એને પોતાને એ દોષ બતાવનાર મળ્યું નહિ. એટલે એને આ બધા મળ્યાભાર પર શાસન કરનારી પરદેશી સરકાર પર આઠોડયો.

હા, એક વાત સાચી કે, પરદેશી સરકારે, પરદેશી સંસ્કૃતિ, અને રહેણી કરણી; ભાષા, શિક્ષણ આ બધા કારણે આપણને ગુલામીનાં બંધનોમાં વધુને વધુ જકડી દીધા. પરંતુ કહેવલ છે કે :— સ્વાર્થને આંખ ચોલી નથી.

એમને તો આપણા ઉપર શાસન કર્યું હતું. એટલે એણે તો, આપણને : ધોળે દિવસે, આઠાવીના તારા બતાવ્યા. શિક્ષણ ત્યા પ્રગતિને બૂંઝાને, આપણી, પરાપૂર્વથી ચાલી આવતી સંયમ અને મર્યાદિત પ્રણાલિકાઓને, વ્યૂંમ અસાન, જડતા ઈત્યાદી કહીને, આપણને પશ્ચિમાત્મ સ્વાર્થલુપ્ત અને સંસ્કૃતિનું ઘેન લગાડ્યું. એના જ

સાધનોથી આપણે આપણા પ્રગતિ અને આબાદીને મૂલવવા શીખ્યા. આને એ પરદેશી સ્વરૂપે તમને ભારતમાંથી પોતાના ભારત-પોટલાં લઈને, ઉપડી ગઈ પરંતુ એને આપણા પ્રજાના માનસ ઉપર જે ગુલામીનાં તાળાં બિછાવ્યાં છે તેનાં મૂળ ખૂબ ઉડા છે એથી જ આપણે આપણી ઉન્નતિ, આપણું ભાવિ આપણા હાથમાં લેવાં છતાં, કેવળ એકે જ ભાગ ઉપર દોષો મેળી એક બાજબી નબળાઈઓ ઉધાડી કરી ને પરદેશી ચપ્પોના ઘેનમાં ધેલા બની કુંદળ કુંદરી શીકવાન્યથી. ભારતની પ્રજામાં, જે શાંતિ જોઈએ, તેને બદલે જે અશાંતિનું વાતાવરણ જગાવ્યું છે, તે પ્રગતિ કે આબાદીનું ચિન્હ હશે કે કેમ ?

ભારતની પ્રજામાં, ઈર્ષ્યા, કુસુંપ, અસહિષ્ણુતા, સંતાન લોભ, સ્વર્ણપુત્રિ, સ્વચ્છંદતા, પરદેશી સંસ્કૃતિ ભાષા, શિક્ષણ, રહેણીકરણનો મોર્ચ, વિશાળમાં વિનાશક સાધનોની દોલછા, રેલ્વે, તાર, વેડિયો, વાયર-લેસ, એરોપ્લેન, સબમરીન, અણુ અને હાઈડ્રોજન બોમ્બ વગેરે આધિભાતિક જડ પ્રલોભનોથી પ્રગતિ, સુધારો અને સ્પર્ધિતા મોજાઓ, ભારતની પ્રજાના માનસ પર પર, થર કરીને વાળી રહેલાં, ગુલામીનાં બંધનો છે; જ્યાં સુધી આ બંધનો નરિ લોકી શકીયે, ત્યાં સુધી આઝાદીની વાતો પોતપોતાં કારણે આબાદી અને ઉત્કર્ષિત ક્ષણ જાય છે.

સ્વલંચતા રૂપી કિડો આપણે જેટલો પાળી પોષીને, જેટલો સુંદર અને મોટો બનાવીએ તો જ આબાદીને ખીંચે, ભારતની પ્રજા વિચરી રહી છે, એમ કહી શકાય, નરિલો આબાદી, કે પ્રગતિની વાતો કરવી નિરર્થક છે. આ સત્ય હકિકત ભારતવાસી પ્રજાજનો એ પોતાના હૃદયમાં ઉભાં રી તેણે સતત મનન કરવું ધરે છે. "જય મહા ભારત".

શાહુ જી. સી.

કેટલાક દેશોની સરેરાશ વય મર્યાદા.

દેશનું નામ	પુરુષ	સ્ત્રી	દેશનું નામ	પુરુષ	સ્ત્રી
અમેરિકા	૬૦ વર્ષ	૬૫ વર્ષ	ભારત	૨૬	૨૬
ઈંગ્લેન્ડ	૬૦	૬૪	આદના	૩૪	૩૪
ઓસ્ટ્રીયા	૬૩	૬૭	આફ્રિકા	૬૪	૬૦
ફ્રાન્સ	૫૪	૫૬			
જર્મની	૫૮	૬૨			
ઈટાલી	૫૩	૫૬			
નોર્વે	૬૦	૬૩			
રશિયા	૪૧	૪૮			
સ્વાઇટ્ઝર્લેન્ડ	૫૦	૬૩			

(મીખુ પટેલ)
સંગ્રહકર્તા.

૨૮

સર્વ કર્મો માં રૂપનો

ત્યાગ કરે

ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ અર્જુનને જણાવે છે દર્શન વિધિ રૂપનું. પણ તે અદ્ભુત હોવાથી અર્જુનના ચિત્તમાં ભ્રાંતિ ઉત્પન્ન થાય છે, - અને તેથી, તે ભગવાનની સગુણ મૂર્તિના રૂપમાં જ ભક્તિ કરે છે. પણ ભગવાન તેને સાકાર અને નિરાકાર, એમ બન્ને રૂપનો ખ્યાલ આપી - ભક્તિથી સગુણ રૂપની અને યોગથી નિર્ગુણ રૂપની પ્રાપ્તિ થાય છે, એમ બતાવે છે ત્યારે અર્જુન પ્રશ્ન કરે છે, - હું દેવ, "જે, એક નિષ્કાથી આપના સગુણ રૂપની ઉપાસના કરે અને જે, અવ્યક્ત અપિનાચી ત્યા નિર્ગુણ બ્રહ્મની ઉપાસના કરે છે તે બંને પ્રકારના ભક્તો માંથી, ભક્તિનું ખરું લક્ષ્ય કોણ સમજ્યું છે ?

ત્યારે ભગવાન જણાવે છે કે - " ગમે તે રીતે - સગુણ કે નિર્ગુણ રૂપે, જે ભક્ત મને ભજે છે, તે મને જ આપીને મળે છે. યોગના બળથી કંઈક અધિક પ્રાપ્તિ થતી નથી. ઉભરી લેમને અધિક ચાલના ભોગવવી પડે છે. આમ ભગવાન આડકતરી રીતે ભક્તિ માર્ગનો આદેશ કરે છે. કારણ ભક્તિ માર્ગનો સ્વીકાર કયાંથી (ચાલના) કષ્ટો - શોષણ પડતું નથી.

હવે ભગવાન ભક્તિ માર્ગનો ખ્યાલ આપી, તેમાં પણ, જે સર્વોત્તમ અને સર્વજ સ્વતંત્ર છે, તે બતાવે છે. સૌ પ્રથમ ભગવાન કહે છે કે - જે મનુષ્ય, પ્રેમ પૂર્વક મને ભજે છે અથવા તો મન અને બુદ્ધિને મારામાં મૂકી મારા સ્વરૂપને ભજે છે, તે, મને આવી મળે છે. કારણ, મન અને બુદ્ધિનો ભગવાન માં વાસ્તવ થવાથી, મારા તારા પરથી મોહભાવ રહેલો નથી; એટલે કે જેવી રીતે માણસ પાણી સાથે ઇશ્વર જ્ઞાન પણ ચાલી જાય છે, તે જ પ્રમાણે, જ્યાં મન અને બુદ્ધિ એકત્ર થાય છે, ત્યાંથી અલૂંકાર પણ આપોઆપ ચાલ્યો જાય છે. અને આમ અલૂંકારનો નાશ થવાથી, સર્વ ત્યાગ રૂપની પ્રાપ્તિ કરી શકાય છે.

બિન સંપ્રદાયિક વાદને મહત્વ અપાયું અને અત્યારે જે કોળવણી આપણને મળે છે. તેમાં ધાર્મિક શિક્ષણના અભાવે કરીને નીલિ અને આરિ-ય વિલિન અભ્યાસીઓ ઉભા થવા લાગ્યા છે.

સંસ્કૃતિનો વારસો જાળવી રાખવો કે તેની વૃદ્ધિ કરવી એ જુલાનમાં અશક્ય બન્યું છે. કારણ કે સમાજ આજે આધુનીકીકરણ કરી રહ્યો છે. કંટલાક ચિંતકોએ આશ્રમ શાળાઓ સ્થાપી છે. શોનિનિકેલન, દયાનંદ સરસ્વતિના ગુરુકુળો, ગોંદાવળની વિચાર સરણી વાળા આશ્રમો, પગોરેમાં ધાર્મિક જીવનને મહત્વ અપાય છે. ધાર્મિક શિક્ષણ શિવાયની કોળવણીમાંથી મુન્ય પરિણામ ઉપજે છે.

આ જગત જ નહિ પણ આખું જ બહુમાંડ દાખર સ્વરૂપ છે. તેનો આદિ કે અંત નથી, તે અનાદિ છે. કોળ દાખર ભક્તિ કરવાવાળા દાખર પાત્રી શકાતો નથી. પણ પ્રોપકાર અને સેવા કૃતિ જ તેનો સાક્ષાત્કાર થઈ શકે છે. અને ભક્તિ તેમાં વધારો કરે છે. જ્યારે જ્યારે પૃથ્વી ઉપર અનર્થો વધે છે, ત્યારે દાખર પોતાના અંશ રૂપે જન્મ લે છે. અને તે કૃતિ મર્ગદર્શન કરે છે. મુનર્જનમ જ રહે છે જ. કમોનો વારસો અને બદલો અવશ્ય મળે છે જીવનનું અંતિમ દરમિયાન મોકળ છે, મુક્તિ છે. સત્ય, સંયમ, સેવા જીવનમાં કોળવવા જેવાં અને અનુભવવા જેવાં લાગ્યા છે. સત્યમ, મિત્રમ, સુન્દરમ એ જીવનના આદર્શો છે.

આવા આદર્શો, આજના વૈજ્ઞાનિક યુગમાં નાસ્તિક વર્ગ માનતો નથી. અત્યારે તેની ધૂન તો કુદરત ઉપર વિજય મેળવવા માટેની છે. પણ તે જાગતો નથી કે આ પરદેશની ઢબછબ અને રીત-રિવાજો આપણા દેશને અનુકુળ નથી. સંસ્કૃતિનો નાશ થતો, દેશનો પણ ક્ષય થાય છે.

વિદ્યાર્થીઓમાં જે આછકંટાપણું, અભિમાન નાસ્તિકતા, કુટ્ટેવો, અનીલિ, અસંયમ જેવા અનિષ્ટો ઉદ્ભવવા પામ્યાં, તેનું પરિણામ આધુનિક કોળવણી જ કહી શકાય. આધુનિક ગુરુઓ પણ બુદ્ધિવાદને લાભે થયા. તેમના સંસ્કાર બદલાયા, એટલે તેમનું વિચિત્ર પણ બદલાયું. અનુકરણ એજ શિક્ષણનું સાધન બન્યું. અને સાદ્ય પલટાઈ ગયું. અભ્યાસનો સમાજ એક છાપેલાં બીજા જેવો ઉદ્ભવ્યો અને રહ્યું સહ્યું સ્વ-લ્પ અને અધ્યાત્મિક પાસું ઘસાઈ રહ્યું છે, તેનો બચાવવા અથવા ઉગારવા, સમાજ અને રાજ્યના પ્રયત્નો અવશ્ય કામ લાગે. પણ જ્યાં સુધી બાળક સમજ પોતાનો રાહ બદલવા વિચાર ન કરે, અને અનુકરણ પાછળ ઘસડાઈ જાય, તો પછી હવેનો સમાજ શોમાં પરિણમશે, તે વિચારી શકાય જ નહિ. વર્તન, વાણી.

વિચાર, આચારમાં તો વિદ્યાર્થીઓએ બદલાવાનું જ રહે છે.

સરમજનક વાત તો એ છે કે સંસ્કૃતના પ્રખર પંડિત થયા માટે જમીની તરફ નજર નાખવી પડે છે. શાળાઓ બુલંદગી અથવા સર્વાંગ વિકાસને અનુકુળ નથી. દાર્મિક શિક્ષણનો અભાવ છે. આચાર વિચાર અને ધર્મની બાબતમાં મીઠું છે. ઉદ્યોગીકરણને અનુકુળ શિક્ષણ અપાતું નથી. વ્યક્તિગત વિકાસ માટે કોઈ પ્રયત્ન નથી. ચારિત્ર્ય દાસર કરવા ચારિત્ર્યશિલ ગુરૂઓ નથી. સર્વ બંધારણમાં ધર્મને સ્થાન નથી તો પછી એ બંધારણ કેવું? એ કેળવણી કેવી? અને લેમાંથી નીકળતાં બાળાં પણ કેવાં? બિલકુલ ખાણે પરદેશીનો પડછાયો જોઈ લો.

આ બધું વિચારતાં શિક્ષણ પ્રથા, કેળવણીના દરેક અને કેળવણી એ બધું જ આપણા સમાજને અનુરૂપ દર્શાવું જોઈએ, લેમાં જ સમાજનો ઉદ્ધાર છે, વિદ્યાર્થીને વિકાસ છે. અને હિંદુ ધર્મનો ઉદય સમાચરો છે.

શિવમસ્તુ.

બાળકજ્ઞ. પંડ્યા.

૩૦ કંઈ નથી

ઉંચું બિલ્ડીંગ હોય પણ;

નબ નથી તો કંઈ નથી.

સરોવર મોટું હોય પણ;

જળ નથી તો કંઈ નથી.

વિદ્યાર્થી સારો હોય પણ;

વિનય નથી તો કંઈ નથી

બૂટ સારું હોય પણ;

બકલ નથી તો કંઈ નથી.

ભામા ભાગેલી હોય પણ;

અકલ નથી તો કંઈ નથી.

જી.સી.શાહ (ડીસાવાળા)

૩૧.

વાતચીત :- (એક કલા)

વાતચીતમાં એ બાબતનું પુરું ધ્યાન રાખો કે કોઈનો જીવ દુભાય લેવી વાત ન કરવાયવી જોઈએ. વાતચીતનો જ્યાં સુધી, બની શકે ત્યાં સુધી, કટાક્ષ, આરોપ, ટોણાં મારવાં લેમજ જેમ લેમ બોલવું વગેરેથી બચાવવી જોઈએ. શું દેહના અભિમાનમાં ચકચૂર બનીને કોઈને કહોરે વચન ફરવું, એ તો પોતાનું પોલ જાહેર કરવા બરાબર છે. કોઈ અપરિચિત સાથે ઓળખાણ કરવા માટે વધુ પડતી વેલલાશ ન બતાવવી જોઈએ. અને ખાસ જરૂર વગર સામા માણસને તમે કયો ધર્મ પાળો છો? શું કરો છો? તમારો વગાર કરો છો? આવી આવી પ્રજાવળી કરી લેના અંગત જીવનમાં ઉંડા ઉતરવું ન જોઈએ.

વગર કારણો કોઈની વાતમાં ખોટી રીતે હૂંકારો પૂરાવવા રહેવું એટલે તે માણસ લગાડવા બરાબર છે. અને જે વાતો ખરેખર હકીકત રૂપે હોય, તે સાંભળી લેને લોકી પાડવાનો પ્રયાસ કરવો એ જે વિલંડાવાદ ઉભો કરવા બરાબર છે. અને લેશજ વાતચીત દરમ્યાન ખૂબજ સાવધાન રહેવું જરૂરી છે.

વાતચીત એ માણસ માટેનો માપદંડ છે. અને એક કલા પણ છે. અને સાથે સાથે માણસનું પરિવર્તન કરવાનું એક અસરકારક સાધન પણ છે. દાણા માણસોએ વાતચીતની કલા એટલી સરસ રીતે પચાવી હોય છે કે, પોતાના વિચારો અને સિદ્ધાંતો બીજાને સંપૂર્ણ રીતે તે ઉસાવી શકે છે. પરંતુ આ કલા કરો એ પણ ધ્યાન રાખવું જોઈએ કે તેઓ જે જે સાધનનો ઉપયોગ કરે છે. અથવા કરી રહ્યા છે તે બરાબર ધ્યેય માટે ન વપરાવવું જોઈએ.

બીજાના ઉચ્ચ વિચારોને ટેકો આપવામાં અને તે માટે કદાચ જરૂર પડે તો લેના વખાણ કરવામાં બેચાર શબ્દો વાપરવા પડે તો તે ખુશામત નથી. પરંતુ પરોક્ષ વ્યક્તિની નિંદા કરવામાં એક પણ શબ્દ વાપરવો તે સંબંધતાની નિશાની નથી. વ્યક્તિના આશા દ્યેયને મદદ રૂપ બનવા વાપરેલા શબ્દો, છેવટે તો, તે આગળ ઉપર પ્રસંગ પડે વ્યાજ સાથે વસુલ થાય છે. જ્યારે નિંદા અને પારકી પંચાલ કૂટનાર તો સમાજની દુણાને જ પાત્ર બને છે.

(નોંધપાત્ર માંથી)

કાન્તિ. લા. દવે.

૨૧૪૫૨.

-૩૨- મંગલ-વાણી

તું મણો અમણો મે બાપને દુલાવીશ તો લેમની-
 ઈશા નહીં હોય તો પણ લેમના હંયામંથી તારા મારે
 શ્રાપ નીકળશે જેથી તું કાંતો લફુમીલીન ધઈશ,
 સધવા તો પુત્રલીન ધઈશ. માબાપનો વધારે મહુંકું,
 સમણું છું, એવું માનીને તું એમનું અપમાન ન
 કરીશ. યાદ રાખા કે - લેમના હંયાનું એક અંશ
 તારી બધી સંપત્તિ બાળી મૂકવાને સમર્થ છે.
 જે ભણતરથી ધન પેદા થાય છે, તે ભણતર
 ભણે તું વધારે મહાતો હોય, જે બુદ્ધિથી -
 સાચાનું શુકું અને શુકાનું માનું કમી છે તે બુદ્ધિ
 ભણે તારામાં વધારે હોય, વિશેષ હોય. પણ
 તારા માતા પિતા ઉપર સચ્ચાઈ મેળવવામાં કેના
 ભણતર જે તારી આ બુદ્ધિ આ બધું નડામું
 છે.
 મારે તું તારા માતા પિતાને દેવસમાં
 માન, અને સચ્ચાઈથી આશીર્વાદ મેળવીને
 મુખ્યમંત્રીન ગુમર !!

— અરવિંદુમાર રસિકુલના બની
 'રાજપિપ્પા'

એકુરો દાડો :-

અરાનીને રાજ કરવો એ સહેલું છે, સુખ-
 પુરુષને તો લેથી પણ વધારે સહેલું છે. પરંતુ
 જે પુરુષ જ્ઞાનના એક કાંઈ વડે જ પોતાની
 જાતને બહુ ડાહ્યો માની બેઠો છે તેવા -
 અધકચરા રાનીને તો પ્રણા પણ રાજ
 કરી શકતા નથી.

'અરવિંદ' બની.

૩૩. કૃપી સાધુ

સાધારણ પશ્ચિમમાં આકાશની અંદર લાલ ગુલાબી રંગ પ્રસરી રહ્યો હતો. સૂર્યના કોમળ કિરણોથી દરેક સજીવ વસ્તુ ચોલન ધંતી બની રહી હતી. પ્રકાશનો પોલાણ માળાનો ત્યાગ કરી ધૂફળી પાળી ઉપર અંકડા થઈને તરલ તરલની બોલી બોલતાં હતાં. પ્રૃથ્વી પરનો માનવી પણ સૂર્યના ચોલન પાંલા કિરણો મેળવેને જુદા જુદા કાર્યો કરવા સક્રિય થઈને બન્યો હતો. બાગના અંદર સૂર્યમુખી ફૂલો સૂર્યના દર્શનનો લાભ લેતા સોળ કલાકથી ખીલ્યાં હતાં ધૂફળી પાંલા રંગે અને પ્રકાશ પ્રેરક વર્ણના પવનના પ્રવાહથી ખડખડાટ હસી રહ્યો હતો. આવા કુંદલી દેશની અંદર સાં પોતપોતાના કામમાં, જોડયા હતા.

એવા વખતે એક મહાન સાધના શિલિ પણ કૂર અને કૃપી, સંસારની લાલામાં રસ લેનાર એવો એક સાધુ સાધના, અને સાધના બાગમાં આકાશમાં ઉડતો ઉડતો, જ્યાં ઉજ્જેન તારાની રાજા ઉદેભાનુની કુંપરી કુંચના પોતાના મહેલની અગાસીએ બેસીને માથું ઓળેલી હતી ત્યાં થઈને પ્રસાર થયો. સાધુના દેહી આ કુંચન વરહી, કોમળ જાજુક શરીરવાળી રૂપમાં પ્રકાશિત, લાલ ગુલાબી અને સ્વચ્છતા જેવા જાણ અને આત્મિક કોમળ મુખ સાથે કિંમતી વસ્ત્રો વાળી રાજકુંવરી પર જઈને ચોંટી. આ મહાન વિચાર કરી જરૂરી કામને લઈ, બાલો લેને બાજુ ઉપર મૂકીને લેને ભૂલી જઈને પોતાના કામ માટે ગયો. કામ પતાવ્યું અને પાછો જાગમાં દાબેલો વિચાર ઉભરાતાં, તે કુંવરી કુંચનાના મહેલ તરફ આકાશી રસ્તે ગયો.

બરાબર રાત્રીના બારનો મુમાર હતો. વાતાવરણ ખિલકુલ શાંત હતું. રાજદરબારમાં બધા જ માણસો રાત્રીનો આરામ કરવામાં સમય પ્રસાર કરી રહ્યા હતા. અને ઉંઘલા હતા તેવો સમયે આ સાધના રાત્રી બાલો રાજકુંવરીનો અગાસીમાં ઉભર્યો. તેણે અગાસીના બારણાને ધક્કો મારી બારણું ખોલ્યું. અને અંદર પ્રવેશ્યો. કુંચના શાંતિથી પોઠેલી હતી. તેને લો આવી બીજા બગરો લેવો સ્વાખ્યો પ્રકાશ નહોતો. પછી સાધન વિદ્યાના બંધવાળા સાધુએ સવાલોની લાજમાં પોઠેલી કુંચનાને પલંગ સહીત ઉઠાવી અને ગામ બહાર જઈને કુંચનાને જગાડી. કુંચના તો ઉઠતાની સાથે, જેમી રીતે મુખ પોતાની બાજુમાં સિંધુને નોઈને હોમલાઈનાય લેવી રીતે, આ લાંબી જરા અને મૂંઝ અને દાઢો વાળા પ્રસાર શરીરવાળા સાધુને નોઈને ગભરાઈ ગઈ. છતાં આસ ન પાડતાં કોઈ સ્વરૂપમાં આપોને પ્રજા પૂછ્યો.

" મને અર્ધિ છું આ માટે લાવ્યો છે ? "

જાણ્યો જવાબ આપ્યો. " કંઈના પૂનમની અજવાળી કૂધ જેવી રીતી છે. તારાઓ આકાશમાં એમકી રહ્યા છે. પોયણાઓ ખાલી રહ્યા છે. દસો દિશાઓ શૂન્ય સ્થાન જેવી પડી છે, અત્યારે મારું કે તારું આલિંગ કોઈ નથી, અત્યારે તું મને મારી સાથે લેતો કરવાનું લક્ષ્ય આપે નોંધતો. વિશેષ આખરે અનુભવોએ "

સાધુના આવા કડુ વચ્ચે સાંભળીને, મહાકાળી માલાજીનું રૂપ જેવી રીતે બાર વાગે કોધસ્વરૂપ હોય છે તેવી રીતે અહીં કંઈનાએ પોતાનો કેડમાંથી એક કટાર કાઢી અને જેવી રીતે સિંહ પોતાના શિકાર ઉપર તરત મારે છે તેવી રીતે તે લાડુકી ઉઠી અને ભયભીત વાણીથી બોલે. " અરે દુષ્ટ મને આલિંગ લાવનાર તું પળી કોણ? હું જ્યાં હતી ત્યાં પહોંચાડે નહીં તર આ બેધારી કટારે થી તારું મૃત્યુ થશે "

બાપાએ મનમાં વિચાર કર્યો કે જેવી તે સુદર છે તોરલાજ તે શક્તિમાન અને કોધો છે. મારે આ રત્નને કંઈક ચમત્કાર લાવે તો જરૂર બતાવવો જ પડશે. એમ વિચારી લે બોલ્યો. " જો તું મારી સાથે લેતો નહિ કરે તો હું કાળે બાપાને કહેશું કે તારું દર્દ શું. એમ બોલી એ બાપાએ સાધુના ઘેઘુર વડલાના મચ્છ મચ્છને, ધૂળની ચમચો ભરી મનમાં મંત્ર બોલીને તે ગાંધારક કુંડો સ્પર્શ કરી રાક્ષસી સાથે જોડીને રાક્ષસીના મધુકા અને કુંડા રાક્ષસી થયો અને વડલાના મચ્છને જગ્યાએ રાક્ષસીને કુંડો ભરી રાખ્યો. ઘેઘુર મધુકાને લેતો સાથે લગ્ન કરવાની દેવતા થી ના પાડી. તેથી બાપાએ કુંડો ઉપર એક પાણીની અંજલી છાંટી. સાથે લેતો, બેસાનામસ્થ માં આવી પછી તે બાપાએ મારૂં આ સહીત કુંડોને પોતાના નિવાસ સ્થાને લઈ ગયો. અને પાણી ભાગમાં લીંદ્યો. એમને પોતાની કોણના ઘેઘુર મધુકા લીંદ્યો. છતાં પણ કંઈના એકનો બે ન થઈ. એમ કરતાં કરતાં સવાર થઈ ગયું "

બાપાએ વિચાર કર્યો કે બાપા વિદ્યા શાસ્ત્રો મહા માહુસોના દિલ જીવાણી એક અજબ વિદ્યા તો સાવ બાકી રહી ગઈ છે. લેમ વિચારી તે અગિયાર દિવસો સુધી એ સ્થાને લજ્યા દેવામાં ગયો. થઈ કંઈના આગ્યો. "

હવે આ બાબુ સવારમાં જુઓ તો કુંડો બેસ ગાયબ. કંઈનાનો ડોંગા સ્વરૂપ બોલે. સોનબા પોતાના સહીત કંઈનાને ગાયબ થયેલા બેઠેને મૂંછી પામીને પડી ગઈ. થોડીવારે રાત્રીને પણ આ વાતનો ખબર મળી એટલે તેઓ ઉતાવળ પગે દોડી આવી. પરંતુ જ્યાં કંઈના છે જ નહીં ત્યાં પછી શો ઉપાય. તે રાખ માતા સોનબાને પાણી છાંટી પંખાની આગે સુધિ માં લાવ્યા. રૂંદને આગે રાખ્યા. ઢેંઢેરો ખીટાવ્યો. ગામે ગામે તપાસો. મોંઘેલાં આગે બાપો દિવસ એક સમયે રૂંદ જાગે. રાક્ષસી મારી આગે લે માં સાવ પાનનું બાફ બનાવ્યો. મહારાજા ઉદેભાનુ આ રીતે ઉચ્ચાર્યો. " મારી કંઈનાને જીવતી અથવા મરેલી મારી પાસે "

હીજર કરશે તેને હું મારું અર્ધું રાખી આપીશ. અને
જો કંચના સહુવળે હું જો લો તેની સાથે સુવર્ણ લગ્ન પાણી
કરીશ." આખી સભામાં નિઃશ્વસન થયું. હવાઈ ગઈ.
દરેકના મગજમાં અનેક વિચારો આપવા માંડ્યા. અને
બધા લોકો બોલ્યા પીજવાળાના લગ્ન.

તેવામાં એક વિચારસિંદુર નામનો સુવર્ણ
આપણ આપ્યો. તેના ચહેરા ઉપર આનો છું તે જ હું.
તેની વિશાળ આંખો જોવા માણસો માગણી જવાળા
તેની વિશાળ છાતી, કુદરતે બક્ષેલી શક્તિશાળી હાથની
તુલાઓ અને દૃઢ નિઃશ્વસન માણસો વિચારસિંદુર એક એક
ઉભા થઈને અને આગળ આપ્યો. પાનનું બીડું ફાળીમાં
લીધું. પોતાના ઈશ્વર દેવતાનું સમાવણું કરીને તુલાઓના
ફૂલની પાંખડી જેવા પોતાના કોમળ શરીર પહેલા કરી.
ફૂલથીથી તેણે પાનનું બીડું મોમાં મૂકી દીધું અને બીડું
ખાધ પછી તેણે સજા પાસેથી એક સુંદર દોડા, લાલ
વારું કરાર, પોશાક વગેરે લીધાં ઉપરાંત એક અંધાર
પહેડો મોડો લીધો. અને પૂર્વ દિશામાં દોડા ઉપર સ્વાર
પર્થને ચાલવા માંડ્યું.

ધીરે ધીરે તે એક દોર જંગલમાં આવી લાગ્યો.
ત્યાં તેણે એક કાંચરોનો ધ્યાન મૂક્યો. આમાં મોટા
જાડાના ધોડા ઉપરથી મોટા ઉભા. ધોડાના પાંખડીમાં
સાથે બાંધાને જંગલમાંથી થોડા ફૂલ ફૂલ લાવવામાં
આવ્યાં. તેમણે એમણે અને એક પુરુષનો ચરણ
આંખમાં લાગ્યાં. જંગલમાં ચાલુ કરીને એક સમયે
એક જાડાના ધોડામાં આપ્યો અને વિચારસિંદુર
ઉપર પુરુષ પર્થને બોલ્યા.

"મારો બેટો મારો."

"મહાત્માનું હું માગીશ, જે તમને નહીં આપી શકે તે
મહાત્મા મોહું મહાત્માનો વિચારસિંદુર આપા ઉપર સુલક
કેરવાળા રૂપમાં બોલ્યા.

"બેટા, તારે કંચના બેટાને છે ને?"
વિચારસિંદુર વિચારીને મારું રૂપ અર્ધગાંધો અને બોલ્યો

"હા મહારાજ."

તે પ્રજાના કરવાથી અને મારી આશીર્વાદ પાલન
કરવાથી કંચના જરૂર નું મળી જશે. હું તને આ
સોમના સોટી આપું છું. જે તારી બાંધાને કામના
પર પાડશે. પરંતુ તે જ્યાં સુધી તારી પાસે હશે
ત્યાં સુધી જ કામમાં આવશે મારું કંઈ પણ
સેનોવામાં તેને હું છોડીશ નહીં.

મહાત્માના પાંચનો ધ્યાનમાં રાખીને ગુરુને સાક્ષાત્
દેવલ પ્રભાતે કરી તેના ભક્તની સાથે એકો રોડોની
સાલિશ પહોંચી શકે. રાખી તેના ઈશ્વર દેવતાનું
સમાવણું કરી દિશા દિશામાં ચાલવા લાગ્યો. ચાલતાં
ચાલતાં દૂર દૂર કાગડા ઉડતા બોયા અને દેવ વગેરે
એટલે તે દિશા તરફ વળ્યો. અને એક મોટી પાણી

પહોંચ્યો ત્યારે બાવો મઠી પાસે બેસીને યશ કરતો હતો
તે યશની પૂણીકુલિ મારે ફક્ત એક દિવસ બાકી હતો.
જ્યારે કોઈ પણ કાર્યમાં સંકળિત મળવાની હોય છે ત્યારે
તેની સાંદર કુદરત પણ મદદગાર બને છે. એટલે જ
બાવોની મઠી પાસે વિવિધ સિંદુર અવાજનકર આવી
લાગ્યો. બાવાએ એક ફિતમ મહુલે બનાવીને
તેમાં ફેંચનાને રાખી હતી. પણ બાવો પોતાના કાર્યમાં
લાગેલો હોવાથી તેને બાલ્યુ વાલ્યુરુની કંઈ જ પડી
નહોતી તે પોતાના કામમાં જ મરાગૂલ હતો આજુ
બાજુ થાય છે તેનો પણ વિચાર કરતો નહોતો. વિવિધ
સિંદુરને મહુલે બોધને આપ્યું થયું તે એકસાથે તે
મહુલમાં ધૂસી ગયો અને જઈને જુએ તો ફેંચના
આંખમાંથી ગંગા જમના વહેવાવાળી બોધ. ત્યારે
તે પ્રેમના અને આનંદના જળ બિન્દુથી ભરેલી આંખે
ફેંચનાને માખો અને રાજના કુશળ સમજાવ્યો રહ્યો.
ફેંચનાએ કહ્યું કે ? પ્રથમ આ બાવાને સાલ કલકમાં
મારી નાખો નહિતર તે યશ પૂરો કરો પછી કોઈનાથી
પણ મરશો નહિ !!

આંખમાં ભળતા વિવિધ સિંદુરની આંખો સાલે જ
બની. પોતાના ઈશ્ટ દેવતાનું સ્મરણ કર્યું અને ફેરી
સિંદુરને બેઠા બાવા પાસે પહોંચ્યો અને બાવાને
પડકારી લેવા સાથે લડાઈમાં ઉતર્યો. બાવાને તેના ઉપર
મંત્ર વિદ્યા અજમાવવા લાગ્યો. પરંતુ વિવિધ સિંદુર પાસે
સોટી હોવાથી તેની વિદ્યા નિષ્ફળ ગઈ. ફેંચનાએ સાલ
કલકનો લડાઈ બાદ બાવા મૃત્યુ પામ્યો.

ફેંચના અને વિવિધ સિંદુર આનંદ સિંદુરની ફરતે
કરતાં મહાત્મા પાસે પહોંચ્યા તેને કંઈક બોલવા
કરી તેમના આશિર્વાદ મેળવ્યા અને સોટી સુખ
કરી એક જ દોડા ઉપર બેસીને રોજ દરબારમાં
ગયો. રાજાએ અભિશપ્ત વહાલથી તેમનું સામંત્ય
કર્યું અને લખન કરી આપ્યું. અને વિવિધ સિંદુર
વિવિધ આપ્યું. હવે તેઓ આનંદ પિનોદેશી તેમનાં
સુવર્ણ દિવસો વિલાસવા લાગ્યાં કકર તોઈ

કુનૈયાલાલ જોશી.

* * * તો બાના લારમાંથી વહેલો વિદ્યુત પ્રવાહ ગરી
આંખે બોધ શકાતો નથી પણ તેની અસરો કારા લેનું
આરિલત્ત પારખી શકાય છે. તેવી રીતે ઈશ્વર આપણો
બોધ શકતા નથી જ પરંતુ જ્યારે આ સૃષ્ટી ધંત્રનો
ઉંડાણથી વિચાર માત્ર કરીએ છીએ ત્યારે જ તેની
અનંતતા આપણે કલ્પી શકીએ છીએ. અને તેની
નિર્ધારણ શક્તિ વિશે આપણે પ્રગટ કરીએ છીએ.
બી.એ. પંડ્યા.

ॐ संतवाणी

* आत्मसंनिधौ लंघने कदापि आश्रय
 नास्ति आप्तवानी प्रतिष्ठा लेखे, अनंत
 उद्यम अने उत्साहशी विभुल विक्रम
 अने पराक्रमशी लभार सद्भाव
 अने सुविचारोनु लभारे जलन करुण
 मोक्षार्थे निज स्वात्तं-यनो त्याग
 ईदृशी करुणो नाहि अने लभार संपत्ति
 छे.

* महासम्बल क्या है ?
 आत्मोपनिष्वास, आत्मनिर्भरता
 आत्मसमर्थादा !

* महापुरुष क्या है ?
 वीरत्व, पुरुषत्व, मनुष्यत्व
 मुमुक्षुत्व

* परमपति कौन है ?
 उद्यम उत्साह, अध्यवसाय !

* महाशत्रु कौन है ?
 आलस्य, निद्रा, लोभ, जडता
 क्षीण और अविद्यमान !

* लक्ष्य क्या है ?
 महा मुक्ति आत्मोपनिष्वास !

* महामृत्यु क्या है ?
 आत्मविस्मृति !

* महाशक्ति क्या है ?

धैर्य, स्थैर्य, सहिष्णुता

* धर्म क्या है ?

त्याग, सत्य, संयम, ब्रह्मचर्य।

* पकृत जीवन क्या है ?

आत्म बोध, आत्म स्मृति

आत्मानुभूति ।

* अनुभूति, आचरण अने अनुष्ठान
अने तत्त्व धर्मेण प्राप्नुते । शास्त्रो
मार्गवाथा को शास्त्रोनी वाक्को तिसाए -
साक्षात्प्राप्ती कदापी को न होई । धर्मिणी
प्राप्ति धर्म शास्त्री नथी ।

* धर्म नथी भाणा तिलकमां, धर्म नथी
मंदिर मण्डपमां, धर्म नथी कपटी
कुटुंबमां, धर्म नथी अणुद्वेषिण
मनुष्यमां, त्याग सत्य संयम
तत्त्व नथी धर्मार्थमां ?

* मुक्ति मंत्र क्या है ?
जहाँ शक्ति वहाँ मोक्ष है ।
हिन्दु । एकदम भूल गये कि तुम
शक्ति के पूजक तथा उपासक हो,
जीन देव देवियोंकी पूजा करते
हो वे सब अस्र शस्त्र से सुसज्जित
हो । शिवजीके हाथ में त्रिशूल
श्री कृष्णके हाथ में सुदर्शन, श्री
रामचंद्रके हाथ में तीर धनु, काली
के हाथ में खड्ग - यह सब

देखते हुआ तुम्हारे भीतर महाशक्ति
जागृत क्यों नहीं होती ?

॥ भारतका आदर्श ॥

जहाँ शक्ति है वहाँ मोक्ष है।
भारत । भूलो मत कि तुम अधि-
-थोंकी सन्तान हो । तुम्हारा
धर्म और समाज अधियों के
हाथों लगे हुआ है । तुम्हारे
जीवनका हर एक काम अधि-
-थोंके द्वारा निर्दिष्ट किया हुआ है।
त्याग सत्य प्रेम चर्य यह तुम्हारा
सनातन आदर्श है ॥ तुम आनेको
आकर्षण करने किये रहो । भारत
पुनः सानेका भारत बन जायेगा।

महो की भाव समूह महोका । महो
महोका शान्तिः शान्तिः शान्तिः
महोका महोका महोका महोका
महोका महोका महोका महोका
महोका महोका महोका महोका
महोका महोका महोका महोका
महोका महोका महोका महोका
महोका महोका महोका महोका
महोका महोका महोका महोका